

Puolustusvoimat

Yleinen palvelusohjesääntö

(YLPALVO)

2017

Yleinen palvelusohjesääntö

(YLPALVO)

© Pääesikunta 2016

Toimitus: Pekka Halonen, Ilpo Karvinen

ISBN 978-951-25-2823-3

978-951-25-2824-0 (PDF)

978-951-25-2825-7 (ePub)

SAP 7610-10126813

Valokuvat, graafinen suunnittelu ja taitto sekä piirrokset

Puolustusvoimien palvelukeskus / oppimis- ja kuvapalveluyksikkö sekä Ari Sandberg (hiuskuvat)

Painopaikka

Juvenes Print Oy, 2016

PÄÄSIKUNTA
Henkilöstöosasto

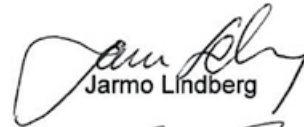
PÄÄTÖS

Helsinki

1.11.2016

Vahvistan Yleisen palvelusohjesäännön käyttöön otettavaksi 1.1.2017 alkaen. Ohjesääntö kumoaa Yleisen palvelusohjesäännön vuodelta 2009.

Puolustusvoimain komentaja
Kenraali

Jarmo Lindberg

Puolustusvoimien henkilöstöpäällikkö
Kontra-amiraali

Timo Junttila

Sisällys

Johdanto	7	Palvelukseen järjestyminen	34
1 Sotilaan asema	8	Ruokailu	35
2 Puolustusvoimien henkilöstö	10	Vääpelin käslynjako	35
2.1 Henkilöstön jaotus	10	Iltaoimet ja lepo	35
2.2 Sotilaat, sotilasarvot ja sotilaallinen arvojärjestys	10	4.4 Vapaa-aika ja loma	35
2.2.1 Päälylystö	10	4.5 Pappi, sosiaalikuuraattori ja varusmiestoimikunta	36
2.2.2 Alipäälylystö	11	4.6 Päivystys	38
2.2.3 Miehistö	11	Joukko-osaston päivystys	39
2.3 Lyhenteet, etuliite ja tieteellinen jatkokoulutus	12	Perusyksikön päivystys	40
3 Palvelusmääräykset	13	5 Terveydenhuolto	42
3.1 Virkatiedotukset, komento- ja toimialatie	13	5.1 Terveydenhuoltohenkilöstö	42
3.2 Käskyvaltasuhteet	13	5.2 Terveyden- ja sairaanhoito	42
3.3 Esimies	14	6 Turvallisuustoiminta	46
3.4 Käskynalainen	15	6.1 Turvallisuushenkilöstö	47
3.5 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	16	6.2 Tietoturvallisuus	47
3.5.1 Miesten ja naisten kanssakäyminen palveluksessa	17	6.3 Pelastustoimi	48
3.6 Pukeutuminen ja siisteys	17	6.4 Työ- ja palvelusturvallisuus	48
3.7 Sotilaspuvun ja -arvon käyttö	18	6.5 Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäminen puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla	49
3.8 Puhuttelu	19	6.5.1 Pääsy sotilaskohteisiin ja liikkuminen niissä	49
3.9 Ilmoittautumisvelvollisuudet	19	6.5.2 Vartiostot ja vartio-osastot	50
3.9.1 Yksittäinen sotilas	19	6.5.3 Vartiohenkilöstön oikeudet ja velvollisuudet	51
3.9.2 Osasto	20	Vartioston johtaminen	52
3.10 Tervehtiminen	20	Kenttäjohtaja	52
3.10.1 Yksittäinen sotilas	20	Vartiomies	53
Tervehtiminen ulkona	21	6.5.4 Järjestyspartiot, saattovartiot ja suojeet	54
Tervehtiminen sisällä	22	Virka-apu	55
3.10.2 Joukon tai osaston ilmoittaminen ja tervehtiminen	23	Vartioston tiloissa noudatettava järjestys	55
Joukon tervehtiminen	23	6.5.5 Voimakeinojen käyttö vartiotehtävissä	55
3.11 Kunnianosoitus	24	6.5.6 Muut turvallisuusasiat	56
4 Palvelus joukko-osastossa ja muussa hallintoyksikössä	25	Vaitiolo	56
4.1 Henkilöstön tehtävät	25	Ilmoitusvelvollisuus	57
Joukko-osaston komentaja ja hallintoyksikön päällikkö	25	Kanssakäyminen ulkomaalaisten kanssa	57
Joukko-osaston apulaiskomentaja	25	7 Lippujen käyttö	58
Joukkoyksikön komentaja	25	7.1 Kielekkeisen valtiolipun käyttö	59
Perusyksikön päällikkö	26	7.2 Joukko-osastolipun käyttö	60
Perusyksikön vääpeli	28	Lippusaattue ja lippuvartio	60
Perusyksikön muu henkilöstö	29	Lippuotteet	62
Varusmiesjohtajat	30	Lippuvartion vaihto	64
Miehistö	32	Päällikköyksiliput	65
4.2 Majoitus- ja sisäjärjestys	32	8 Sotilaalliset tilaisuudet	66
Majoitus	32	8.1 Paraati	66
Perusyksikön kalusto	32	Paraatikatselmus	66
Tupa- ja sisäjärjestystä koskevat määräykset	32	Kenttähartaus	68
4.3 Palvelus perusyksikössä	34	Ohimarssi	68
Herätys, aamutoimet ja päiväjärjestys	34		

8.2	Sotilasvalan vannominen ja sotilasvakuutuksen antaminen	70	LIITE 1	Puhutteluesimerkkejä	89
	Sotilasvalatilaisuus kentällä	70	LIITE 2	Sotilasvalan ja -vakuutuksen kaava ...	90
	Sotilasvalatilaisuus kirkossa	73	LIITE 3	Virkavalan ja -vakuutuksen kaava	91
	Sotilasvakuutus	73	LIITE 4	Joukko-osasto paraatikatselemuksessa (esimerkki)	92
	Virkavalan vannominen ja virkavakuutuksen antaminen	74	LIITE 5	Joukkoyksikkö joukko-osaston paraatikatselemuksessa (esimerkki)	93
8.3	Jumalanpalvelukset ja hartausatilaisuudet	74	LIITE 6	Joukko-osaston komentajien vaihtokatselemus (esimerkki)	94
	Jumalanpalvelus kirkossa	74	LIITE 7	Vartiotehtävien luovutus ja vastaanotto (vartioparaati)	99
8.4	Hautajaiset	74	LIITE 8	Vartioparaati	101
	Sotilaalliset kunnianosoitukset hautajaisissa	75	LIITE 9	Miesten ja naisten hiukset (esimerkki)	109
	Siunaustilaisuus kirkossa tai kappelissa	76	LIITE 10	Uskonnonharjoittamisen erityiskysymyksiä	110
	Hautaussaatto	79	LIITE 11	Merkkisoitot ja rummutukset	111
	Toiminta haudalla tai vainajaa kulkuneuvoon saatettaessa	80			
	Sepeleen laskeminen siunaus- ja hautaustilaisuudessa	81			
	Uurnahautaus ja maahan kätkeminen	81			
8.5	Henkilöön kohdistuvat kunnianosoitukset virallisten vierailujen yhteydessä	82			
	Kunniakomppania	82			
	Kunniasasto	82			
	Kunniasaattueupseerit	83			
	Kunniavartiomiehet	83			
	Kunniakuja	83			
	Sepeleenkantajat	83			
8.6	Kunnianosoitukset juhlatilaisuuksissa	83			
	Kunniakomppania tai -osasto	83			
	Kunniavartio	84			
	Sepeleen laskeminen muissa kuin siunaus- ja hartaus-tilaisuuksissa	84			
8.7	Joukon vastaanotto ja luovutus	85			
8.8	Kansallislaulun ja kunniamarssien soittaminen	85			
	Kansallislaulu	85			
	Puolustusvoimien kunniamarssi	85			
	Joukon kunniamarssi	85			
9	Viestintä	86			
9.1	Viestinnän toteutus	86			
9.2	Viestinnässä ja tiedottamisessa noudatettava julkisuus	86			
9.3	Sotilaan esiintyminen julkisuudessa	87			
9.4	Sotilaspuvun käyttö julkisuudessa	87			
10	Ohjesäännön soveltaminen kansainvälisissä operaatioissa	88			

Johdanto

Yleinen palvelusohjesääntö luo yhtenäiset käyttäytymis- ja toimintamallit puolustusvoimien sotilashenkilöstölle. Ohjesääntö rakentuu suomalaisille sotilasperinteille ja tukee puolustusvoimien arvopohjaa.

Yleinen palvelusohjesääntö perustuu lainsäädäntöön, erityisesti asevelvollisuuslain 57 §:ään (28.12.2007/1438). Ohjesäännössä on perusteet puolustusvoimien henkilöstörakenteesta, palvelusmääräyksistä, hallintoyksikön järjestelyistä, turvallisuustoiminnasta, terveydenhuollosta, tiedotustoiminnasta, viestinnästä ja perinteisistä sotilaallisista tilaisuuksista. Yleisessä palvelusohjesäännössä määrätään asevelvollisen asevelvollisuuslaissa tarkoitetun palvelusvelvollisuuden ja paikallaolovelvollisuuden tarkemmasta sisällöstä.

Yleinen palvelusohjesääntö annetaan sotilaskäskynä, ja se koskee puolustusvoimien sotilashenkilöstöä. Puolustusvoimain komentajan toimivalta Yleisen palvelusohjesäännön antamiseen perustuu puolustusvoimista annetun lain (11.5.2007/551) 33 §:n 1 momenttiin.

Normaalioloissa Yleistä palvelusohjesääntöä noudatetaan sekä kotimaan tehtävissä että soveltuvin osin kriisinhallintatehtävissä. Yleisen palvelusohjesäännön soveltamisesta poikkeusoloissa käsketään erikseen.

1 Sotilaan asema

1. Jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta, jona hän täyttää 18 vuotta, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 60 vuotta.
2. Jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään. Naisten vapaaehtoinen asepalvelus rinnastetaan laissa erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta asevelvollisuuslaissa säädettyyn asevelvollisuuteen. Tietoisena tästä ja muista asetetuista velvollisuuksista sotilaan tulee säilyttää kaikissa oloissa oma ja joukkonsa maine, arvostus ja kunnia tahrattomana sekä tunnollisesti suorittaa hänelle kuuluvat tehtävät. Sotilaalla tarkoitetaan henkilöitä, jotka on määritelty KOHDASSA 18.
3. Ammattisotilaan (KOHTA 19) tulee ylläpitää virkatehtäviensä edellyttämiä sotilaan perustaitoja ja kuntoa. Sen lisäksi, mitä virkamiesten käyttäytymisestä muualla laissa säädetään, puolustusvoimista annetun lain mukaan ammattisotilaan on virkatehtävissään ja yksityiselämässään käyttäydyttävä siten, ettei hän menettele tavalla, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta puolustusvoimille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon.
4. Sotilaan on pyrittävä parhaansa mukaan omaksumaan koulutuksessa opitut tiedot ja taidot sekä asevelvollisuuslaissa tarkoitetussa palveluksessa ylläpitämään osaamistaan ja toimintakykyään.
5. Sotilaallisella kurilla ymmärretään annettujen käskyjen ja määräysten täsmällistä noudattamista. Kurin tavoitetila saavutetaan silloin, kun yksilön käyttäytyminen perustuu riittävään itsekuriin ja joukon toiminta yhteiseen tahtoon toteuttaa annetut tehtävät.
6. Sotilaan on oltava kuuliainen esimiestään kohtaan ja täsmällisesti täytettävä esimiehen antamat lailliset käskyt ja määräykset.
7. Sotilaan on edistettävä omalla käyttäytymisellään ja toiminnallaan nuorempien palvelus- tovereiden ja työntekijöiden sopeutumista sekä palvelukseen että työelämään ja tuettava heidän työssä oppimistaan.
8. Sotilaan on pukeuduttava annettujen määräysten mukaisesti. Sotilaspuvussa esiinnyttäessä on toimittava sotilaalle sopivalla tavalla ja otettava huomioon pukeutumista koskeva KOH- DAN 86 määräykset.
9. Sotilaan on noudatettava hyviä tapoja ja käyttäytymissäantöjä sekä käyttäydyttävä palveluksessa ja sen ulkopuolella asemansa mukaisesti esimiehiä, vertaisia ja alaisia kohtaan. Kaikki kiusaaminen ja simputus on kielletty. lähtään vanhempia ja asemaltaan ylempiä henkilöitä kohtaan on osoitettava asianmukaista arvostusta.
10. Sotilaan on esiinnyttävä hyvien tapojen mukaisesti käyttäytyen reippaasti, ryhdikkäästi ja asiallisesti tilanteeseen sopivalla tavalla. Sotilas ei saa esiintyä ilmeisen päihtyneenä julkisella paikalla, julkisessa tilaisuudessa tai sotilas- alueella. Sotilaan on vältettävä kiroilua. Epä- asiallinen kielenkäyttö ja säädytön puhetapa on kielletty.
11. Sotilaan palvelukseen liittyy salassa pidettäviä asioita, jotka vaativat ehdotonta vaitiolovelvollisuuden noudattamista ja valppautta estää niiden joutumista asiaankuulumattomien tietoon. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuuden kesto on asiakohtainen, ja se perustuu pääosin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lakiin.
12. Sotilas on velvollinen hoitamaan, käyttämään ja säilyttämään huolellisesti sekä annettujen käskyjen ja määräysten mukaisesti kaikkea omaan tai joukon käyttöön annettua valtion materiaalia ja muuta omaisuutta.

13. Sotilas ei saa antaa lahjonnan tai muun syyn vaikuttaa itseään rikkomaan, laiminlyömään tai kiertämään velvollisuuksiaan.

14. Sotilas palvelee poliittisesta ja uskonnollisesta kannastaan riippumatta isänmaataan ja kansaansa. Asevelvolliselle tarjotaan tasavertaiset ja yhdenvertaiset lähtökohdat suorittaa palvelus riippumatta hänen yhteiskunnallisesta asemastaan, koulutusohjastaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

15. Sotilas on velvollinen noudattamaan sodan oikeussääntöjä, turvallisuusmääräyksiä ja voimankäyttösääntöjä sekä niistä erikseen annettuja määräyksiä.

16. Laki suojaa sotilasta esimiesten käskyvallan väärinkäytöltä, epäoikeudenmukaiselta kohtelulta, loukkauksilta ja aiheettomilta syytöksiltä. Sotilaalla on oikeus lain ja hyvien tapojen mukaiseen, asialliseen, oikeudenmukaiseen ja ihmisarvoiseen kohteluun. Vääränä pitämästään menettelystä sotilaalla on oikeus hakea oikeusturvaa ylemmältä esimieheltä tai eduskunnan oikeusasiamieheltä ottamalla asia esille heidän kanssaan tai tekemällä kantelun. Kantelun tekeminen ei kuitenkaan vapauta sotilasta palvelusvelvollisuuksien täyttämisestä.

2 Puolustusvoimien henkilöstö

2.1 Henkilöstön jaotus

17. Puolustusvoimien henkilöstöön kuuluu sotilashenkilöstöä ja siviilihenkilöstöä.

18. Sotilashenkilöstöön kuuluvat

- ammattisotilaat
- kadetit
- varusmiehet¹ ja reserviläiset²
- sotilaallisen kriisinhallinnan sotilastehtävissä palvelevat.

1) *Naisten vapaaehtoinen asepalvelus rinnastetaan laissa erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta asevelvollisuuslaissa säädettyyn asevelvollisuuteen.*

2) *Palvelukseen käsketyt reserviläiset siitä hetkestä lähtien, kun he ovat saapuneet tai heidän viimeistään olisi tullut saapua palvelukseen siihen asti, kun heidät on kotiutettu ja he ovat poistuneet palveluspaikastaan.*

19. Ammattisotilaat ja kadetit ovat kantahenkilökuntaa.

Ammattisotilaalla tarkoitetaan sotilasvirassa palvelevaa sekä henkilöä, joka on nimitetty puolustusvoimissa määräaikaiseen virkasuhteeseen määrättyä sotilastehtävään.

Kadetti on opiskelija, joka ei ole virka- eikä palvelussuhteessa puolustusvoimiin. Kadetin opiskelun aikaisista oikeuksista ja velvollisuuksista on säädetty laissa Maanpuolustuskorkeakoulusta.

2.2 Sotilaat, sotilasarvot ja sotilaallinen arvojärjestys

20. Sotilashenkilöstö jaetaan päällystöön, ali-päällystöön ja miehistöön.

2.2.1 Päällystö

21. Päällystöön kuuluvat

- upseerit
- erikoisupseerit
- opistoupseerit
- kadetit.

22. Upseerien sotilasarvot arvojärjestyksessä alimmasta ylimpään ovat

- vänrikki, aliluutnantti
- luutnantti
- yliluutnantti
- kapteeni, kapteeniluutnantti
- majuri, komentajakapteeni
- everstiluutnantti, komentaja
- eversti, kommodori
- prikaatikenraali, lippueamiraali
- kenraalimajuri, kontra-amiraali
- kenraaliluutnantti, vara-amiraali
- kenraali, amiraali.

23. Erikoisupseerin sotilasarvoihin liitetään toimialaa osoittava etuliite insinööri-, lääkintä-, teknikko- tai musiikki-, esimerkiksi insinööri-majuri.

Erikoisupseereina palvelevien sotilaspappien palvelusarvot alimmasta ylimpään ovat

- sotilaspastori (rinnastetaan kapteeniin, kapteeniluutnanttiin)
- kenttärovasti (rinnastetaan everstiluutnanttiin, komentajaan)
- kenttäpiispa (rinnastetaan prikaatikenraaliin, lippueamiraaliin).

24. Sotilasprofessorit palvelevat sotilasvirassa ja upseerin sotilasarvossa ja käyttävät sotilaspukua.

25. Päällystön tehtäviin määrättäville reservin ali-upseereille, miehistöön kuuluville ja varusmiespalvelusta tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittamattomille voidaan tehtävän niin vaatiessa antaa sotilasvirkamiehen palvelusarvo.³

3) 3. luokan palvelusarvo (rinnastetaan yliluutnanttiin) annetaan ylemmän korkeakoulututkinnon (ylempi korkeakouluaste) suorittaneille.

2. luokan palvelusarvo (rinnastetaan luutnanttiin) annetaan alemman korkeakoulututkinnon (alempi korkeakouluaste) suorittaneille.

1. luokan palvelusarvo (rinnastetaan ylikersanttiin) voidaan antaa muun koulutuksen tai tutkinnon (alin korkea-aste, keskiaste ja perusaste) suorittaneille.

26. Opistoupseerien sotilasarvot alimmasta ylimpään ovat

- luutnantti
- yliluutnantti
- kapteeni, kapteeniluutnantti.

27. Kadettien palvelusarvot keskinäisessä arvojärjestyksessä alimmasta ylimpään ovat

- kadetti
- kadettialikersantti
- kadettikersantti
- kadettilyikersantti
- kadettivääpeli, kadettipursimies.

Vanhemman vuosikurssin kadetti on aina nuoremman vuosikurssin kadettia vanhempi. Kadetit rinnastetaan kadetti arvostaan riippumatta vänrikkiin tai aliluutnanttiin.

2.2.2 Alipäällystö

28. Alipäällystöön kuuluvat

- aliupseerit
- varusmiespalveluksessa¹ olevat upseerikokelaat, upseerioppilaat, kersantit ja alikersantit.

29. Aliupseerien sotilasarvot alimmasta ylimpään ovat

- alikersantti⁴
- kersantti
- ylikersantti
- vääpeli, pursimies
- ylivääpeli, ylipursimies
- sotilasmestari.

4) *Ei ammattisotilaiden arvo.*

Ammattisotilaisiin kuuluvilla aliupseereilla edellä mainitut arvot ovat palvelusarvoja reservin sotilasarvosta riippumatta. Alimpana arvona käytetään sotilasammattihenkilön palvelusarvoa. Sotilasammattihenkilön palvelusarvoa käyttävät henkilöt, jotka eivät ole saaneet reservin aliupseerin koulutusta.

30. Sopimussotilaita ovat varusmiespalveluksen jälkeen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyt ja sotilastehtävään määrättyt henkilöt. Sopimussotilaat kuuluvat sotilaskoulutuksensa mukaan päällystöön, alipäällystöön tai miehistöön. Sopimussotilaat käyttävät reservin sotilasarvoaan lukuun ottamatta alikersantteja, joiden määräaikaisuuden ajaksi palvelusarvoksi määrätään kersantti.

31. Reserviupseerikurssin oppilaan arvo on upseerioppilas, joka rinnastetaan alikersantin sotilasarvoon. Reserviupseerikurssin suorittaneen arvo on upseerikokelas, joka rinnastetaan kersantin sotilasarvoon, kunnes hänet ylennetään upseeriksi reservissä. Upseerikokelas on varusmieskersanttia vanhempi.

Puolustusvoimien viroissa palvelevat ammattisotilaat ovat aina varusmiehiä vanhempia sotilas- ja palvelusarvostaan riippumatta.

2.2.3 Miehistö

32. Miehistöön kuuluvat kaikki muut sotilaat, jotka eivät kuulu päällystöön tai alipäällystöön.

33. Miehistön sotilasarvot ovat

- sotamies, matruusi, rajajääkäri (RVL)
- korpraali, ylimatruusi, ylijarajääkäri (RVL).

Miehistöön kuuluvan aliupseerikurssin oppilaan arvo on aliupseerioppilas, joka rinnastetaan korpraalin sotilasarvoon.

34. Reservissä miehistöön kuuluva, joka ei ole saanut reservin aliupseerin koulutusta, voidaan palveluksessa osoitetusta valmiudesta aliupseerin tehtävään ylentää alikersantiksi. Esimiestehtävässä kriisinhallintajoukoissa tai puolustusvoimissa aliupseerin virassa toiminut ja tehtävään sopivaksi osoittautunut voidaan reservissä ylentää kersantiksi. Aliupseerin virassa palveleville naisille, jotka eivät ole suorittaneet naisten vapaaehtoista asepalvelusta, voidaan antaa enintään vääpelin tai pursimiehen palvelusarvo.

35. Varusmiehestä käytetään palvelusaikansa alussa nimitystä alokas. Joukko-osaston komentaja nimittää alokkaat sotamiehiksi tai matruuseiksi peruskoulutuskaudella. Sotamiehestä voidaan käyttää puolustushaara- tai aselajikohtaisia arvoja, esimerkiksi jääkäri, tykkimies, pioneeri, viestimies, autosotamies tai lentosotamies. Edellä lueteltujen arvojen asemasta voidaan joukko-osaston komentajan nimityspäätöksen mukaisesti käyttää joukkokohtaisia arvoja, esimerkiksi kaartinjääkäri, panssarimies, panssarijääkäri, rakuuna tai rannikkojääkäri.

2.3 Lyhenteet, etuliite ja tieteellinen jatkokoulutus

36. Vakinaisesta tai määräaikaisesta palveluksesta eronneen sotilaan sotilas- ja palvelusarvojen jäljessä käytetään lyhennettä evp (eronnut vakinaisesta palveluksesta). Evp-lyhenteen käyttöoikeus edellyttää, että sotilas on ollut nimitettynä vakituiseen tai määräaikaiseen sotilasvirkaan.

Sotilaasta, joka ei ole palvellut puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen virassa, käytetään sotilasarvon jäljessä lyhennettä res (reservissä, reservin sotilasarvo). Sopimussotilaasta, joka on eronnut vakinaisesta palveluksesta, käytetään sotilasarvon jäljessä lyhennettä res (reservissä, reservin sotilasarvo).

37. Yleisesikuntaupseeri voi käyttää tutkintoaan osoittavaa yleisesikunta-etuliitettä sotilasarvonsa edessä, esimerkiksi yleisesikuntaeversti. Etuliitettä ei käytetä asiakirjojen allekirjoituksissa.

38. Sotilas voi käyttää tieteellisen jatkokoulutuksen tutkintoa osoittavaa merkintää sotilasarvonsa jäljessä, esimerkiksi everstiluutnantti, sotatieteiden tohtori. Oppiarvoa ei käytetä asiakirjojen allekirjoituksissa.

3 Palvelusmääräykset

39. Puolustusvoimien sisäinen järjestys on sotilaallinen. Sotilaallinen järjestys tarkoittaa selviä johtosuhteita ja toimintatapoja, avoimuutta, aloitteellisuutta, sotilaskuria sekä palvelusmääräysten ja yleisesti hyväksytyjen käyttäytymistapojen noudattamista.

3.1 Virkatiedotukset, kommento- ja toimialatie

40. Virkatiedotuksia ovat kaikki kirjalliset ja suulliset viralliset toimitteet, kuten käskyt, ohjeet, määräykset, päätökset, lausunnot ja muisti-ot, joita laaditaan palvelustehtävissä. Virkatiedotusten pitää olla selviä ja täsmällisiä. Virkatiedotukset lähetetään yleensä komentotietä.

41. Kommenttie kulkee eri johtoportaiden tai suoranaisten esimiesten kautta sille esimiehelle tai käskynalaiselle, jota asia koskee tai jolle asian ratkaisuvälä kuuluu.

42. Toimialatie kulkee komentoteitse hyväksytyyn toimivallan puitteissa puolustushaaran, ase-
lajin tai toimialan sisällä suoraan sille johtoportaille, laitokselle tai henkilölle, jota asia koskee. Alaisen on ilmoitettava merkittävistä toimialateitse ohjautuvista asioista esimiehelleen tai toimiala tiedottaa suoraan esimiehelle.

43. Tilanteen mukaan komentotiestä voidaan poiketa. Johtoportaat voidaan poikkeuksellisesti ohittaa ja antaa virkatiedotus sille, jota asia välittömästi koskee. Virkatiedotuksen antaja on tällöin velvollinen ensi tilassa ilmoittamaan toimenpiteestään asianomaisille johtoportaille tai esimiehille.

44. Perusyksikön päällikkö ja häntä alemmat esimiehet saavat käskyvaltansa mukaisesti antaa virkatiedotuksia perusyksikön henkilöstölle.

45. Jokaisella sotilaalla on oikeus kääntyä henkilökohtaisissa palvelusasioissa ja yksityisasi-
oissa sen esimiehen tai sotilasviranomaisen puoleen, jolla on ratkaisuvälä asiassa. Sotilas- tai siviiliviranomaiselle tarkoitettut kirjeet tai sähköpostit

tulee osoittaa suoraan vastaanottajalle, joka vastaa siitä, että tarvittaessa kirje tai sähköposti tulee kirjattua vastaanotetuksi.

3.2 Käskyvaltasuhteet

46. Käskyvallaksi sanotaan oikeutta antaa toista henkilöä velvoittavia käskyjä ja määräyksiä. Käskyvalta on pysyvä tai tilapäinen.

Pysyvä käskyvalta on jokaisella, jolla puolustusvoimien kokoonpanon ja johtosuhteiden sekä tämän ohjesäännön tai puolustusvoimien toimintaa käsittelevien säädösten mukaan on esimiesasema. Tilapäinen käskyvalta perustuu esimiehen antamaan käskyyn, tähän ohjesääntöön tai puolustusvoimien toimintaa ohjaaviin säädöksiin.

47. Esimies on jokainen, jolla on käskyvalta toiseen puolustusvoimien palveluksessa olevaan sotilaaseen. Sotilas, joka kuuluu toisen käskyvaltaan, on tämän käskynalainen.

48. Sotilaan suoranaishalla esimiehellä tarkoitetaan puolustusvoimien vahvistetun johtamis- ja hallintorakenteen mukaisessa linjaorganisaatiossa suoraan kyseisen sotilaan yläpuolella olevaa sotilasta.

49. Esimiesasemassa oleva on sotilasarvostaan riippumatta alastaan vanhempi. Samassa tai rinnasteisessa sotilasarvossa olevien keskinäinen arvojärjestys määräytyy ylentämisaikojen perusteella. Jos ylentämisaikojen kohta on sama, arvojärjestyksen ratkaisee edellinen ylentämisaikojen kohta. Samassa palvelusarvossa olevien keskinäinen arvojärjestys määräytyy palvelusarvon antamisaikojen mukaan. Samassa sotilas- ja palvelusarvossa olevien keskinäinen arvojärjestys määräytyy sotilasarvon perusteella. Aliupseerin viroissa palvelevien keskinäinen arvojärjestys määräytyy palvelusarvon antamisaikojen mukaan.

50. Ryhmänjohtajalla on sotilasarvoon katso-
matta pysyvä käskyvalta ryhmänsä sotilaisiin.
Miehistöön kuuluva sotilas, jolle esimiehen käs-
kyllä tai määräyksellä on annettu tilapäinen käs-
kyvalta, on käskyvaltaansa annetun miehistön
esimies ainoastaan palvelusasioissa.

51. Käskyvaltasuhde on voimassa palveluksessa
ja palvelusasioissa myös palveluksen ulkopuo-
lella sinä aikana, jolloin asianomaiset ovat pal-
velussuhteessa puolustusvoimiin.

52. Sotilaallisen käskyvallan käyttöä vaativassa
tilanteessa jokaisella sotilaalla on sekä oikeus
että velvollisuus toimia itseään nuoremman so-
tilaan esimiehenä, jos sotilaan suoranainen esi-
mies ei ole läsnä.

53. Jos sotilas rikkoo järjestystä tai sotilaallista
kuria tai käyttäytyy muuten sopimattomasti tai
vaaraa aiheuttaen, on jokaisella sotilaalla oikeus
ja sotilasarvossa vanhemmalla sotilaalla sekä
esimiehellä lisäksi velvollisuus huomauttaa siitä
rikkoneelle ja ryhtyä asian vaatimiin toimenpi-
teisiin. Jos asia vaatii oikeudellisia toimenpiteitä
eikä rikkeeseen puuttuneella sotilaalla ole tar-
peellista kurinpitovaltaa, hänen on ilmoitetta-
va asiasta toimivaltaiselle kurinpitoesimiehelle.

54. Sotilasopetuslaitoksissa opiskelijoiden kes-
kinäiset käskyvaltasuhteet määrätään erikseen.

55. Käskyvaltasuhteet ovat voimassa myös sil-
loin, kun asianomaiset eivät ole sotilaspuvussa.
Siviilipukuisen sotilasesimiehen on tarvittaessa
osoitettava virka-asemansa puolustusvoimien
henkilötodistuksella.

56. Jos päällikkö tai hänen sijaisekseen määrät-
ty on estynyt hoitamasta tehtäviään, päällikkö-
nä toimii arvojärjestyksen mukaan sotilas- tai
palvelusarvossa seuraavaksi vanhin sotilas, el-
lei siitä ole toisin määrätty. Päällikkyyden siirty-
misestä on ilmoitettava lähimmälle suoranaisel-
le esimiehelle. Ellei käskyvaltaa ole voitu luovut-
taa edellä mainitulla tavalla, on vanhimman tai
esimiesasemaan määrätyn otettava päällikkyy-

heti ja ilmoitettava toimenpiteestään viipymät-
tä suoranaiselle esimiehelleen ja uusille käskyn-
alaisilleen.

57. Kun sotilas määrätään varsinaisten palvelus-
tehtäviensä ohella suorittamaan jotakin muuta
tehtävää, määrättyssä tehtävässä hänen esimie-
henään on se sotilas, jonka käskyvaltaan tehtä-
vä kuuluu. Kaikessa muussa hän on suoranais-
ten esimiestensä alainen.

58. Jos yhteistä tehtävää suorittaville sotilaille ei
ole määrätty esimiestä tai suoranainen esimies
on estynyt hoitamasta tehtäviään, arvojärjestyk-
sessä vanhin on muiden esimies.

3.3 Esimies

59. Esimiehen on oltava alaisiaan kohtaan oi-
keudenmukainen ja kohdeltava heitä yhden-
vertaisesti. Hänen tulee huolehtia heidän hy-
vinvoinnistaan, hankkia tietoja heidän toiveis-
taan, ohjata ja neuvoa heitä sekä pyrkiä ole-
maan heille hyvänä ja kannustavana esimerkki-
nä. Tehtävissään hyvin suoriutuneita tulee kiit-
tää ja tarvittaessa palkita.

60. Esimiehen tehtävänä on määrätietoisesti yl-
läpitää kuria ja sotilaallista järjestystä sekä kai-
kin tavoin edistää niiden noudattamista. Jos
kuria rikotaan, yritetään rikkoa tai horjutetaan,
hänen on ryhdyttävä asian vaatimiin toimenpi-
teisiin. Kurinpitoesimiehistä ja heidän toimival-
lastaan on säädetty erikseen.

61. Esimiehen on pyrittävä saavuttamaan alais-
tensa arvostus ja luottamus. Hänen on huoleh-
dittava heidän oikeuksistaan ja hyvinvoinnis-
taan, annettava tunnustusta sekä kannustaen
ja neuvoen pidettävä yllä palvelusmotivaatiota.

62. Sotilas on sotilaskäskyasioissa esimiehensä
alainen. Ennen kuin esimies antaa sotilaskäs-
kyn, hänen on harkittava sen lainmukaisuus,
soveltuvuus ja toteuttamiskelpoisuus. Varmis-
tuakseen siitä, että käskynalainen on ymmär-
tänyt annetun käskyn oikein, esimies voi vaatia

käskyn tai sen osan toistettavaksi. Hän on velvollinen valvomaan antamansa käskyn noudattamista ja vastuussa käskyn seurauksista.

63. Esimiehen tulee välittömästi puuttua käskynalaisen tekemiin rikkomuksiin ja laiminlyönteihin. Alaisen oikaiseminen on tehtävä asiallisesti ja loukkaamatta alaisen asemaa, ihmisarvoa ja kunniaa. Oikaisu ei yleensä saa tapahtua muiden ollessa läsnä.

64. Esimiesaseman väärinkäyttö, samoin kuin voimassa olevien määräysten ja hyvien tapojen vastaisten sekä tasa-arvoa tai yhdenvertaisuutta loukkaavien menettelytapojen käyttäminen, on kiellettyä.

65. Esimiesaseman väärinkäyttämiseen syyllistyy esimies, joka käskyvaltaa väärinkäyttäen aiheuttaa käskynalaiselle sellaista kärsimystä tai sellaista vaaraa hänen terveydelleen, joka ei ole palveluksen kannalta tarpeellista, taikka kohtele häntä nöyryyttävällä tavalla tai joka kurinpitoesimiehenä määrää kurinpitorangeistuksen henkilölle, jonka tietää syyttömäksi. Esimiesaseman väärinkäyttöön syyllistyy myös se, joka teettää käskynalaisella palvelukseen tai koulutukseen kuulumatonta työtä.

66. Ollessaan velvollinen puuttumaan käskynalaisen rikkomukseen tai häiriötilanteeseen esimiehen on ryhdyttävä sellaisiin tilanteen ja asian edellyttämiin toimenpiteisiin, joita voidaan pitää tarkoituksenmukaisina.

67. Esimies ei saa käyttää esimiesasemaansa eikä käskyvaltaansa saavuttaakseen henkilökohtaista taloudellista hyötyä. Hän ei saa pyytää eikä ottaa lahjaa, lainaa tai lainan takausta palveluksessa olevilta asevelvollisilta eikä muilta henkilöiltä, joiden suoranainen esimies hän on.

68. Virka- tai palvelussuhteen päättyessä, henkilökohtaisina merkki- ja juhlapäivinä tai vastaavissa tapauksissa esimies voi kuitenkin ottaa vastaan myös käskynalaisiltaan yleisen tavan mukaisia lahjoja ja käskynalaiset saavat sellaisia antaa.

69. Rikoslain säännösten mukaan sotilas ei saa ottaa vastaan lahjuksia. Pääesikunta määrittää erikseen virkatoiminnan kannalta hyväksyttävien ja kiellettyjen etuisuuksien arviointiperusteet.

3.4 Käskynalainen

70. Käskynalaisen on osoitettava esimiehelleen arvonantoa, kuuliaisuutta ja huomaavaisuutta sekä käyttäytyttävä häntä kohtaan avoimesti ja sotilaallisen ryhdikkäästi. Myös niiden, jotka eivät ole esimies- ja käskynalaisuussuhteessa toisiinsa, on noudatettava huomaavaisia ja kohteliaita käytöstapoja keskenään.

71. Käskynalaisen on täytettävä esimiehen hänelle antamat käskyt täsmällisesti. Jos käskyn laillisuus on alaisen mielestä epäselvä, hän voi oikeusturvansa vuoksi pyytää käskyn kirjallisena. Jos esimiehen antama käsky on sellainen, että käskynalainen joutuisi selvästi rikkomaan lakia tai palvelusvelvollisuuttaan, hänen on ilmoitettava siitä käskynantajalle. Jos esimies siitä huolimatta toistaa käskynsä, käskynalaisen on kieltäytyttävä täyttämästä sitä. Käskynalaisen on viipymättä ilmoitettava kieltäytymisestä lähimmälle suoranaiselle esimiehelleen. Jos käskynantaja on hänen lähin suoranainen esimiehensä, ilmoitus on tehtävä käskynantajan esimiehelle.

72. Käskynalaisen on vaadittaessa toistettava esimiehen antama tehtävä, käsky tai sen osa. Tehtävän suorittamisesta on ilmoitettava, jos siitä on erikseen käsketty. Jos tehtävä tai käsky on jäänyt suorittamatta tai on nähtävissä, ettei sitä pystytä toteuttamaan annetussa määräajassa, on siitä välittömästi ilmoitettava tehtävän tai käskynantajalle.

73. Jos tehtävää tai käskyä ei voida olosuhteiden muuttumisen takia tai muista syistä täyttää täysin esimiehen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti, on se kuitenkin täytettävä siten, että esimiehen antaman käskyn tarkoitus saavutetaan niin hyvin kuin mahdollista. Tästä on ilmoitettava käskyn antaneelle esimiehelle välittömästi.

74. Jos käskyä tai palvelustehtävää täytettäessä toinen esimies antaa käskyn, joka estää edellisen käskyn suorittamisen tai viivästyttää sitä, on tästä ilmoitettava uuden käskynantajalle. Jos hän siitä huolimatta pysyy käskyssään, on käskynalaisen toteutettava käsky ja vasta sen jälkeen suoritettava aiemmin annettu käsky. Jälkimmäisen käskynantajan on ilmoitettava asiasta aikaisemman käskyn antaneelle esimiehelle. Vastuu ensin annetun käskyn täyttämisen muuttumisesta tai viivästyisestä on jälkimmäisen käskyn antaneella esimiehellä. Käskynalaisen pyynnöstä jälkimmäinen tehtävä on annettava kirjallisesti.

75. Käskynalainen ei saa ottaa lahjaa tai lainaa suoranaiselta esimieheltään. Hän ei saa tarjota eikä antaa lahjaa, lainaa tai lainan takausta suoranaiselle esimiehelleen eikä palveluksessa olevana asevelvollisena kantahenkilökuntaan kuuluvalla. Tässä yhteydessä on otettava huomioon **KOHDAN 68** tarkennus.

3.5 **Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus**

76. Tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen kohtelun vaatimukset pohjautuvat tasa-arvolakiin, yhdenvertaisuuslakiin ja työturvallisuuslakiin. Näihin lakeihin perustuvat velvoitteet ja oikeudet koskevat kaikkia sotilaita.

77. Henkilöiden eriarvoiseen asemaan asettaminen ja syrjintä sukupuolen, iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen ja muun henkilöön liittyvän syyn perusteella on kiellettyä. Erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

78. Henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti loukkaava käyttäytyminen on häirintää. Syrjinnäksi määritellään seksuaalinen häirintä ja häirintä sukupuolen perusteella, kiusaaminen työssä

tai palveluksessa sekä simputus palveluksessa. Myös käskyt tai ohjeet syrjiä ovat syrjintää. Sukupuoli tai muu henkilöön liittyvä syy ei saa estää henkilön mahdollisuuksia edetä uralla, päästä koulutukseen tai käyttää perhevapaita.

79. Sotilaille on taattava yhdenvertainen kohtelu palvelusjärjestelyissä ja erityisesti lomina, vapaita ja vapaa-aikaa koskevissa käytännöissä.

80. Henkilön tai henkilöstöryhmän tarkoituksellinen loukkaaminen tai vihamielisen ja loukkaavan ilmapiirin luominen on kiellettyä. Epäasiallinen ja halventava kielenkäyttö on kiellettyä.

81. Kaikenlainen seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä, kiusaaminen ja simputus ovat kiellettyjä. Seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä on ei-toivottua fyysisistä tai sanallista käyttäytymistä, jolle on ominaista, että sen aiheuttamat tunteet ja seuraukset ovat henkilölle aina kielteisiä. Sukupuolinen huomio muuttuu häirinnäksi, jos sitä jatketaan, vaikka kohteeksi joutunut ilmoittaa pitävänsä sitä loukkaavana tai vastenmielisenä.

Kiusaaminen on kiusaajan kohdehenkilöön tarkoituksellisesti suuntaamia henkisiä tai fyysisiä toimenpiteitä, joiden tavoitteena on pahanolon tuottaminen.

Simputus on sellaista esimiesaseman väärinkäytön tunnusmerkistön⁵ täyttävää menettelyä, jossa alaiselle pyritään tietoisesti tai harkiten tuottamaan sellaista henkistä tai ruumiillista kärsimystä, joka ei luonteeltaan liity tilanteen vaatimaan palvelukseen. Simputus on tarkoituksellista alaisen ihmisarvon ja lakisääteisten oikeuksien loukkaamista esimiesaseman sotilaallisen käskyvallan avulla.

⁵ *Esimiesaseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistö (rikoslaki 45:16) on kohdassa 65.*

82. Mikäli esimiehen tietoon tulee palveluksessa tapahtuvaa syrjivää tai halventavaa käyttäytymistä, hänen velvollisuutensa on puuttua

siihen. Sotilas on aina vastuussa siitä, ettei itse käyttäydy tai ylltä muita käyttäytymään syrjävästi tai halventavasti.

3.5.1 Miesten ja naisten kanssakäyminen palveluksessa

83. Sotilaiden on noudatettava keskinäisessä kanssakäymisessä yleisiä hyviä tapoja ja käyttäytymissäantöjä sekä käyttäydyttävä toista sukupuolta kohtaan asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla.

Keskinäisellä kanssakäymisellä ei saa vahingoittaa kotimaassa eikä ulkomailla joukkoon ja sen johtajiin kohdistuvaa sisäistä ja ulkoista luottamusta, uskottavuutta tai yhteishenkeä.

84. Sotilaiden hellyydenosoitukset ja sukupuoliin kanssakäyminen palveluksessa ja kasarmialueella on kiellettyä. Miehet ja naiset eivät saa mennä toisilleen varattuihin majoitustiloihin kasarmimajoituksessa hiljaisuuden jälkeen, elleivät käsketyt virka- tai palvelustehtävät sitä edellytä.

Vieraidensa kanssa varusmiehen on noudatettava kasarmialueella luontevia käyttäytymistapoja. Pahennusta herättävät hellyydenosoitukset ja sukupuolinen kanssakäyminen on kiellettyä.

85. Kriisinhallintatehtävissä on laadittava operaatiokohtaiset ohjeet miesten ja naisten kanssakäymisestä palveluksessa. Ohjeissa on otettava huomioon paikalliset ja kulttuuriset erityispiirteet.

3.6 Pukeutuminen ja siisteys

86. Sotilaspuvussa esiintyessään sotilaan on pukeuduttava sotilas- ja virkapukumääräyksen mukaisesti. Pukineiden tulee olla ehjiä, puhtaita ja sopivan kokoisia. Silitettävien vaatteiden tulee olla silitettyjä ja nahkakenkien kiillotettuja. Siviilivaatteita voidaan käyttää omalla vastuulla, mutta ne eivät saa näkyä sotilasvaatetuksen alta. Sotilaan on huolehdittava henkilökohtaisesta hygieniastaan.

Asevelvollisten tunnuslevyä käytetään yleensä palveluksessa, ja sen muusta käytöstä käsketään erikseen. Kriisinhallintatehtävissä tunnuslevy on käytettävä aina.

87. Sotilaspuvussa ulkona liikuttaessa on käytettävä päähinettä. Ilman päähinettä voidaan sotilaspuvussa esiintyä ulkona hetkellisesti, kun jokin tilanne tai tehtävä sitä erityisesti vaatii. Muiden kuin sotilaspäähineiden käyttö on kiellettyä.

88. Näkyvien tai palvelusta vaarantavien korujen ja lävistysten käyttö sotilaspuvun kanssa on kiellettyä. Kihla- ja vihkisormuksia sekä ammatissormuksia voi käyttää, mikäli ne eivät vaaranna palvelusturvallisuutta.

Sotilaspuvun yhteydessä sateenvarjojen, aurinkolasien, korvalappujen, muiden kuin sotilasmallisten laukkujen ja reppujen, hiuspidikkeiden, solmioneulojen ja kalvosinnappien käytön on oltava hyvän maun mukaista. Tarkoitukselliset suojavarusteet, kuten käsineet, jalkineet, kaulasuojat ja kypärät, eivät saa olla huomiota herättävän värisiä. Olosuhteiden niin vaatiessa vasemmassa käsivarressa tai jalassa käytetään heijastinnauhaa.

89. Naiset voivat käyttää pienen juhlapuvun ja juhlapuvun sekä soittokuntien esiintymis- ja edustuspuvun kanssa pukuun sopivia, pieniä, väriltään ja muodoltaan hillittyjä korvakoruja. Ammattisotilaana palveleville naisille sallitaan palvelustehtävissä kevyt päivämeikki.

90. Miesten hiusten on oltava lyhyiksi ja siistiksi leikatut sekä kammatut. Parta ja viikset on kielletty. Kasvojen alueen on oltava sileäksi ajeltu.

Pulisonkien alaraja ei saa ulottua korvakäytävän yläreunan alapuolelle. Sotilasta ei voida käskää ajattamaan siilitukkaa tai päätään kokonaan kaljuksi. Kaikki erikoismallit, kuten ”irokeesi” ja kaikenlaiset hiuskuviot tai muuten huomiota herättävät hiusmallit ja leikkaukset ovat kiellettyjä epäsovivina. LIITTEESSÄ 9 on esimerkki miesten

hiustyylistä. Esimerkin hiusten pituus voi vaihdella niin, että päältä ulottuvat hiukset eivät ylitä niskan tai korvan hiusrajaa.

91. Naisten hiusten pituutta ei rajoiteta. Palveluksessa pitkät hiukset eivät kuitenkaan saa olla vapaana. Hiukset on pidettävä siististi kiinnitettynä päätä myötäillen (esimerkiksi nuttura tai sidottu letti) siten, että niska jää paljaaksi ja hiukset mahtuvat päähineen alle eivätkä ne haittaa palvelusta. Tietyissä tehtävissä naisten hiusten pituudelle tai käytettävillä hiussoijilla ja -pidikkeillä voidaan asettaa erityisvaatimuksia työ- ja palvelusturvallisuuden varmistamiseksi. LIIITEES- SÄ 9 on esimerkki naisten hiustyylistä.

92. Miesten ja naisten hiusten räikeä värjääminen esimerkiksi šokkivärein tai neovärein on kielletty. Hiusten värjäyksen on oltava hillitty ja asiallinen sekä luonnollisen oloinen. Kaikenlaiset irtohiuslisät, hiuspidennykset ja -tuuhenteet sekä lisäkkeet ovat kiellettyjä, ellei niiden käytölle ole lääkinällistä tarvetta. Kynsien väri ja pituus sekä meikki eivät myöskään saa olla huomiota herättäviä.

93. Sotilaiden tatuointien tulisi olla palveluksessa peitettyinä. Sotilaan olemukselta ja sotilaspuvulta edellytetty siisteys, palvelustehtävien luonne tai viranomaistoiminnan puolueettomuus voivat edellyttää sitä, että tietyissä tilanteissa sotilaspuvussa esiinnyttäessä tatuointi on peitettävä. Tatuoinnin poistattamista ei kuitenkaan voida edellyttää.

94. Rauhan aikana reserviläisten ja evp-sotilas- henkilöstön ei tarvitse noudattaa hiuksien, parran tai viiksien pituudesta annettuja määräyksiä osallistuessaan reservin harjoituksiin tai muihin tilaisuuksiin, joissa heillä on oikeus tai velvollisuus käyttää sotilaspukua. Huomiota herättävät korut on kuitenkin poistettava ja pitkät hiukset on tarvittaessa sidottava siten, että ne

eivät haittaa palvelusta tai vaaranna työ- ja palvelusturvallisuutta.

3.7 Sotilaspuvun ja -arvon käyttö

95. Henkilöasiakirjoissa sotilaista käytetään puolustushaaran mukaisia sotilasarvoja. Mahdollinen palvelusarvo mainitaan suluissa. Aliupseereista käytetään KOHDASSA 29 mainittuja palvelusarvoja.

Sotilas säilyttää sotilasarvonsa siirtyessään toiseen puolustushaaraan. Siirryttyään asevelvollisia kouluttavaan joukko-osastoon toiseen puolustushaaraan sotilas käyttää sen sotilaspukua⁶ ja vastaavaa palvelusarvoa. Palatessaan peruskoulutuksensa mukaiseen puolustushaaraansa sotilas ottaa käyttöön sen sotilaspuvun ja palvelusarvon käyttöoikeus lakkaa.

⁶) *Terveysasemilla käytetään sen joukon sotilaspukua, jota terveysasema pääasiallisesti palvelee.*

96. Pääesikunnassa ja sen alaisissa laitoksissa, puolustushaarojen esikunnissa, Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen alaisissa hallintoyksiköissä (lukuun ottamatta terveysasemia) sekä Maanpuolustuskorkeakoulussa ja puolustushaarakouluissa (lukuun ottamatta Reserviupseerikoulua) palveleva ammattisotilas käyttää peruskoulutuksensa⁷ mukaisen puolustushaaran sotilaspukua ja -arvoa. Erityistapauksissa Pääesikunta voi myöntää poikkeavan oikeuden sotilaspuvun käyttöön. Joukko-osastoihin kuuluvissa aluetoimistoissa käytetään maavoimien sotilaspukua ja -arvoa.

⁷) *Erikoisupseerin ja kantahenkilökuntaan kuuluvan aliupseerin sotilaspuku määräytyy sen puolustushaaran mukaan, johon hänet on ensimmäisen kerran puolustusvoimien virkaan nimittävänä tehtävään määrätty. Seuraavasta tehtävään määräämisestä lukien henkilö toimii koltien 95 ja 96 mukaisesti.*

97. Sotilaspuvun käytöstä puoluepoliittisessa toiminnassa ja mielenosoituksissa on määrätty LUVUSSA 9.

98. Sotilaspuvun tunnusvärien, tunnuksien ja merkkien käytöstä käsketään erikseen Pääesikunnan määräyksissä.

3.8 Puhuttelu

99. Sotilaita puhutellaan heidän sotilasarvojensa mukaisesti. Kenraaliluutnanttia, kenraalimajuria ja prikaatikenraalia puhutellaan kuitenkin kenraaliksi. Vara-amiraalia, kontra-amiraalia ja lip-pueamiraalia puhutellaan amiraaliksi.

Yleisesikuntaupseereita puhuteltaessa heidän arvoonsa kuuluva yleisesikunta-etuliite jätetään pois ja käytetään vain sotilasarvoa.

Erikoisupseereita puhuteltaessa heidän toimi-alaansa koskeva etuliite jätetään pois ja käytetään vain sotilasarvoa.

Sotilaspappeja puhutellaan heidän palvelusarvonsa mukaan kenttäpiispaksi, kenttärovastiksi ja sotilaspastoriksi. Kaikkia sotilasvirkamiehiä puhutellaan sotilasvirkamiehiksi.

Kadetteja puhutellaan kadettiarvoista riippumatta kadeteiksi. Sotilasopetuslaitoksissa kadettien koulutuksessa käytetään kuitenkin sisäises-sä palveluksessa kadettien palvelusarvoja.

Aliupseereita ja sopimussotilaita puhutellaan heidän palvelusarvojensa mukaan. Reserviup-seerikurssin upseerioppilasta puhutellaan up-seerioppilaaksi. Aliupseerikurssin oppilasta pu-hutellaan sotilasarvosta riippumatta oppilaaksi.

100. Esimies ja alainen teitittelevät toisiaan. Esimiehen aloitteesta voidaan kuitenkin sinutella. Muodollisissa tilanteissa, kuten puhutteluissa ja paraateissa, käytetään teitittelymuotoja. Perus-yksikössä on noudatettava yhdenmukaista pu-huttelukäytäntöä.

101. Ilmoittautuessaan, ilmoittaessaan jouk-koa, esittäytyessään ja aloittaessaan keskuste-lua esimiehen kanssa alainen käyttää puhutte-lusanana herra- tai rouva-sanaa ja sen jäljes-sä esimiehen sotilas- tai palvelusarvoa, minkä jälkeen alainen sanoo oman sotilasarvonsa ja sukunimensä. Esimiestä puhuteltaessa käyte-tään peruseriaatetta: puhuttelu–esittely–asia. Esimies voi puhutella alaistaan käyttämällä so-tilasarvoa, sotilasarvoa ja sukunimeä tai pelkäs-tään sukunimeä. Esimerkkejä puhuttelusta on LIITTEESSÄ 1.

102. Oppitunnilla vastattaessa ja kysyttäessä nouseaan seisomaan, puhutellaan oppitunnin pitäjää ja esittäydytään, ellei oppitunnin pitä-jä ole muuta käskenynt. Oppitunnit, harjoitukset tai muut tilaisuudet avataan ilmoittamalla osal-listujat tilaisuuden johtajalle tai pitäjälle.

3.9 Ilmoittautumisvelvollisuudet

3.9.1 Yksittäinen sotilas

103. Kantahenkilökuntaan kuuluva sotilas ilmoittautuu joukon esikuntaohjeen tai työjär-jestyksen mukaisesti tai ainakin virkaan astumi-sen ja siitä eroamisen, tehtävään määräämisen, siirron, ylennyksen tai rangaistuksen johdosta henkilökohtaisesti suoranaiselle esimiehelleen. Ilmoittautuminen tapahtuu paraatipuvussa. Ilmoittautuminen puolustusvoimain komentajalle ja puolustusvoimien johdolle tapahtuu Pää-esikunnan ohjeen mukaisesti.

Esimiehelle voidaan ilmoittautua myös muulla tavalla, jos se etäisyyden tai muun syyn vuoksi on tarkoituksenmukaista. Alainen on velvollinen ilmoittamaan lähimmälle suoranaiselle esi-miehelleen lomasta, komennuksesta, sairaus-poissaolosta tai muusta poissaolosta.

104. Jos sotilas ei voi palata määrääikaan mennessä joukko-osastoonsa tai työpaikkaansa sairastumisen tai muun syyn takia, hänen on vii-pymättä ilmoitettava siitä suoraan lähimmälle

suoranaiselle esimiehelleen tai omaan joukko-osastoonsa. Jos se ei ole mahdollista, sotilas ilmoittaa asian lähimpään puolustusvoimien toimipisteeseen, joka välittää tiedon edelleen henkilön joukko-osastolle.

3.9.2 Osasto

105. Kun osasto komennetaan tilapäisesti palvelukseen vieraaseen joukko-osastoon ja alistetaan sille, osaston johtajan on ennen lähtöä ilmoitettava lähimmälle suoranaishenkilölle ja ennen palvelukseen ryhtymistä sille esimiehelle, jolle osasto on alistettu.

106. Joukon tai sotilasosaston poistumisesta sijoituspaikastaan, saapumisesta toiselle paikkakunnalle ja paluusta takaisin omaan sijoituspaikkaan on ilmoitettava omalle joukko-osastolle, tulopaikkakunnalla toimivalle joukko-osastolle sekä operatiivisten johtosuhteiden mukaisesti ylemmälle esikunnalle.

Esimerkiksi sotaharjoitukseen ja paraatiin osallistuttaessa saapumisilmoitus on tehtävä järjestelyvastuussa olevalle joukko-osastolle tai asianomaisella alueella toimintaa johtavan joukon komentajalle tai päällikölle.

107. Saavuttaessa ampumarjoitukseen tai ampuma-alueelle on aina ilmoitettava ampumarjoituksen johtajalle ja harjoituksen varoupeerille. Vastaavalla tavalla tulee menettellä poistuttaessa alueelta.

108. Merivoimien alusosaston tai yksittäisen aluksen saapuessa hallintoyksikön alueella olevaan satamaan, sotasatamaa lukuun ottamatta, komentaja tai päällikkö ilmoittaa saapumisesta operatiivisten johtosuhteiden mukaisesti ja lähettää ilmoitukset tiedoksi komendantille. Vastaavalla tavalla menetellään lähettäessä satamasta.

3.10 Tervehtiminen

3.10.1 Yksittäinen sotilas

109. Puolustusvoimien alueella sotilas tervehtii kersantista alkaen kaikkia häntä sotilas- tai palvelusarvoltaan vanhempia sotilaita ja oman perusyksikkönsä ryhmänjohtajia. Sotilas tervehtii vanhempaa sotilasta aina, kun tämä tulee puhuttelemaan häntä tai hän menee tämän puheille. Tervehdykseen on vastattava. Tervehtittäessä voidaan käyttää sanallista ilmaisua yleisiä hyviä käyttäytymistapoja noudattaen.

Puolustusvoimien alueen ulkopuolella sotilaspuvussa liikuttaessa tervehditään edellä mainittuja esimiehiä tilanteen ja olosuhteiden mukaan. Siviiliasua käytettäessä tervehtimisessä noudatetaan yleisiä hyviä käytöstapoja.

110. Jos useita sotilaita kulkee tai on yhdessä kuulumatta sulkeisjärjestysmuodossa olevaan osastoon ja heistä joku tervehtii tai vastaa tervehtimiseen, muut toimivat samalla tavalla. Sulkeisjärjestysmuodossa vain osaston johtaja tervehtii ja vastaa tervehdykseen.

111. Tilanteissa, joissa kohtaaminen toistuu useita kertoja lyhyehkönä aikana, tervehditään vain ensimmäisen kerran kohdattaessa. Autossa, lentokoneessa, aluksessa tai muissa kulku- ja liikennevälineissä ei tervehtimistä varten nousta seisomaan, vaan tervehditään nyökkäämällä tai sanallisesti.

112. Yksittäinen sotilas ei ole velvollinen tervehtimään

- taistelutehtävää tai vartiotehtävää suorittaessaan, ellei vartio-ohjeissa ole toisin määrätty
- ohjatessaan liikennettä, viestittäessään, ruokaillessaan, taukojen aikana tai työskennellessään ruokalassa tai keittiössä
- kirkossa, kappelissa, hartaustilaisuudessa tai hautajaisissa
- kilpailun tai harjoittelun aikana tai toimihenkilönä toimiessaan

- pesuhuoneessa, saunassa, uimarannalla tai vuodeosastolla ollessaan
- elokuva-, teatteri- tai ravintolasalissa tai sotilaskodin sisätiloissa.

Liikuttaessa jalan, suksilla, polkupyörällä tai muulla ajoneuvolla ei tervehditä, jos tervehtiminen voi aiheuttaa tapaturmavaaran.

Tervehtiminen ulkona

113. Tervehtiminen ulkona tapahtuu

- viemällä oikea käsi päähineeseen
- seuraamalla katseella, jos kantamus estää käden viemisen päähineeseen
- viemällä ase rinnalle ja seuraamalla esimestä katseella, jos sotilaalla on ase tai taisteluväri, ja jos sotilas on aseistettu pistoolilla tai ase on selässä, tervehditään viemällä käsi päähineeseen
- lyhytaikaisesti ulkona ilman päähinettä liikuttaessa tervehditään kuten sisällä ilman päähinettä tervehdittäessä.

114. Tervehtiminen ja siihen vastaaminen tehdään reippaasti, ryhdikkäästi ja suoraan silmin katsoen. Ulkona paikallaan oltaessa tehdään asento, käännetään rintamasuunta tervehdittävään päin ja viedään oikea käsi ranne suoraan, sormet yhdessä ja ojennettuina lyhintä tietä päähineeseen. Keskisormen pää koskettaa päähineen reunaa silmäkulman yläpuolella. Edestäpäin katsottuna kämmen tai käden selkä ei saa näkyä. Oikea kyynärpää on hiukan olkapäästä alempana. Hartioita ei saa kohottaa eikä kiertää.

Tervehtiminen lopetetaan viemällä käsi terävästi alas sen jälkeen kun esimies on vastannut tervehtimiseen tai esimies on sivuutettu. Sormikasta ei tarvitse riisua, kun tervehditään viemällä käsi päähineeseen. Rukkanen riisutaan kuitenkin ennen tervehtimistä.

115. Liikkeellä oltaessa tervehtiminen aloitetaan noin viisi metriä ennen tervehdittävää ja seurataan tätä katseella vartaloa tai kättä kääntämättä. Tervehtiminen lopetetaan kääntämällä pää

KUVA 1. Tervehtiminen ulkona.

suoraan eteenpäin ja viemällä samanaikaisesti oikea käsi reippaasti alas sivuuttamisen jälkeen tai tervehdittävän vastattua. Samaan suuntaan kulkevaa tervehditään ohitushetkellä, jolloin tervehtiminen kestää, kunnes tervehdittävä on vastannut siihen. Vapaana oleva käsivarsi liikkuu luontevasti koko tervehtimisen ajan. Juostessa ei tervehditä, mutta tilanteen salliessa juoksu muutetaan kävelyksi, jolloin tervehtiminen on mahdollista.

116. Tervehdittäessä aseistettuna paikallaan oltaessa ja ase on ollessa olalla tai rinnalla tehdään asento ja seurataan esimestä katseella, kunnes hän on vastannut tervehdykseen. Rinnalle viedyin aseeseen keskiosaa koskettaa kevyesti rintakehää, aseeseen piippu osoittaa yläviistoon vasemmalle ja aseeseen perä pidetään lantion tasalla. Vasen käsi pitää kiinni puristusotteella rynnäkökiväärin kädensuojuksesta vastaotteella ja oikea

käsi pitää kiinni asean perän ja laatikon yhtymäkohdasta. Jos aseistettu sotilas kävelee, hän tervehtii vastaavalla tavalla tekemättä asentoa. Aseen ollessa selässä tervehditään sekä paikallaan oltaessa että liikkeessä viemällä käsi päähineeseen.

117. Ennen kättelemistä tai palkitsemista sotilaat tervehtivät toisiaan. Käteltäessä esimies ojentaa kätensä ensin. Jos esimies riisuu käsi-neensä tai on ilman käsintettä, myös alainen riisuu käsineensä. Kättelyn jälkeen ei enää tervehditä.

Tervehtiminen sisällä

118. Sisällä tervehditään kumartamalla tai nyökäämällä. Paikallaan oltaessa tervehditään siten, että tehdään asento, käännetään rintamasuunta tervehdittävään päin ja kumarretaan kevyesti eteenpäin vartalon yläosa suorana.

119. Sisätiloihin saapuvaa esimiestä tervehditään siten, että nouseaan ylös, käännetään rintamasuunta esimieheen päin ja kumarretaan. Esimiehen annettua luvan käynnissä ollutta toimintaa voidaan jatkaa.

120. Virka- tai työhuoneisiin tullessa tervehditään ovelta kumartamalla ja siirrytään noin kolmen askeleen päähän esimiehestä. Poistuttaessa tervehditään kumartamalla siltä paikalta, josta asia on toimitettu.

121. Sisällä liikkeellä oltaessa tervehditään noin viisi metriä ennen tervehdittävää siten, että pää käännetään tervehdittävään päin ja nyökätään kohti tervehdittävää.

122. Esimiehen luokse saavuttaessa tai esimiehen saapuessa alaisen luokse tervehditään kumartamalla, minkä jälkeen alainen seisoo asennossa, ellei esimies käske toisin. Esimiehen luota poistuttaessa tai esimiehen poistuessa tervehditään uudelleen.

123. Mennessään esimiehen virkahuoneeseen sotilas koputtaa tai painaa ovisummeria. Luvan saatuaan hän astuu sisään, tervehtii ovelta huoneessa olevia ja siirtyy sen henkilön luokse, jolle hänellä on asiaa. Jos paikalla on arvojärjestyksessä vanhempia sotilaita, pyydetään ensin lähimmältä sotilaalta lupa toimittaa asia. Esimerkiksi: **”HERRA KAPTEENI, KORPRAALI OJALA, ASIAA LUUTNANTTI ALAJOELLE”**.

Jos päähine ja käsineet ovat mukana, ne pidetään vasemmassa kädessä. Barettia tai kesälakia (m/39) voidaan kantaa vasemmalla olalla. Jos esimiehellä on adjutantti tai sihteeri, tulijan on pyydettävä tätä ilmoittamaan hänet.

124. Puhuessaan esimiehen kanssa käskynalainen seisoo asennossa, ellei esimies häntä siitä vapauta tai kehota istumaan. Keskustelun aikana on vältettävä sitä, että alainen joutuu tarpeettomasti seisomaan asennossa. Esimiehen tullessa alaisen luo ja alkaessa puhutella alainen nousee seisomaan. Lähtiessään esimiehen luota käskynalainen tervehtii häntä, kääntyy vasemman kautta ja poistuu reippaasti.

125. Kahden sotilaan kulkiessa rinnan arvojärjestyksessä nuorempi kulkee vasemmalla puolella. Kolmesta sotilaasta vanhin ja neljästä kaksi vanhinta kulkevat keskellä. Tällöin nuorin kulkee heidän vasemmalla puolellaan. Vastaantulvalle annetaan tietä siten, että vasemmalla puolella oleva sotilas siirtyy vanhemman sotilaan taakse.

126. Sulkeismuodossa olevan osaston lävitse, johtajan ja hänen osastonsa välistä tai toistensa kanssa keskustelevien henkilöiden välistä ei saa kulkea ilman lupaa. Jos arvojärjestyksessä vanhemman sotilaan ohittaminen aiheuttaa häiriötä, siihen on pyydettävä lupa. Nuoremman sotilaan on annettava tietä vanhemmalle kapealla tiellä tai käytävässä ja avattava hänelle ovi.

3.10.2 Joukon tai osaston ilmoittaminen ja tervehtiminen

127. Joukon tai osaston ilmoittaminen ulkona tapahtuu seuraavasti: ilmoittaja siirtyy kolmen askeleen päähän ilmoituksen vastaanottajasta, tekee asennon ja vie käden päähineeseen. Ilmoituksen vastaanottaja vastaa tervehtimiseen pitämällä käden päähineessä. Ilmoittaja ja ilmoituksen vastaanottaja pitävät käden päähineessä ilmoituksen ajan. Ilmoituksen jälkeen, ilmoituksen vastaanottajan lopettaessa tervehtimisen, ilmoittaja laskee käden.

Aseistettu joukko ilmoitetaan muulloin kuin taistelu- ja ampumaratavarustuksessa aseeteen vietyinä. Ulkona paikallaan oltaessa ilmoittaminen tehdään tervehtimällä asennossa seisten, kunnes esimies vastaa tervehdykseen, käskee levon tai on kiittänyt ilmoituksesta ja poistuu. Joukon liikkua vain joukon johtaja tervehtii.

128. Sisällä muodossa olevan joukon ilmoittaminen tapahtuu seuraavasti: Johtaja tekee asennon ja komentaa **"ASENTO, ILMOITAN YKSIKÖN PÄÄLLIKÖLLE, HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN"**, jolloin joukko kääntää katseensa ilmoituksen vastaanottajaa kohti. Ilmoittaja siirtyy kolmen askeleen päähän ilmoituksen vastaanottajasta, tekee asennon ja ilmoittaa joukon esimerkiksi **"HERRA KAPTEENI, YKSIKKÖ JÄRJESTYNYT KÄSKYNJAKOON, VAHVUUDELLA 120, ILMOITTI KOKELAS JOKINEN"**. Jos esimies tervehtii joukkoa, siihen vastataan kohdan 130 mukaisesti.

Jos joukko ei ole muodossa, komennon **"HUOMIO"** jälkeen joukko kääntää rintamasuunnan kohti ilmoituksen vastaanottajaa ja tekee asennon. Luokassa joukon johtaja komentaa **"YLÖS, ILMOITAN OPPITUNNIN PITÄJÄLLE, HUOMIO"**, minkä jälkeen käännetään rintamasuunta ilmoituksen vastaanottajaa kohti ja tehdään asento.

Joukon tervehtiminen

129. Joukko tervehtii kaikkia suoranaisia esimiehiään. Paikallaan olevan joukon tervehtimiseen liittyy ilmoitus **KOHDAN 135** mukaisesti.

130. Sanalliseen tervehdykseen vastataan samoilla sanoilla. Jos esimies tervehtii sanomalla esimerkiksi **"HUOMENTA, KOMPPANIA"**, vastataan **"HUOMENTA, HERRA KAPTEENI"**.

131. Suljetussa muodossa harjoituskentällä tai -ryhmyksessä oleva joukko tervehtii siten, että joukon johtaja komentaa esimerkiksi **"KOMPPANIA", "JOUKKUE" tai "JAOS"**, jolloin kaikki pysähtyvät, vievät aseensa olalle, paitsi johtajat, jotka vievät aseensa selkään, ja jäävät asentoon komennon antajaan päin. Tämän jälkeen joukon johtaja komentaa **"HUOMIO"** ja tarvittaessa näyttää kädellä suunnan tervehdittävään. Jokainen kääntää rintamasuunnan tervehdittävään päin, ja joukkueen johtajat sekä ryhmänjohtajat vievät käden päähineeseen. Jos joukko on taistelutarustuksessa, menetellään vastavalla tavalla, mutta ase vietään rinnalle.

132. Harjoituksessa joukon esimies komentaa esimerkiksi **"ILMOITAN KOMPPANIAN PÄÄLLIKÖLLE, HUOMIO"**. Tällöin joukon toiminta lähialueella lakkaa, rintamasuunta käännetään ilmoitettavaan esimieheen päin, ase vietään rinnalle ja tehdään asento. Esimiehen otettua ilmoituksen vastaan ja komennettua **"JATKAKAA"** käynnissä ollutta toimintaa voidaan jatkaa.

Joukon ollessa harjoituksessa niin laajalla alueella, ettei joukon johtaja voi samanaikaisesti komentaa koko joukon tervehtimistä, alijohtajat komentavat tervehtimisen ja ilmoittavat joukkonsa. Joukkoon kuuluvat alijohtajat eivät tee koko joukon ilmoittamisen jälkeen henkilökohtaisia tehtävälmoituksia, ellei siitä ole erikseen käsketty. Esimiehen komennolla **"JATKAKAA"** keskeytynyttä toimintaa jatketaan.

Taistelutehtävässä tai -harjoituksessa olevan joukon johtaja ilmoittautuu suoraan esimiehelleen joukon jatkaessa toimintaansa. Ilmoitus

tehdään tilanteen mukaisesti seisten, polvelta tai maastoutuneena.

133. Sisätiloissa ilmoitaudutaan ensiksi sisään-tulijan huomaavan komennolla **”HUOMIO”**, jol-loin käännetään rintamasuunta sisään-tulijaa kohti ja tehdään asento. Ilmoituksen jälkeen seistään asennossa, kunnes esimies siitä va-pauttaa. Ilmoittautumista ei tehdä, jos sisäl-lä on sisään-tulijaa arvojärjestyksessä vanhem-pi sotilas.

134. Mikäli ei toisin määrätä, joukko ei tervehti

- ampumaharjoituksissa tai taisteluvälinei-den käsittelyharjoituksissa
- taukojen aikana
- liikkeellä oltaessa harjoitusryhmyksessä tai toimiessaan tilanteenmukaisesti taiste-lukoulutuksessa tai -harjoituksessa
- palvelukseen järjestyksen, ruokailun ja työpalvelun aikana
- koulutöiden tai kokeiden aikana
- ajoneuvoissa tai joukon kuljettaessa kantamuksia, jotka vaikeuttavat tervehti-mistä.

Kun joukko ei tervehti, joukon johtaja tervehtii ja ilmoittaa joukon.

135. Esimiehelle tehtävässä ilmoituksessa on mainittava joukon nimi, tehtävä ja pyydet-täessä vahvuus. Esimerkiksi: **”HERRA EVERS-TI, AUTOKOMPANIA LIIKUNTAHARJOITUKSESSA, VAHVUUS 67, ILMOITTI KERSANTTI MALINEN.”** Jos esimies ei tunne joukon johtajaa, alainen ilmoit-taa oman tehtävänsä, arvonsa ja nimensä. Esi-merkiksi: **”ILMOITTI KOMPANIAN VARAPÄÄLLIK-KÖ, YLILUUTNANTTI SILVASTI.”**

3.11 Kunnianosoitus

136. Yksittäinen sotilas tekee kunnianosoituk-sen kääntymällä kohteeseen päin tai kohteen liikkeessä kohtisuoraan sen kulkusuuntaa vas-taan, tekemällä asennon, tervehtimällä ja toimi-malla kuten paikallaan olevan sotilaan tervehti-misestä on määrätty KOHDASSA 113.

137. Yksittäinen sotilas ja joukko tekevät kun-nianosoituksen

- tasavallan presidentille
- vieraan valtion päämiehelle
- oman ja vieraan valtion lipulle sen juhlalli-sen noston ja laskun yhteydessä ja silloin, kun se on saattueen tai kulkueen edessä
- sota-aluksen lipulle saavuttaessa alukseen ja lähdettäessä siitä^{8,9}
- joukko-osastolipulle ja joukkoyksikkö-lipulle
- hautausmaalla olevalle vainajalle ja seppeleenlaskun yhteydessä
- esitettäessä oman ja vieraan maan kansal-lislaulua, puolustusvoimien kunniamarssia sekä oman joukon kunnia- tai perinne-marssia.¹⁰

⁸⁾ Kunnianosoitusta ei kuitenkaan tehdä silloin, kun alusta käytetään matkustajaliikenteessä.

⁹⁾ Osasto ei tee kunnianosoitusta sota-aluksen lipulle, mutta osaston johtaja tekee yksityisen sotilaan kunnianosoituksen.

¹⁰⁾ Kunnianosoitusta ei kuitenkaan tehdä silloin, kun niitä esitetään ilman erityistä juhlallista tarkoitusta muun ohjelman yhteydessä.

138. Joukko tekee kunnianosoituksen johta-jansa komennolla. Kunnianosoitus tehdään myös kasarmi- ja majoitusalueiden ulkopuolel-la. Joukko, jolla on lippu mukana, tekee kun-nianosoituksen kuten lippusaattue. Kunnian-osoituksista eräissä sotilaallisissa tilaisuuksissa ja lippusaattueen kunnianosoituksista on käs-ketty ohjesäännön muissa luvuissa.

4 Palvelus joukko-osastossa ja muussa hallintoyksikössä

KUVA 2. Joukko-osaston komentaja.

4.1 Henkilöstön tehtävät

Joukko-osaston komentaja ja hallintoyksikön päällikkö

139. Joukko-osaston komentajan tai hallintoyksikön päällikön ensisijaisena tehtävänä on luoda alaisistaan toiminta- ja suorituskykyinen sekä taistelutahtoinen joukko, jossa vallitsee hyvä henki ja sotilaallinen kuri.

140. Joukko-osaston komentaja tai hallintoyksikön päällikkö johtaa joukkoaan sekä vastaa joukkonsa tehtävistä, hallinnosta, osaamisen ja toimintakyvyn kehittamisestä, oikeudenhoidosta, huollosta, valmiudesta, työ- ja palvelusturvallisuudesta sekä viestinnästä.

141. Joukkoa ja palvelusta johdetaan säädösten, määräysten ja muiden normien sekä käskyjen mukaisesti. Komentaja tai päällikkö käyttää lain mukaan toimi- ja päätösvaltaa kantahenkilökuntaa ja asevelvollisia koskevilla asioissa.

142. Joukko-osaston komentaja tai hallintoyksikön päällikkö määrittää joukkonsa toiminnan

perusteet, suuntaviivat ja painopistealueet. Komentaja tai hallintoyksikön päällikkö käskyy yksityiskohtaiset määräykset palveluksen järjestelyistä.

Joukko-osaston apulauskomentaja

143. Joukko-osaston apulauskomentaja johtaa joukko-osaston kokoonpanoon kuuluvia aluetoimistojen päälliköitä sekä vastaa käsketyistä poikkeusolojen valmisteluista, viranomaisyhteistyöstä ja maanpuolustustyöstä.

144. Joukko-osaston apulauskomentaja toimii komentajan ensimmäisenä sijaisena. Mikäli joukko-osastolla ei ole apulauskomentajaa, jaetaan hänen vastuullaan olevat tehtävät komentajan ja esikuntapäällikön kesken.

Joukkoyksikön komentaja

145. Joukkoyksikön komentaja johtaa joukkoaan sekä vastaa joukkonsa kasvatuksesta, joukon hengestä, henkilöstön osaamisen ja toimintakyvyn kehittamisestä, valmiudesta, työ- ja palvelusturvallisuudesta, perinteiden ylläpitämisestä ja vaalimisesta sekä sotilaallisesta

kurista. Komentaja vastaa joukkonsa hallinnosta ja palveluksesta säädösten, määräysten, ohjeiden ja ohjesääntöjen sekä annettujen käskyjen mukaisesti.

Joukkoyksikön komentajan tehtävänä on

- valvoa, ohjata ja tarkastaa yksiköidensä koulutusta, hallintoa, huoltoa sekä niiden kuria ja järjestystä
- tehdä esityksiä joukko-osaston komentajalle koulutuksen ja koulutusolosuhteiden kehittämiseksi
- vastata joukkoyksikkönsä vastuulle käsketyistä taistelu- ja ampumarjoituksista, kertausharjoituksista ja muista tärkeistä koulutustapahtumista
- vastata pukeutumisesta annettujen määräysten noudattamisesta
- vastata henkilöstönsä henkilöasioiden hoidosta ja oikeudenhoidosta
- vastata joukkoyksikölle käsketyistä operatiivisesta suunnittelusta, valmiudesta sekä henkilöstön sodan ajan sijoittamisesta
- ohjata ja valvoa työaikojen suunnittelua ja seurantaa
- pitää joukko-osaston komentaja, apulaiskomentaja, esikuntapäällikkö sekä osastopäällikkö ja toimialapäällikkö tietoisina joukkoyksikköään koskevista asioista
- pitää perusyksikön päälliköt ja henkilöstö tietoisina heitä koskevista asioista.

Perusyksikön päällikkö

146. Perusyksikön päällikkö johtaa joukkoaan sekä vastaa joukkonsa koulutuksesta, asetettujen joukkotuotanto- ja koulutustavoitteiden saavuttamisesta, alaistensa hyvinvoinnista, oikeudenmukaisesta ja tasa-arvoisesta sekä yhdenvertaisesta kohtelusta, yksikön hengestä, avoimen ja oppimista edistävän ilmapiirin luomisesta, sotilaallisesta kurista, työ- ja palveluturvallisuudesta sekä henkilöstön osaamisen ja toimintakyvyn kehittämisestä ja työssä oppimisesta. Päällikön ensimmäinen sijainen on varapäällikkö.

Tehtävän hoitaminen edellyttää, että päällikkö hallitsee yksikkönsä koulutusta ja palvelusta ohjaavat määräykset ja ohjeet sekä työ- ja palveluturvallisuuteen liittyvät ohjeet ja määräykset.

Perusyksikön päällikön tehtävänä on

- toteuttaa yksikön palvelus säännösten ja muiden normien ja ohjeiden sekä esimieheltään saamiensa käskyjen mukaisesti
- muodostaa ja kouluttaa käsketty sodan ajan joukko sekä sijoittaa se reserviin kokoonpanon mukaisesti
- toimia yksikön pääkouluttajana ja johtaa itse tärkeimmät koulutustapahtumat ja harjoitukset
- vastata yksikön henkilöstön koulutustehävissä tarvittavan osaamisen kehittämisestä
- vastata pukeutumisesta annettujen määräysten noudattamista yksikössä ja puuttua tarvittaessa epäkohtiin
- suunnitella yksikön palvelus siten, että sotilaiden fyysinen kokonaisrasitus eri palvelusviikoilla ja koulutuskausilla on nousujohteista ja palautumisajat ovat riittäviä
- allekirjoittaa yksikön asiakirjat sekä viikko- ja päiväohjelmat
- jakaa tietoa palveluksesta asevelvollisille sekä henkilöstölle
- varmistaa, että palveluksessa olevan varusmiehen esimies tietää tämän terveydentilasta salassapitosäännösten sallimassa laajuudessa, fyysisestä kunnosta ja harrastuksista
- huolehtia siitä, että hänen tiedossaan olevat varusmiesten terveyttä koskevat tiedot otetaan huomioon palveluksessa
- varmistaa, että alaisella on mahdollisuus luottamukselliseen keskusteluun päällikön kanssa, ja tarvittaessa ryhtyä esille tulevan asian edellyttämiin toimenpiteisiin
- olla esimerkkinä alaisilleen käyttäytymällä itse sotilaallisesti
- ohjata yksikön henkilöstöä ja alijohtajia asialliseen johtamis- ja kouluttamistoimintaan

KUVA 3. Perusyksikön päällikkö.

- valvoa, että yksikössä palvelevat saavat heille säädösten ja hallinnollisten määräysten mukaan kuuluvat edut ja oikeudet
- käyttää kurinpitoesimiehen valtaa toimivaltansa rajoissa
- pitää sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain mukaista kurinpitotarkaisurekisteriä ja valvoa oikeusturvan toteutumista yksikkönsä henkilöstöä koskevista asioista
- pitää esimiehensä tietoisena yksikön asioista.

147. Perusyksikön päällikkö vastaa yksikkönsä hallinnosta, huollosta ja yksikön hallussa olevasta valtion omaisuudesta. Perusyksikön päällikön tehtävänä on

- suunnitella henkilöstön käyttö, hyväksyä työaikasuunnitelmat ja käsitellä lomasuunnitelmat
- vastata asevelvollisten oikea-aikaisesta kotiuttamisesta, valvontaoppitunneista ja sotilaspassin luovuttamisesta
- vastata yksikkönsä asevelvollisten tietojen päivittämisestä asevelvollisrekisteriin

- valvoa, että asiakirjoja ja käytössä olevia tietoja käsitellään ja säilytetään hyvän tiedonhallintatavan ja asetusten mukaisesti, sekä huolehtia siitä, että asiakirjoja ja tietoja käsittelevät henkilöt saavat riittävän koulutuksen
- vastata alaistensa ylentämis- ja palkitsemisesityksistä
- järjestää materiaalin valvontatarkastukset
- ohjata henkilöstöä ja asevelvollisia huolehtimaan sekä säilyttämään valtion materiaalia annettujen määräysten mukaisesti.

148. Perusyksiköllä on joukko-osaston komentajan käskemä valmiustehtävä. Perusyksikön päällikön tehtävänä on

- järjestää yksikkönsä valvonta, päivystys ja valmius käsketyllä tavalla
- vastata henkilöstön hälytysvalmiudesta, hälytysohjeesta ja poissaolokirjanpidosta
- vastata valmiustehtävän edellyttämästä koulutuksesta ja materiaalista
- pitää esimiehensä tietoisena yksikkönsä valmiuteen liittyvistä asioista.

Perusyksikön vääpeli

149. Perusyksikön vääpeli johtaa päällikön suoranaisena alaisena yksikön hallintoa ja huoltoa apunaan vääpelin toimiston henkilöstö. Vääpeli vastaa yksikön sisäjärjestyksestä sekä kiinteistön ja kaluston hoidosta. Vääpeli huolehtii omalta osaltaan kurin ja järjestyksen ylläpidosta sekä hengen luomisesta yksikössä. Vääpeli käyttää sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain mukaista perusyksikön vääpelimille säädettyä kurinpitovaltaa.

Tehtävien hoitaminen edellyttää sitä, että vääpeli hallitsee varusmiesten tietojen ylläpidon tietojärjestelmissä henkilöstöhallintoon liittyvissä asioissa. Perusyksikön vääpelin tehtävänä on

- ohjata, valvoa ja kouluttaa yksikön henkilöstöä ja toimistonsa henkilöstöä hallintoon, huoltoon ja sisäjärjestykseen liittyvissä asioissa
- vastata yksikön vahvuuden jatkuvasta seurannasta (viikkovahvuus, lomakirja ja sairaskirja) ja komennuksella olevista sotilaista

- vastata kasarmikaluston ja haltuunsa uskotun muun materiaalin riittävydestä, käytön valvonnasta ja hallinnasta
- kouluttaa varusmiehille materiaalivastuu ja sen merkitys ensimmäisten palvelusviikkojen aikana
- ohjata ja valvoa pukeutumisesta annettujen määräysten noudattamista ja puuttua tarvittaessa epäkohtiin
- antaa perustellusta syytä lupa siviilivaatteiden säilyttämiseen kasarmialueella
- järjestää käskynjaot ja määrätä toimivaltansa mukaiset kurinpitorangeistukset
- vastata yksikön henkilöstöä koskevien tietojärjestelmien käytöstä, henkilöstöasioiden valmistelusta ja määräaikaismoi- tusten tekemisestä
- vastata yksikön asiakirjojen käsittelystä ja asiakirjanhallinnosta määräysten mukaisesti sekä yksikön hallussa olevien leimasimien käytöstä ja säilytyksestä
- tiedottaa asevelvollisille hallinnollisten määräysten muutoksista ja palvelukseen vaikuttavista puolustusvoimien sisäisistä

KUVA 4. Perusyksikön vääpeli.

KUVA 5. Kouluttaja.

tiedotteista sekä asettaa ne nähtäville päällikön määrämällä tavalla

- pitää päällikkönsä tietoisena yksikön palvelukseen sekä henkilöstöön liittyvistä määräajoista ja tapahtumista
- ilmoittaa viipymättä päällikölle yksikön järjestykseen liittyvistä epäkohdista
- vastata muonituksen kirjanpidosta, vahvuusilmoituksista, tilauksista ja kuljetuksista
- valvoa yksikön sisä- ja ulkopuhdistusalueiden sekä yksikön hallinnassa olevien rakennusten kuntoa ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi
- vastata yksikön kirjallisen postin käsittelyä ja jakamisesta sekä esittelemisestä päällikölle
- vastata yksikön paloturvallisuudesta annettujen ohjeiden ja määräysten noudattamisesta
- tietää työterveyshuollon ja asevelvollisten terveydenhuollon määräyksistä sekä asevelvollisten palvelukseen vaikuttavista rajoituksista.

150. Perusyksikön vääpeli vastaa perusyksikön toimistopalvelusta. Toimistopalvelussa hänellä voi olla apunaan toimistosihteeri ja -alipuseeri ja kirjuri. Toimistopalvelu toteutetaan

tietojärjestelmillä ja toimistosovelluksilla, joihin sisältyvät yleensä

- asiakirjahallinnon työkalut ja kirjanpitojärjestelmä
- asevelvollisten perusasiakirjat ja asevelvollisrekisteri
- puolustusvoimien normitietokanta
- vahvuus- ja lomakirja sekä sairaskirja
- komennustodistusten taltio
- henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät.

Yksikössä tarvitaan lisäksi

- viikko- ja päiväpalvelusohjelmat sekä työ- ja vartiovuoroluettelot
- kurinpitoratkaisurekisteri
- kalusto- ja kirjallisuusluettelot, materiaalitositteiden taltio sekä pienvahinko- ja vahinkopäätöksien taltio
- ohjesäännöt, oppaat ja käsikirjat sekä asevelvollisten tarvitsemat lomakkeet
- luettelo tai piirros yksikön käyttöön luovutetuista majoitustiloista sekä harjoitus-, puhdistus- ja paikoitusalueista.

Perusyksikön muu henkilöstö

151. Kantahenkilökunta toimii yksikkönsä asevelvollisten kouluttajina ja kasvattajina.

Kantahenkilökunnan tehtävänä on

- toteuttaa joukkonsa koulutus ja palvelus päällikön käskemällä tavalla ohjeiden ja määräysten mukaisesti
- kasvattaa alaisensa yhtenäiseksi ja hyvähenkiseksi joukoksi käyttäytymällä itse esimerkillisesti sekä vaatimalla määräysten mukaista sotilaallista kuria ja hyvää käytöstä
- toimia varusmiesjohtajien ohjaajina ja valmentajina johtaja- ja kouluttajakoulutuksesta annettujen ohjeiden ja määräysten mukaisesti
- tietää jokaisen alaisensa nimi, terveydentila, fyysinen kunto, perhesuhteet ja muu erityisosaaminen
- tietää alansa koulutusta ja palvelusturvallisuutta koskevat varomääräykset sekä muut määräykset ja ohjeet
- varmistaa, että terveydenhuoltohenkilöstön määräämät palveluskelpoisuuden rajoitukset otetaan huomioon palveluksessa
- vastata, että joukon hallussa oleva materiaali huolletaan ja säilytetään varomääräysten ja annettujen ohjeiden mukaisesti
- koota alaisistaan tietojärjestelmiin tallennettavat koulutustiedot sekä osallistua arviointien, valintojen ja palkitsemisesitysten tekemiseen
- pitää päällikkönsä tietoisena henkilöiden toimintakyvystä ja joukon suorituskyvystä sekä koulutuksen edistymisestä
- puuttua tarvittaessa pukeutumisessa esiintyviin epäkohtiin.

Varusmiesjohtajat

152. Varusmiesjohtajina toimivat alijohtajat (upseerikokelas, kersantti, alikersantti) ovat yleensä perusyksikössä johtaja-, kouluttaja- tai erikoistehtävissä. Varusmiesjohtajien tehtävänä on

- johtaa ja kouluttaa alaisiaan annettujen määräysten ja ohjeiden mukaisesti sekä antaa palautetta alaisensa toiminnasta
- toimia hyvänä esikuvana alaisilleen ja kohdella heitä oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti sekä ihmisarvoa kunnioittavasti

- neuvoa ja ohjata alaisiaan palvelusasioissa, huolehtia alaisensa hyvinvoinnista ja tukea erityisesti joukkonsa heikoimpia
- valmistautua tehtäviinsä oma-aloitteisesti saamiensa ohjeiden mukaisesti
- vastata ryhmän tai joukkueen joukkue- ja ryhmäaseista, materiaalista, materiaalin säilytyksestä sekä niiden toimintakunnosta käskyjen ja määräysten mukaisesti
- pitää luetteloa joukkueen tai ryhmänsä hallussa olevista aseista ja välineistä sekä niiden numeroista
- osallistua perusyksikön valvontatehtäviin ja majoitustilojen siisteyden tarkastukseen esimiesten käskemällä tavalla
- pitää oma esimiehensä tietoisena henkilöiden toimintakyvystä, joukon hengestä, alaiden hyvistä ja huonoista suorituksista sekä mahdollisista häiriöistä ja kiusaamis- tai simputustapauksista
- tietää alaisen nimi, ammatti, koulutus, kotipaikka, luonne, erityisosaaminen, fyysinen kunto ja muut toimintakykyyn tai palvelukseen vaikuttavat tekijät salassäilytysasetelmien sallimassa laajuudessa.

153. Varusmiesjohtajan on heti ilmoitettava esimiehelleen

- joukkonsa jäsenten huolista ja vaikeuksista, joilla voi olla vaikutusta palvelukseen
- rikkomuksista, rikoksista, onnettomuuksista sekä syntyneistä vaaratilanteista
- valtion omaisuuden vahingoittumisesta tai häviämisestä kasarmialueella tai harjoituksissa.

154. Varusmiesjohtajan on oltava läsnä, kun oman joukon tai ryhmän alaisille jaetaan aseita ja varusteita tai joukolle annetaan yhteisiä välineitä. Alaiden kanssa on tarkastettava varusteiden lukumäärä, kunto ja sopivuus. Puutteista on välittömästi ilmoitettava varastonhoitajalle, yksikön vääpelille tai lähimmälle suoranaishenkilölle.

Varusmiesjohtajan on valvottava, että miehistö säilyttää sekä valtion omaisuutta että

KUVA 6. Upseerikokelas.

yksityisesineensä määräysten mukaisesti ja että tavarat, kaapit, vuoteet ja aseet ovat käsketyssä järjestyksessä ja ne huolletaan annettujen ohjeiden mukaisesti.

155. Palvelukseen valmistauduttaessa varusmiesjohtaja toteaa puuttuvat ja valvoo, että joukko on palveluksen edellyttämässä varustuksessa. Palveluksen jälkeen varusmiesjohtaja tarkastaa joukkonsa varustuksen, toteaa mahdolliset puutteet ja ryhtyy niiden vaatimiin toimenpiteisiin.

156. Varusmiesjohtajalla on velvollisuus puuttua palveluksessa alaistensa palvelussuoritukseen yksilöimällä ja korjauttamalla virheet ja tarpeen mukaan teettämällä suoritus uudestaan sekä antamalla rakentavaa palautetta. Tarvittaessa asiasta on ilmoitettava esimiehelle.

Varusmiesjohtajan on valvottava, että hänen joukkonsa tai ryhmänsä jäsenet noudattavat palveluksessa ja sen ulkopuolella pukeutumis- ja käyttäytymisääntöjä ja huolehtivat henkilökohtaisesta siisteydestään.

KUVA 7. Ryhmänjohtaja.

Miehistö

- 157.** Miehistöön kuuluvan on tiedettävä
- mihin joukkueeseen, perusyksikköön, joukkoyksikköön ja joukko-osastoon kuuluu
 - joukkoyksikön ja joukko-osaston esikunnan sijainti
 - suoranaisten esimiesten arvot ja nimet
 - perusyksikön kantahenkilökunnan arvot ja nimet
 - aseiden, polkupyörän ja suksien numero
 - oma rooli ja tehtävä osana joukkoa.

Miehistöön kuuluva vastaa henkilökohtaiseen käyttöönsä annetuista varusteista, niiden huoltamisesta sekä säilyttämisestä annettujen ohjeiden ja määräysten mukaisesti.

4.2 Majoitus- ja sisäjäjestys

Majoitus

158. Perusyksikön varusmiehet majoittuvat kasarmien tupiin tarkoituksenmukaisella tavalla. Vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat naiset majoitetaan kasarmilla naisille varattuihin tupiin. Leireillä, harjoituksissa, merivoimien aluksilla tai muissa erityisolosuhteissa erillismajoitusta ei naisille järjestetä.

Perusyksikön kalusto

- 159.** Perusyksikössä pitää olla ilmoitustaulu, jossa on oltava
- päivä- ja viikko-ohjelma
 - koulutuskauden läpivientisuunnitelma
 - palo- ja pelastusohjeet, terveydenhuolto-ohjeet ja ohjeet tapaturmatilanteiden varalle
 - varushuolto-ohjeet ja ruokalista
 - kiusaamisen ja simputuksen ehkäisemisen ilmoitusmenettelyohje yhteystietoineen
 - varusmiestoimikunnan ja oppilaskunnan tiedotteet sekä muut tukiorganisaation tiedot
 - johtajien käyttösuunnitelma
 - kartta, johon on merkitty kasarmialue, lähiharjoitusalueet, ampumaradat, varastoalueet sekä mahdolliset liikkumisrajoitusalueet.

160. Perusyksikössä pitää olla paloturvallisuusmääräysten edellyttämät sammutusvälineet, jotka sijoitetaan ja merkitään opastimilla määräysten mukaisesti.

Tupa- ja sisäjäjestystä koskevat määräykset

161. Yksikön vääpeli käskää yhteisten tilojen ja alueiden sekä tupien siivoamisen ja tupapalvelijoiden toiminnan. Majoitustupaan määrätään tuvan esimies, joka vastaa tuvan järjestyksestä. Tuvan esimies on tupajärjestysasioissa tuvasa majoittuvien esimies. Tuvan esimies järjestää tuvasa asuvien siivousvuorot. Hän valvoo ja ohjaa tuvan puhtaanapitoa ja tupajärjestyksen noudattamista. Hänen on ilmoitettava laiminlyönneistä ja rikkomuksista yksikön vääpelle tai lähimmälle esimiehelleen.

162. Tuvan esimiehen on oltava tietoinen tuupan kuuluvan kaluston määrästä ja kunnosta. Kalustoa ei saa ilman lupaa vaihtaa tai viedä muihin tiloihin. Tuvan esimiehen on ilmoitettava kaluston häviämisestä tai rikkoutumisesta yksikön vääpelle. Vuoteeseen, kaappiin ja asetelineeseen on kiinnitettävä nimilappu, josta ilmenee henkilön arvo ja nimi.

- 163.** Tupajärjestykseen kuuluu, että
- tupa on puhdas ja kalusto on määrättyllä paikallaan
 - vuoteet ovat sijatut ja muu kalusto on hyvässä järjestyksessä
 - tuvan varustukseen kuulumattomia sähkö- ja latauslaitteita käytetään yksikön vääpelin käskemällä tavalla.

- 164.** Kaappijärjestykseen kuuluu, että
- kaappi on puhdas ja siisti ja se pidetään lukittuna
 - likaantuneet vaatteet säilytetään erillään puhtaista vaatteista
 - oven sisäpinnassa on hälytysohjeet ja kaappijärjestys
 - säilytettäväksi määrättyt varusteet ja esineet on asetettu annettujen ohjeiden mukaisesti.

KUVA 8. Tupa- ja kaappijärjestys.

165. Vuode on sijoitettava sekä tupa on siivottava ja kunnostettava määrättyyn ajankohtaan mennessä. Vuoteet sijaitsevat vasta aamupalan jälkeen, jolloin mahdollistetaan vuodevaatteiden ja tuvan tuulettuminen. Perusyksikössä tulee olla vuoteiden sijaamisesta yhtenäinen käytäntö.

Tupia on tuuletettava herätyksen ja siivouksen jälkeen sekä iltaisin ennen nukkumaanmenoa. Tuvassa ei saa säilyttää kastuneita varusteita, puhdistaa jalkineita eikä tehdä sellaisia asioita, joista tupa voi likaantua. Tupaan ei saa kiinnittää kuvia tai piirroksia. Vuoteella voi levätä päivisin. Tällöin on riisuttava likaiset päällysvaatteet ja jalkineet. Palvelukseen lähettäessä vuode on sijoitettava uudestaan.

166. Tuvassa ei saa säilyttää eikä käsitellä aseita, ampumatarvikkeita, räjähdysaineita tai muita helposti syttyviä palo- ja räjähdysvaarallisia aineita. Ase voidaan viedä tupaan vain erikseen käskettäessä palvelukseen järjestymistä tai koulutusta varten.

167. Perusyksikköön pyritään järjestämään yksikkö- tai tupakohtaiset säilytystilat varusteiden kuivattamista ja henkilökohtaisia liikuntavälineitä varten. Yksikön vääpeli ohjeistaa tiloissa säilytettävistä välineistä ja tilojen lukituksesta.

168. Varusmiesten henkilökohtainen posti ja sanoma- ja aikakauslehdet tai muut julkaisut jaetaan päivittäin yksikön vääpelin käskemällä tavalla. Yksikön varusmiesten saataville tarkoitettua sanoma- ja aikakauslehdet sijoitetaan niille varattuihin tiloihin.

169. Valtion tai maanpuolustuksen vastaisten järjestystä tai turvallisuutta vaarantavien julkaisujen levittäminen painettuna tai sähköisenä kasarmialueella, muissa puolustusvoimien tiloissa ja tietojärjestelmissä on kiellettyä. Siveetön materiaalin säilyttäminen, esittäminen ja levittäminen kasarmialueella on kiellettyä.

170. Kasarmiolosuhteissa henkilökohtaiset aseet on säilytettävä lataamattomina ilman liipasta ja varmistettuina lukittavissa sisätiloissa olevissa asetelaineissa tai varastoissa.

171. Huumausaineita tai niiden käyttöön tarkoitettuja välineitä ei saa tuoda, säilyttää tai käyttää puolustusvoimien aluksissa, ajoneuvoissa, kasarmialueella tai muulla majoitus- tai harjoitusalueella tai varusmiesten ajoneuvojen pajoitusalueella.

Varusmies, kertausharjoituksessa oleva reserviläinen tai vapaaehtoisessa harjoituksessa oleva henkilö ei saa tuoda alkoholijuomia, muita päihdyttäviä tai huumaavia aineita edellä mainituille alueille eikä säilyttää tai nauttia niitä siellä. Hallintoyksikön päällikön luvalla erityisissä tilaisuuksissa voidaan kuitenkin tarjota alkoholia myös varusmiehille, kertausharjoituksessa oleville reserviläisille tai vapaaehtoisessa harjoituksessa oleville henkilöille.

172. Tupakkatuotteiden käytöstä noudatetaan sitä koskevaa lainsäädäntöä, puolustusvoimien ohjeita ja perusyksikön määräyksiä. Kasarmialueella ja harjoituksissa sähkötupakan käyttöä koskevat samat määräykset, jotka on annettu tupakoinnista.

4.3 Palvelus perusyksikössä

Herätys, aamutoimet ja päiväjärjestys

173. Herätys tapahtuu siten, että yksikkö ehtii aamutoimien ja aamupalan jälkeen aamupäiväpalvelukseen. Perusyksikön päivystäjä herättää yksikön. Paikallisten olosuhteiden mukaan, sunnuntaina ja pyhäpäivänä sekä maasto-olosuhteissa voidaan herätysaikaa soveltaa. Vireyden ja oppimiskyvyn takaamiseksi asevelvollisten lepoon on varattava aikaa lähtökohtaisesti kahdeksan tuntia vuorokaudessa.

174. Perusyksikössä arkisen päiväjärjestyksen mukaiseen palvelukseen kuuluvat herätys, aamutoimet, aamiainen, aamupäiväpalvelus, lounas, iltapäiväpalvelus, käskynjako, päivällinen ja iltatoimet. Aamutoimiin on varattava riittävästi aikaa. Yhteensä aamutoimiin ja aamiaiseen varataan noin 1 ½ tuntia. Joukkoyksikön komentaja määrittää, milloin aamutoimet tehdään ohjattuina ja valvottuina.

175. Välittömästi lounaan jälkeen on vältettävä raskasta palvelua. Päivällisen ja iltatoimien välinen aika varataan huoltoon ja vapaa-aikaan, ellei illalla ole viikko- tai päiväohjelman mukaista koulutusta. Yksikön päällikkö voi tehdä muutoksia säännölliseen päiväjärjestykseen. Muutosten pitää näkyä yksikön päiväohjelmassa. Muutoksista ja niiden perusteista on tiedotettava kantahenkilökunnalle ja asevelvollisille hyvissä ajoin.

176. Palveluspäivää edeltävä ilta ja yö ovat yleensä lepoaikaa. Jos palvelusta järjestetään säännöllisestä päiväjärjestyksestä poiketen yöaikana, tulee lepoaika pyrkiä järjestämään muuna aikana. Tarkentavia määräyksiä ja ohjeita varusmiesten levosta ja vapaa-ajasta annetaan varusmieskoulutuksen yleisjärjestyjä koskevassa normissa.

Palvelukseen järjestäminen

177. Perusyksikön päivystäjä käskää yksikön palvelukseen komentamalla valmistautumisen riittävän ajoissa. Järjestäminen komennetaan yleensä noin viisi minuuttia ennen sisä- tai ulkopalveluksen alkua. Järjestämisestä ei saa käskää liian aikaisin, eikä joukkoa saa aiheettomasti odotuttaa järjestymispaikalla.

178. Aamupäiväpalvelusta varten varustus on ilmoitettava tarvittaessa edellisenä iltana ja iltapäiväpalvelusta varten aamupäivän lopussa. Palvelukseen valmistauduttaessa pukeutumisesta annetaan palveluksen laadun ja sään edellyttämät määräykset ja ohjeet. Esimerkiksi: **"TULIPATTERI, VALMISTAUTUKAA AAMULENKILLE. VARUSTUS... AIKAA... JATKAKAA"**.

179. Valmistautumiskäskyn jälkeen ryhmänjohtajat valvovat alaistensa valmistautumisen ja tarkastavat joukkonsa valmiuden. Järjestämiskäskyllä yksikkö siirtyy käsketyssä järjestyksessä järjestymispaikalle. Esimerkiksi: **"PATTERI, OPITUNNILLE – JÄRJESTY."** Varustuksen ja vahvuuden tarkastamisen jälkeen joukko ilmoitetaan palveluksen johtajalle. Järjestämisen aikana tarkistetaan, että tuvat jäävät siistiin kuntoon, kaapit ovat lukitut ja valot on sammutettu.

Ruokailu

180. Perusyksikkö siirtyy ruokailuun pääsääntöisesti yhtenä joukkona. Perusyksikkö ilmoittaa aterioiden ruokailijavahvuudet paikallisten ohjeiden mukaisesti.

181. Ruokailussa noudatetaan hyviä tapoja ja siisteyttä. Ruokailuun on varattava riittävästi aikaa. Ruokalasta poistutaan yksittäin ja vain poikkeustapauksessa joukkona. Varusmiehet käyttävät ruokailussa palvelus- tai lomapukua.

Vääpelin käskynjako

182. Yksikön vääpeli tai hänen määräämänsä henkilö pitää tarvittaessa käskynjaon arkisin aamu- tai iltapäiväpalveluksen päätyttyä. Käskynjaossa käsketään yleensä

- perusyksikön sisäjärjestystä ja tulevia palvelustehtäviä koskevia asioita
- valmius- ja virka-apuosastojen kokoonpano
- valmiusvaatimukset
- vartiopalvelukseen ja muuhun erikoispalvelukseen määrättyjen sotilaiden nimet ja tarvittavat ilmoittautumishojeet
- esikunnan antamat käskyt, ohjeet ja tiedotteet, jotka koskevat asevelvollisia
- muut yksikön päällikön käskemät asiat.

Iltatoimet ja lepo

183. Kasarmiolosuhteissa iltatoimiin kuuluvat siivouspalvelu, peseytyminen, varusteiden yökuntoon laittaminen ja vahvuustarkastus. Joukkoyksikön komentaja määrää, milloin ja mitkä iltatoimet tehdään ohjattuina ja valvottuina. Vahvuustarkastuksen yksityiskohtaiseen ohjeistamiseen on kiinnitettävä erityinen huomio.

184. Varusteet laitetaan yökuntoon siten, että päällyys- ja alusvaatteet sijoitetaan yön ajaksi kaappiin. Päiväpeite taitellaan siististi kaappiin, sängynpäättyyn tai jakkaralle. Päiväpeitteen taittelusta ja säilyttämisestä on oltava yhtenäinen käytäntö perusyksikössä.

185. Kasarmialueella ja joukon majoituspaikoissa hiljaisuus ja yölevolle varattu aika alkaa

yleensä kello 22.00. Hiljaisuuden tarkoitus on mahdollistaa tuvassa olevien nukahtaminen. Hiljaisuuden aikana tuvassa tulee olla ääneti ja ainoastaan yövalaistus saa palaa. Sotilaalla on oikeus käydä levolle, kun päiväpalvelusohjelman mukainen palvelus on päättynyt.

186. Hiljaisuuden aikana voi muita häiritsemättä katsella televisiota, käyttää henkilökohtaisia päätelaitteitaan tai lukea tuvan ulkopuolella yksikön määrittämässä tiloissa. Hiljaisen tunnin (kello 22.00–23.00) jälkeen majoitustilaan tulevien on vaihdettava yöasu päälle ja peseydyttävä nukkuvia häiritsemättä. Tupaan on palattava, ellei toisin ole käsketty, viimeistään kello 24.00:ään mennessä. Poikkeavat lepoajat voidaan merkitä tuvan oveen.

4.4 Vapaa-aika ja loma

187. Varusmiesten vapaa-aikaa ja lomaa koskevan joukko-osaston sisäisen käytännön on oltava mahdollisimman yhdenmukainen ja erojen on perustuttava palveluksen kannalta hyväksyttäviin perusteisiin. Ollessaan kasarmialueen ulkopuolella varusmiehellä on oikeus käyttää siviiliasua vapaa-aikana tai lomalla.

188. Siviilivaatteiden säilyttäminen on kielletty kasarmi- ja majoitusalueella lukuun ottamatta henkilökohtaisia urheiluvälineitä tai alusvaatteita. Joukko-osaston komentajan määräyksellä tästä käytännöstä voidaan poiketa esimerkiksi palveluksen ensimmäisten viikkojen aikana.

189. Varusmies voi viettää lomaansa kasarmialueella ja ruokailla muonituskeskuksessa. Tästä on ilmoitettava aina yksikön vääpelille. Tällöin varusmiehen on noudatettava yksikön päiväjärjestystä.

190. Vapaa-aikoja ja liikkumisvapauksia voidaan rajoittaa joukko-osaston komentajan käskyllä valmius-, palvelus- tai terveyssyiden vuoksi.

191. Varusmiehet poistuvat kasarmialueelta sotilaspuvussa, ellei muuta erikseen käsketä.

Varusmiehen on ilmoitettava yksikön päivytykselle ennen kasarmi- tai majoitusalueelta poistumista. Poistumisoikeuden saamisen edellytyksenä on, että varusmies täyttää ohjesääntöjen ja määräysten mukaiset siisteysvaatimukset ja että hän on tehnyt hänelle ennen lomalle lähtöä tehtäväksi määrätty palvelustehtävät. Jos vaatimusten täyttämiseksi havaitaan puutteita, niiden korjaamiseen on annettava tilaisuus. Varusmiehellä on oikeus saada varusmieskortti ja poistua kasarmialueelta, kun puutteet on korjattu.

Ennen poistumistaan kasarmialueelta tai palvelupaikaltaan varusmiehen on ilmoitettava yksikkönsä yhteystietonsa. Perusyksikön päälliköllä ja hänen suoranaisilla esimiehillään on oikeus valmiudellisten syiden perusteella perua (ennen loman alkamista) tai keskeyttää (loman jo alettua) varusmiehen loma. Tällöin varusmiehen on palattava palvelupaikkaansa viipymättä. Kasarmille palatessaan varusmiehen on ilmoitettava päivystäjälle.

Ulkomailla vakinaiseen asuinpaikkaansa matkustava varusmies ei käytä sotilaspukevia. Ulkomaille matkustaessaan ja ulkomaille suuntautuvan loman aikana varusmies käyttää siviiliasua. Palveluksessa tai komennuksella ulkomaille sotilaspuvun käyttö on sallittu asianomaisen maan viranomaisen kutsusta tapahtuvilla virallisilla vierailumatkoilla, kilpailuissa ja tapahtumissa tai kun tilaisuuden luonne ja vierailun kohde sitä muutoin edellyttävät. Eri maiden käytäntö on selvítettävä ennen matkaa. Sotilaspuvun käyttö ulkomaille päätetään varusmiehen joukko-osastossa. Pääesikunta voi kieltää tai rajoittaa sotilaspuvun käyttöä kohdemaassa, jos siihen on aihetta.

192. Omien matkapuhelimien, tablettien, tietokoneiden tai muiden mobiililaitteiden käyttö on sallittua asevelvollisten vapaa-aikana, niiden käytöstä ja akkujen lataamisesta annettujen määräysten ja ohjeiden mukaisesti. Matkapuhelimia ja muita laitteita on käytettävä siten, että hiljaisuudesta annettuja määräyksiä

noudatetaan. Harjoituksissa matkapuhelimien käyttö käsketään harjoituskohtaisesti. Pääsääntönä on, että matkapuhelimia ei käytetä palveluksen aikana kasarmialueella. Jos niitä käytetään, operaatio- ja palvelusturvallisuus ei saa vaarantua. Matkapuhelimien ja muiden laitteiden käytöstä annettuja määräyksiä ja ohjeita on noudatettava, eikä palvelus saa häiriintyä. Palvelusaikana matkapuhelimien ja muiden laitteiden käyttöluvan antaa joukon kouluttaja. Luovalla palvelusaikana käytettävien matkapuhelinten ja muiden laitteiden korvausvastuu on omistajalla.

193. Palveluksen aikana erilaisten tallenteiden tai vastaavien mediatiedostojen tekeminen matkapuhelimella tai muilla tallennusvälineillä on kiellettyä ilman yksikön päällikön lupaa. Luvallisessa tallentamisessa ja kasarmiolosuhteissa vapaa-aikana tehtävissä tallenteissa sekä niiden julkaisemisessa ja sosiaalisessa mediassa viestitettäessä on otettava huomioon puolustusvoimien turvallisuus- ja salassapitomääräykset sekä laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Kenestäkään ei saa tehdä tallennetta eikä tehtyä tallennetta julkaista ilman asianomaisen henkilön suostumusta.

4.5 Pappi, sosiaalikuraattori ja varusmiestoimikunta

194. Joukko-osaston komentaja vastaa joukkonsa henkilöstön fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja eettisestä toimintakyvystä. Tässä työssä komentajaa tukevat erityisesti lääkäri, sosiaalikuraattori, sotilaspappi, työ- ja palvelusturvallisuuspäällikkö, liikuntakasvatustutkija sekä varusmiestoimikunta. Kaikkien esimiesten velvollisuus on komentajan tukena edistää joukkonsa henkistä hyvinvointia.

195. Joukko-osaston sotilaspappi tukee joukko-osaston henkilöstöä henkisesti ja hengellisesti sekä kehittää joukkonsa eettistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä. Sotilaspappi vastaa eettiseen toimintakykyyn sisältyvien sotilaspappien oppituntien opetuksen ja kasvatuksen

KUVA 9. Joukko-osaston pappi.

KUVA 10. Joukko-osaston sosiaalikuraattori.

toteuttamisesta joukko-osastossa sekä osallistuu psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn opetukseen.

196. Asevelvollisella on oikeus saada tarvittaessa asiantuntevaa apua palvelukseensa liittyvissä sosiaaliturvaa koskevissa asioissa. Joukko-osaston sosiaalikuraattori tukee varusmiesten,

reserviläisten sekä henkilöstön psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sosiaalialan palvelukokonaisuudella. Sosiaalikuraattori järjestää asiantuntevaa neuvontaa ja ohjausta sosiaalisten ja taloudellisten etuuksien ja asioiden, kuten toimeentulo-, sotilasavustus-, työ-, opinto- sekä ihmissuhdeasioiden, hoitamiseksi ja toimii yhteistyötahona asevelvollisen

KUVA 11. Varusmiestoimikunta.

kotipaikkakunnan palveluihin. Jos asevelvollisen palvelus keskeytyy, hänelle tarjotaan tukipalveluja siviiliasioiden järjestämiseksi.

197. Jokaisessa joukko-osastossa on moniammatillinen psykososiaalisen tuen ryhmä, joka vakavissa onnettomuustilanteissa ja kuolemantapauksissa antaa tukea ja neuvontaa.

198. Palvelusta suorittavalla asevelvollisella on mahdollisuus osallistua palvelusolosuhteiden kehittämiseen. Jokaisessa varusmiehiä kouluttavassa joukko-osastossa on joukko-osaston komentajan alainen varusmiestoimikunta (VMTK). Varusmiestoimikunnan tavoitteena on tukea ja edistää varusmiesten yhteenkuuluvuuden tunnetta, turvallisuutta, viihtyvyyttä, fyysistä kuntoa sekä palvelusmotivaatiota.

199. Varusmiestoimikunta ja sen yksikköedustajat osallistuvat varusmiesten aloitetoiminnan, palvelusturvallisuus-, työ- ja opintoasioiden, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymysten, viihde-, kulttuuri- ja urheilutoiminnan sekä lomakuljetusten ja tiedotuksen järjestämiseen ja kehittämiseen joukko-osaston ohjeiden mukaisesti.

200. Varusmiestä saa kieltää osallistumasta palvelusolosuhteiden kehittämiseen vain, jos osallistuminen haittaa hänen koulutustavoitteidensa toteutumista. Kiellon antajan on välittömästi ilmoitettava kiellosta joukko-osaston komentajalle.

201. Varusmiesten aloitteita käsitellään valtakunnallisilla varusmiestoimikuntapäivillä sekä puolustusvoimien aloitetoimikunnassa. Varusmiestoimikuntatyötä koordinoi Pääesikunnan johdolla joukko-osastojen edustajista koottu varusmiestoimikuntasihteeristö.

4.6 Päivystys

202. Esikunnissa, joukko-osastoissa, sotilasopetuslaitoksissa ja varikoilla voidaan määrätä sotilaita eriasteisiin päivystystehtäviin

- järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi
- toimintojen jatkamiseksi normaalin työajan ulkopuolella
- valmiuden ylläpitämiseksi sekä alueellisen koskemattomuuden valvomiseksi ja turvaamiseksi.

203. Esikuntien, joukko-osastojen ja sotilasopetuslaitosten sekä tarvittaessa kasarmialueiden päivystäjiksi määrätään kantahenkilökuntaan kuuluvia sotilaita.

Perusyksikön ja tarvittaessa joukkoyksikön päivystäjiksi määrätään upseerikokelaita, asevelvollisuutta suorittavia aliupseereita tai miehistöön kuuluvia tehtävään koulutettuja sotilaita. Päivystäjän avuksi määrätään päivystystehtävien laajuuden ja paikallisten olosuhteiden mukaan päivystäjän apulaisia ja lähettejä.

204. Päivystysaika on yleensä 24 tuntia, jona aikana päivystäjän on oltava tavoitettavissa toiminta-alueellaan päivystysohjeissa määrättyllä tavalla. Päivystysvuoroja ei saa määrätä samalle henkilölle perättäisinä päivinä, elleivät erityiset syyt sitä vaadi.

205. Päivystäjällä on päivystystehtävää osoittava erityinen päivystäjän tunnus ja päivystysohjeissa käsketty varustus. Päivystystehtävät määrittellään päivystysohjeissa, joista edellä esitetyn lisäksi on käytävä ilmi ainakin päivystäjän

- käskynalaisuus ja ilmoittautumisvelvollisuus
- velvollisuudet ja oikeudet tarvittavineen toimintaohjeineen
- mahdollinen osallistuminen oman tehtävänsä hoitamiseen päivystysaikana
- ohjeet voimakeinojen käytön säännöistä.

206. Joukko- tai perusyksikön valvojina voivat toimia kantahenkilökuntaan kuuluvat ja varusmiesjohtajat. Joukko-osastot määrittävät perusyksikön valvojan ja apuvalvojan tehtävät. Valvontaa pitää tehostaa palveluksen aloittamisen, koulutuskauden vaihtumisen, kotiuttamisen tai muun erityisen tapahtuman yhteydessä.

207. Joukko-osastoon ja hallintoyksikköön voidaan määrätä valmius- ja virka-apuosastoja valmiustehtävien ja virka-apupyynnöiden toteuttamiseksi sekä onnettomuuksien, tulipalojen, kadonneiden henkilöiden etsinnän ja muiden vastaavien tapausten varalta. Valmius- ja virkaaputehtäviin määrättyjen kantahenkilökuntaan

KUVA 12. Perusyksikön päivystäjä.

kuuluvien tulee olla joko virkapaikalla tai saapuilla valmiusvaatimusten mukaisesti. Kantahenkilökuntaan kuuluvien hälyttäminen virkapaikalle varmistetaan varamenetelmillä. Valmius- ja virka-apuosastoon määrättyjen varusmiesten on päivän palveluksen päätyttyä oltava kasarmi- tai leirialueella. Valmius- ja virka-apuosastojen tehtävät ja toimintaohjeet on annettava hallintoyksikkökohtaisesti erikseen.

Joukko-osaston päivystys

208. Joukko-osastossa on aina virkapaikalla oleva päivystäjä. Hänellä on apunaan vartioston kenttäjohtaja ja kenttäjohtajan apulainen. Joukko-osaston sijaitessa useammalla paikakunnalla niihin määrätään erilliset kenttäjohtajat ja kenttäjohtajan apulaiset.

Virkapaikalla oleva päivystäjä vastaa

- joukko-osaston johtamisvalmiuden ja tilannetietoisuuden ylläpitämisestä
- valmiuden säätelyn toimenpiteiden aloittamisesta joukko-osastossa
- operatiivisen maatilannekuvan kokoamisen johtamisesta ja välittämisestä

- joukko-osaston operatiivisten raporttien kokoamisesta ja julkaisemisesta
- kenttäjohtajan toiminnan tukemisesta
- virka-avun käynnistämisestä ja koordinoimisesta.

209. Virkapaikalla oleva päivystäjä on puolustushaaraesikunnan päivystäjän, joukko-osaston komentajan ja operatiivisen osaston päällikön käskynalainen. Virkapaikalla oleva päivystäjä ilmoittautuu vuoronsa aikana ensimmäisen kerran kohdatessaan suoranaisille esimiehilleen, oman osastonsa päällikölle sekä kaikille kenraaleille ja amiraaleille. Joukko-osastoa ylempien esikuntien päivystäjien ilmoittautumisesta voidaan antaa poikkeava ohjeistus päivystysohjeessa.

210. Kenttäjohtajat ovat virkapaikalla olevan päivystäjän käskynalaisia. Virkapaikalla oleva päivystäjä ottaa yhteyden näihin henkilöihin vuoron alkaessa.

Perusyksikön päivystys

211. Perusyksikön päällikkö tai vääpeli määrää yksikön päivystäjän ja päivystäjän apulaiset. Päivystäjä on koulutettava tehtäviinsä. Yksikön päivystäjällä on päivystystehtäviin kuuluvissa asioissa käskyvalta jokaiseen yksikössä olevaan asevelvolliseen.

212. Päivystystehtäviä vaihdettaessa luovuttava ja vastaanottava päivystäjä tarkastavat, että tuvat ja muut huonetilat ovat kunnossa ja päivystäjän vastuulla oleva materiaali on tallella ja käyttökunnossa. Sen jälkeen tehdään luovutus- ja vastaanottomerkinnät päivystyskirjaan tai tarkastus- ja toimenpidelistaan, jolloin vastaanottaja tekee merkinnät vaihdon yhteydessä havaitsemistaan puutteista ja epäkohdista.

213. Perusyksikön päivystäjä varustetaan voimankäyttövälillä, mikäli hän on saanut määräysten mukaisen voimankäyttökoulutuksen. Pääesikunta, puolustushaaraesikunta tai joukko-osaston komentaja päättää päivystäjän aseistamisesta tilanteen sitä vaatiessa. Päätöstä

tehtäessä on otettava huomioon uhka ja voimakeinojen käyttöä ja voimankäyttövälneiden käyttäjäoikeuksia koskevien normien määräykset.

214. Päivystystehtävät vaihdettuaan päivystäjät ilmoittautuvat yksikön vääpelille ja esittävät hänelle päivystyskirjan. Ellei yksikön vääpeli ole vaihdon aikana paikalla, uusi päivystäjä ilmoittautuu vääpelille hänet ensi kerran tavatessaan ja esittää samalla päivystyskirjan.

215. Päivystäjä ilmoittautuu yksikön päällikölle ja tämän joukko-osastossa palveleville suoranaisille esimiehille, kaikille kenraaleille ja amiraaleille sekä joukko-osaston päivystäjälle tavatessaan heidät ensimmäisen kerran kunakin vuorokautena. Esimerkiksi: **”HERRA SOTILAS-MESTARI, ALIKERSANTTI LEHVÄSLAIHO, PANSSARIVAUNUKOMPPANIAN PÄIVYSTÄJÄ.”**

216. Perusyksikköön ei saa päästää ulkopuolisia henkilöitä. Joukko-osastoon kuulumattomien vieraiden saapumisesta yksikköön on heti ilmoitettava yksikön päällikölle, vääpelille, valvojalle tai muulle kantahenkilökuntaan kuuluvalla. Ellei edellä mainituista kukaan ole paikalla, päivystäjä ilmoittaa saapujasta joukko-osaston päivystäjälle. Päivystäjän on aina selvitettävä saapujan henkilöllisyys ja asia sekä kirjattava kyseiset tiedot päivystyskirjaan.

217. Päivystäjän on ilmoitettava yksikön päällikölle tai vääpelille joukko-osaston päivystäjän ja muiden esimiesten tekemistä huomautuksista. Huomautukset on kirjattava päivystyskirjaan.

218. Yksikön päivystäjän tehtävä on

- valvoa järjestyksen noudattamista yksikössä
- herättää yksikkö sekä valvoa aamu- ja iltatoimet
- vastata yksikön järjestämisestä palvelukseen
- koota ja toimittaa yksikön vääpelille yksikön vahvuusilmoitukset

- merkitä sairaiksi ilmoittautuneet ja lähettää heidät johdettuina terveysasemalle
- järjestää yksikkö ruokailuun ja toimittaa ruokailuvahvuusilmoitus palveluntuottajan ruokailua valvovalle henkilöstölle
- valvoa, että ruokailussa noudatetaan hyviä ruokailutapoja, sekä huolehtia ruoan viemisestä vuodelepoon määrättyille
- valvoa ulkopalveluksesta vapautettuja ja vuodelepoon määrättyjä
- ilmoittaa yksikössä sattuneista poikkeavista tapahtumista yksikön päällikölle ja vääpелille
- ilmoittaa kiireisiä toimenpiteitä vaativista tapahtumista, kuten onnettomuuksista, tulipaloista tai järjestyshäiriöistä joukko-osaston päivystäjälle, ellei päällikkö, vääpeli tai joku yksikön henkilökunnasta ole paikalla, ja ryhtyä asian vaatimiin toimenpiteisiin
- valvoa yksikön hallussa olevan valtion omaisuuden ja erityisesti aseiden säilyttämistä tarkastamalla aseiden lukumäärä ja asetelineiden tai -kaappien lukitus
- valvoa, ettei yksikön alueella luvatta oleskele sivullisia
- pitää luetteloa, josta selviää yksikön paikalla oleva vahvuus ja poissaolevien olinpaikka
- jakaa ja vastaanottaa varusmies- tai reserviläiskortit
- tarkastaa, että yksiköstä poistuvien varusmiesten pukeutuminen ja siisteys ovat määräysten mukaiset
- huolehtia yksikön ovien lukitsemisesta ja tarkastaa varastojen, toimistojen ja ikkunoiden kiinniolo ja lukitus
- pitää päivystyskirjaa ja toteuttaa tarvittavat valmiuteen liittyvät tehtävät
- valvoa yksikön siisteystä ja tarvittaessa ohjata ilmenneiden epäkohtien korjaamista.

219. Yksikön päivystäjä saa nukkua päivystysohjeissa määrättyä aikana, jolloin päivystäjän apulainen valvoo ja tarvittaessa herättää päivystäjän.

5 Terveydenhuolto

220. Esimies vastaa alaistensa hyvinvoinnista. Esimiehen on tarkkailtava alaistensa terveydentilaa, toimintakykyä ja kuormittuneisuutta, huolehdittava henkilöstön tarkoituksenmukaisesta työnjaosta ja riittävästä levosta, ohjattava sairaaksi ilmoittautuneet hoitoon sekä valvottava, että palvelukseen osallistutaan palveluskelpoisena. Sotilas on velvollinen ilmoittamaan esimiehelleen omaan terveydentilaansa liittyvästä rajoituksesta tai sairausepäilystään.

221. Jokainen esimies ja asevelvollinen on omalta osaltaan vastuussa siitä, että annettuja terveyttä koskevia ohjeita ja määräyksiä noudatetaan. Terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon henkilöstö valvovat yleisen hygienian tasoa ja tarkastavat harjoituksissa käytettävien toimitilojen terveellisyyden ja kenttähygienian.

222. Puolustusvoimien järjestämistä vastuulla on palveluksessa olevien asevelvollisten, vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien naisten ja sotilasvirkaan koulutettavien opiskelijoiden sekä puolustusvoimien vapaaehtoisien harjoituksiin ja valvomiin ammuntoihin ja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen osallistuvien terveydenhuolto.

223. Puolustusvoimat järjestää kantahenkilökunnalle maksuttoman yleislääkäritasoisien sairaanhoidon ja työterveyshuollon. Lakisääteinen työterveyshuolto järjestetään työterveyshuoltolain mukaisesti.

224. Puolustusvoimien vastuulla on järjestää ympäristöterveydenhuolto. Puolustusvoimien järjestämään ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvasta elintarvike-, vesi- ja ympäristöhygienian valvonnasta vastaa ympäristöterveydenhuollon henkilöstö.

5.1 Terveydenhuoltohenkilöstö

225. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (VALVIRA) myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa ammattia terveydenhuollon

laillistettuna ammattihenkilönä, luvan saaneena ammattihenkilönä tai nimikesuojattuna ammattihenkilönä.

Laillistettuna tai luvan saaneena terveydenhuollon ammattihenkilönä voi puolustusvoimissa toimia seuraavia ammattikuntia edustava palkattuun henkilöstöön kuuluva, palveluksessa oleva asevelvollinen tai sopimuspohjainen ostopalveluasiantuntija: lääkäri, hammaslääkäri, proviisori, psykologi, puheterapeutti, ravitsemusterapeutti, farmaseutti, terveydenhoitaja, sairaanhoitaja, kättilö, fysioterapeutti, laboratoriohoitaja, röntgenhoitaja, suuhygienisti, toimintaterapeutti, optikko ja hammasteknikko.

226. Varusmiespalvelustaan suorittava lääkäri, hammaslääkäri, proviisori, eläinlääkäri tai alan opiskelija, lääkintäaliupseeri ja lääkintämies voivat saada puolustusvoimissa oikeuden toimia lääkintäalan koulutus- ja varotehtävissä. He avustavat terveydenhuollon ammattihenkilöitä terveydenhuollossa ja sotilaallisissa harjoituksissa sekä tarvittaessa aloittavat ensiapuotimet onnettomuustapauksissa.

5.2 Terveyden- ja sairaanhoito

227. Terveydenhuollon järjestämisessä kiinnitetään erityinen huomio palvelukselle ominaisten terveysvaarojen vähentämiseen ja siihen liittyvään terveystasvatukseen.

Puolustusvoimien terveydenhuollon ammattihenkilöt vastaavat varusmiesten ja palveluksessa olevien reserviläisten palveluskelpoisuuden arvioinnin järjestämisestä.

228. Palveluskelpoisuuteen liittyvät rajoitukset sekä muut sellaiset tiedot, jotka vaikuttavat asianomaisen palveluskelpoisuuteen, palvelusturvallisuuteen tai suoriutumiseen palvelustehtävistä, ilmoitetaan tarkastetulle henkilölle ja hänen perusyksikkönsä päällikölle. Päällikkö ilmoittaa palveluskelpoisuuden rajoitukset asianomaiselle esimiehelle.

229. Päivystysluonteisen kiireellisen tutkimuksen ja hoidon tarpeessa olevat puolustusvoimien hoitovastuulla olevat henkilöt tutkitaan ja hoidetaan palveluksessa ollessaan puolustusvoimien kustannuksella hallintoyksikköä tukevalla terveysasemalla, kunnan terveyskeskuksessa, sairaanhoitopiirin sairaalassa tai muussa sopimukseen perustuvassa hoitopaikassa. Hoitoon joutuneen tai hakeutuneen vastuulla on se, että oma joukko-osasto ja sitä tukeva terveysasema ovat tietoisia tutkimuksiin tai hoitoon joutumisesta tai hakeutumisesta.

230. Puolustusvoimien terveydenhuolto on luonteeltaan avoterveydenhuoltoa. Hoitaja- ja lääkärivastaanottoja järjestetään paikallisten erityisolosuhteiden, tarpeiden ja voimavarojen mukaisesti. Tavoitteena on terveydenhuollon keinoin turvata puolustusvoimien hoitovastuulla olevien henkilöiden palvelusturvallisuus.

Palveluksessa olevalla asevelvollisella on halutessaan oikeus päästä ilman tarpeetonta viivettä terveydenhuollon ammattihenkilön tarkastettavaksi. Hammashoito järjestetään paikallisten tarpeiden ja olosuhteiden mukaisesti joko puolustusvoimien omana toimintana tai ostopalveluna.

231. Asevelvollisella itsellään, kouluttajilla ja terveydenhuollon ammattihenkilöillä on vastuu siitä, että fyysisesti rasittavaan palvelukseen ja kuntotesteihin ei osallistuta sairaana tai sairauden jälkeisessä toipumisvaiheessa. Asevelvollinen on velvollinen ilmoittamaan esimiehelleen palveluskelpoisuudestaan annetut rajoitukset. Asevelvollisen tulee kertoa esimiehelleen, jos hän ei tunne itseään terveeksi. Esimies vastaa siitä, että määrättyjä palveluskelpoisuuden rajoituksia noudatetaan.

232. Säännöllisissä oloissa sairaaksi ilmoittautuminen ja vastaanotto tapahtuvat paikallisen hallintoyksikön käytännön mukaisesti. Sairaaksi ilmoittautuneen ei tarvitse ilmoittaa vastaanotolle pyrkimisensä syytä muille kuin terveydenhuollon ammattihenkilöille kahdenkeskisessä keskustelussa.

KUVA 13. Sairaanhoido.

Todetut sairaudet ja määrätty hoitotoimenpiteet tai tarkastuksen muut tulokset taltioidaan asiaa koskevan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Palveluksessa oleva asevelvollinen toimittaa itse yksikköön tiedon mahdollisista palveluskelpoisuutensa rajoituksista.

233. Palveluksessa olevalle asevelvolliselle määrätään tilapäisiä palveluskelpoisuuden rajoituksia, kun sairauden tai vamman hoito ja niistä toipuminen tai palvelusturvallisuus sitä vaatii. Palveluskelpoisuusmerkinnät on tehtävä seuraavia lyhenteitä käyttäen:

KP (kykenee palvelukseen): Asianomainen on todettu terveydentilansa puolesta kykeneväksi palveluskelpoisuusluokkansa edellyttämään palvelukseen.

VMTL (vapaa marssi-, taistelu- ja liikuntakoulutuksesta sekä sulkeisjärjestyksen harjoittelusta): Asianomainen vapautetaan määrättyksi ajaksi kyseisestä palveluksesta sekä muusta raskaasta palveluksesta. Asianomainen osallistuu kevyeen palvelukseen ja koulutuksen seuraamiseen palvelusjärjestelyiden sen salliessa.

VUP (vapaa ulkopalveluksesta): Asianomainen vapautetaan määrätyksi ajaksi kaikesta ulkopalveluksesta sekä palveluksesta kylmissä ja vetoisissa sisätiloissa, joissa lämpötila on alle 15 astetta. Asianomainen osallistuu kevyeen sisäpalvelukseen.

VPO (vapaa palveluksesta oppitunteja lukuun ottamatta): Asianomainen vapautetaan määrätyksi ajaksi muusta palveluksesta paitsi oppitunneista ja rasittavuudeltaan istumatyötä vastaavasta palveluksesta sisätiloissa.

VP (vapaa palveluksesta): Asianomainen vapautetaan määrätyksi ajaksi kaikesta palveluksesta lukuun ottamatta ruokailua.

VL (vuodelevossa): Asianomainen määrätään määrätyksi ajaksi vuodelepoon omaan tupaansa tai terveysaseman tai majoitustilojen yhteydessä olevaan lepohuoneeseen.

UT (uudelleen tarkastettavaksi): Asianomaisen on mainittuna päivänä tultava uudelleen tarkastettavaksi. Merkintää käytetään jonkin edellä mainitun tai mahdollisesti muun tilapäisen palveluskelpoisuuden rajoituksen lisäksi.

Kotihoito: Asianomainen voidaan lähettää määrätyksi ajaksi kotihoitoon, mikäli kotihoiton katsotaan edistävän palveluskelpoisuuden saavuttamista paremmin kuin palvelushelpotuksin palveluksessa olemisen. Päätöksen kotihoitoon lähettämisestä tekee puolustusvoimien terveydenhuollon ammattihenkilö. Kotihoitoon määrätyn asianomaisen on aina ilmoitauduttava yksikön vääpelille.

234. Palveluskelpoisuusrajoitukset päättyvät viimeistä rajoitusvuorokautta seuraavan aamun herätykseen. Terveydenhuoltohenkilöstön määräämiä rajoituksia ei voi kumota tai muuttaa toiseksi muu kuin terveydenhuollon ammattihenkilö. Tarvittaessa palveluskelpoisuus voidaan määrittää uudelleen aikaisemminkin.

235. Tarvittaessa palveluksen keventämisen tavasta voidaan keskustella perusyksikön päällikön kanssa. Perusyksikön päällikkö tai joukon kouluttaja voi keventää asevelvollisen palvelusta tarvittaessa tilapäisesti ilman, että henkilölle on määrätty varsinaisia palveluskelpoisuuden rajoituksia.

236. Tarkastetuille annetaan vastaanotolla käynnistä todistus, jonka vastaanotolta palautta esittää ilmoittautumisen yhteydessä yksikönsä vääpelille tai päivystäjälle. Yksikön päivystäjä pitää kirjaa palvelushelpotuksista ja tiedottaa varusmiesten palveluskelpoisuudesta yksikön vääpelille.

237. Palveluksessa olevan asevelvollisen palveluskelpoisuus on tutkittava ilman tarpeetonta viivettä, jos hän sitä pyytää. Pyyntö on esitettävä perusyksikön päällikölle, joka määrää tarkastukseen lähettämisestä.

238. Jos palveluksessa oleva asevelvollinen haluaa päästä päivä- tai viikko-ohjelman aikana muun kuin puolustusvoimien terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotolle, hänen on pyydetävä siihen yksikön päällikön tai harjoituksen johtajan lupa. Joutuessaan erityisistä syistä harkitsemaan kielteistä ratkaisua päällikön tai harjoituksen johtajan on keskusteltava asiasta puolustusvoimien terveydenhuollon ammattihenkilön kanssa.

239. Ei-päivystysluonteisissa tapauksissa palveluksessa olevan asevelvollisen lähettämisestä tutkimuksiin tai hoitoon julkisen terveydenhuollon laitoksiin päättää terveydenhuollon ammattihenkilö. Kiireellisissä henkeä uhkaavissa tilanteissa kuka tahansa on asemastaan riippumatta velvollinen soittamaan yleiseen hätänumeroon 112 ja toimimaan hätänumerosta annettavien ohjeiden mukaan.

240. Jos palveluksessa oleva asevelvollinen sairastuu tai vammautuu ollessaan lomalla,

vapaalla tai komennuksella, hänen tulee ensisijaisesti ottaa yhteyttä puolustusvoimien terveydenhuollon keskitettyyn puhelinneuvontaan. Puhelinneuvonnan päivystävä terveydenhuollon ammattihenkilö antaa varusmiehelle tarvittavat toimintaohjeet, esimerkiksi ohjeet hakeutumisesta siviilissä terveydenhuollon päivystykseen tai ohjeet itsehoidosta ja hakeutumisesta joukko-osaston terveysasemalle seuraavana palveluspäivänä. Virka-aikana toimintaohjeita voi kysyä myös oman joukko-osaston terveysasemalta.

Äkillisissä vakavissa sairastumisissa tai loukkaantumissa myös lomilla oltaessa otetaan yhteyttä suoraan yleiseen hätänumeroon 112 ja toimitaan sieltä saatavien ohjeiden mukaan.

241. Sairastumisesta tulee ilmoittaa ensi tilassa myös omaan perusyksikköön, joukko-osaston päivystäjälle tai vartiopäällikölle sekä oman joukko-osaston terveysasemalle.

242. Palveluskelpoisuuden rajoituksia voi asevelvolliselle määrätä vain puolustusvoimien palveluksessa oleva terveydenhuollon ammattihenkilö. Asevelvolliselle ei voida määrätä

sairauslomaa. Mikäli puolustusvoimien ulkopuolinen terveydenhuolto määrää asevelvollisen sellaiseen hoitoon, joka estää matkustamisen omaan joukko-osastoon, on asevelvollisen ilmoitettava määrätystä hoidosta lähimmälle suoranaiselle esimiehelleen tai omaan joukko-osastoonsa ja esitettävä joukko-osastoon palatessaan todistus sairaudesta ja saadusta hoidosta.

243. Kaikki puolustusvoimien ulkopuolelta saadut lääkemääräykset, hoito-ohjeet ja lääkerintodistukset on esitettävä puolustusvoimien terveydenhuollon ammattihenkilölle, joka ottaa ne huomioon palveluskelpoisuutta arvioiessaan.

244. Korvauksen maksamista varten on lääkärinpalkkioista, poliklinikka-, sairaala- ja lääkekuluista ja muista vastaavista maksuista sekä mahdollisista sairauden aiheuttamista kuljetuskustannuksista esitettävä alkuperäiset kuitit ja muut tositteet.

6 Turvallisuustoiminta

KUVA 14. Esimerkki turvallisuustoiminnasta.

245. Turvallisuus on kiinteä osa kaikkea puolustusvoimien toimintaa. Jokainen on osaltaan vastuussa turvallisuuden toteutumisesta omassa työssään ja muussa toiminnassaan. Puolustusvoimissa kaikki ovat velvollisia puuttamaan havaitsemiinsa turvallisuuspoikkeamiin ja ilmoittamaan niistä lähimmälle esimiehelleen.

246. Turvallisuustoiminnalla tarkoitetaan kaikkia niitä toimia, joilla turvataan puolustusvoimien henkilöstöä, tietoja, materiaalia ja teknistä infrastruktuuria sekä ympäristöä kaikilta tahallililta ja tahattomilta uhkilta.

247. Turvallisuustoiminnan päämääränä on kaikissa tilanteissa turvata hallintoyksiköiden ja sodan ajan joukkojen päätehtävien häiriötön toteuttaminen sekä taata operatiivisen toiminnan vaatimien tietojen ja materiaalin häiriötön käyttö ja henkilöstön toiminta. Turvallisuustoiminnalla paljastetaan ja torjutaan puolustusvoimia vastaan suunnatut lainvastaiset toimet sekä vähennetään niiden vaikutuksia riskien hallinnalla. Lisäksi pienennetään onnettomuuksien ja

tapaturmien todennäköisyyttä ja vähennetään niiden vaikutuksia.

248. Turvallisuustoiminnan aloja ovat muun muassa

- työ- ja palvelusturvallisuustoiminta
- henkilö-, materiaali- ja tilaturvallisuus
- ympäristöturvallisuus
- turvallisuustiedustelu ja sidosryhmäturvallisuus
- turvallisuusvalvonta ja sotilaspoliisitoiminta
- kuljetusten turvallisuus ja liikenneturvallisuus
- pelastustoiminta
- tietoturvallisuus
- sähköturvallisuus.

249. Puolustusvoimien sisäisiä turvallisuusjärjestelyjä ovat henkilöstön turvallisuuskoulutus, turvallisuuden ja järjestyksen ylläpito, lupahallinto, vartiointi, pelastustoimi, kulunvalvonta sekä henkilöiden, kuljetusten ja kohteiden suojaaminen ja tarvittaessa toteutettavat vastatoimenpiteet.

250. Pääesikunta ja puolustushaarojen esikunnat, Maanpuolustuskorkeakoulu ja Pääesikunnan alaiset laitokset johtavat turvallisuustoimintaa johtosuhteidensa mukaisesti ja antavat tarvittavat määräykset turvallisuustoimien toteutuksesta. Alueelliset ja paikalliset sotilasviranomaiset vastaavat turvallisuusjärjestelyjen toteuttamisesta ja valvovat sotilaallisten turvallisuusmääräysten noudattamista kohteissaan tai alueellaan. Tietoja turvallisuusjärjestelyjen yksityiskohdista annetaan vain niitä tehtävissään tarvitseville henkilöille.

251. Turvallisuustoiminnan suunnittelua ja johtamista varten hallintoyksikön on määrättävä turvallisuuspäällikkö, paikkakuntakohtainen turvallisuusupseeri tai -aliupseeri sekä hänelle tarpeiden mukaan tehtäväänsä koulutettua henkilöstöä.

6.1 Turvallisuushenkilöstö

252. Turvallisuushenkilöstöön kuuluvat yleensä joukko-osastojen turvallisuuspäälliköt, turvallisuusupseerit, pelastusupseerit ja tietoturvallisuusupseeri sekä vartioston johtaja ja vartiosto henkilöstöineen. Turvallisuusupseerin ja komendantin tehtävät voidaan yhdistää.

253. Turvallisuuspäällikön tai -upseerin tehtävänä on toimia joukko-osaston komentajan tai hallintoyksikön päällikön lähimpänä asiantuntijana turvallisuusalan asioissa apunaan muu turvallisuushenkilöstö. Turvallisuuspäälliköksi tai -upseeriksi tai -aliupseeriksi määrätään riittävän koulutuksen saanut upseeri, opistoupseeri tai aliupseeri.

254. Turvallisuuspäällikkö tai -upseeri

- vastaa turvallisuusalan käskyjen ja määräysten valmistelusta ja toimeenpanosta
- toimeenpanee turvallisuusjärjestelyt, pelastusjärjestelyt sekä vartiopalveluksen käsketyllä tavalla apunaan muu turvallisuushenkilöstö
- valvoo turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitoa ja ilmoittaa tietoonsa tulleista

rikkomuksista toimivaltaiselle kurinpitoesimiehelle

- vastaa osaltaan päävartiossa suoritettavien arestirangaistusten täytäntöönpanosta sekä arestilaisten, pidätettyjen ja kiinniotettujen vartioinnista ja oikea-aikaisesta vapauttamisesta, lainsäädännössä säilytystilan esimiehelle ja pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia kuitenkin rajoittamatta.

6.2 Tietoturvallisuus

255. Tietoturvallisuuden päämääränä on suojata puolustusvoimien tiedot ja osaltaan mahdollistaa puolustusvoimien toiminta kaikissa tilanteissa.

256. Puolustusvoimien tietojärjestelmiä ja niiden sisältämiä tietovarantoja saavat käyttää henkilöt, joille on myönnetty niiden käyttöoikeus. Heidän on noudatettava hyväksytyjä työtapoja ja asiasta annettuja ohjeita tietovuotojen, toimintahäiriöiden ja tietojen tuhoutumisen ehkäisemiseksi. Laitteisiin saa asentaa vain puolustusvoimien hyväksymiä, valmistajan lisenssillä varustettuja alkuperäisohjelmia. Ainoastaan tehtäviin oikeutetut henkilöt saavat liittää laitteita tietojärjestelmiin, asentaa ohjelmia ja päivittää niitä.

257. Esikuntien, joukkojen ja sotilaslaitosten johto vastaa omasta ja perustamiensa joukkojen tietoturvallisuudesta kouluttamalla henkilöstölleen tietoturvaluuteen liittyvät asiat, varamalla tietoturvallisuuden edellyttämät välineet ja tilat sekä kouluttamalla alan erikoishenkilöstön.

258. Puolustusvoimien tiedot, asiakirjat tai muut tallenteet ovat julkisia, viranomaiskäyttöön tarkoitettuja tai salassa pidettäviä. Tiedon, asiakirjan tai tallenteen luokittelusta vastaa asiakirjan allekirjoittaja. Asiakirjan käsittelijällä on oltava tarvittava koulutus ja käsittelyoikeudet. Tietoja on käsiteltävä vain määräysten mukaisissa tietojärjestelmäympäristöissä, laitteissa ja tiloissa.

Salassa pidettäviä asioita käsiteltäessä on varmistuttava siitä, että tiedot ovat luokiteltuja ja merkittäviä. Henkilötietoja käsiteltäessä on varmistuttava tietosuojan säilymisestä.

6.3 Pelastustoimi

259. Puolustusvoimien pelastustoimi on toiminnallinen kokonaisuus, jonka tarkoituksena on suojata puolustusvoimien henkilöstö, omaisuus ja tiedot tulipaloilta, muilta onnettomuuksilta ja CBRN-aineiden (chemical, biological, radiological and nuclear) käytön aiheuttamilta uhkilta sekä edesauttaa niistä toipumista ja toimintakyvyn nopeaa palauttamista.

260. Puolustusvoimien jokaisessa hallintoyksikössä on oltava nimetty pelastusupseeri tai pelastuspäällikkö, joka vastaa pelastustoimen valmisteluista, normaaliolojen valmiudesta sekä erikoisammattitaitoa vaativien pelastusalan tehtävien hoitamisesta hallintoyksikön vastuualueella. Tarvittaessa etäisyyksien, toiminnan laajuuden tai kohteessa harjoitetun toiminnan vuoksi tulee myös hallintoyksikön osissa (joukkoyksiköt, varastot, varikot) olla nimetty pelastusupseeri tai pelastusaliupseeri.

261. Hallintoyksikön koko henkilöstön ja palveluksessa olevien asevelvollisten on kyettävä perustasolla suorittamaan alkusammutusta alkusammutuskalustoa käyttäen, hälyttämään lisäapua, poistumaan ja pelastautumaan turvalliseen paikkaan vaaran uhatessa sekä suorittamaan välittömät, henkeä pelastavat ensiaputoimet sekä opastamaan lisäapu kohteeseen. Valmiuden ylläpitämiseksi kohteen henkilöstölle on järjestettävä perehdyttäviä harjoituksia vuosittain.

262. Sotilasalueilla on otettava huomioon mahdollisista suuronnettomuuksista ja vaarallisten aineiden onnettomuuksista aiheutuva suojaus ja turvallisuus.

263. Majoitustiloissa on oltava määräysten mukaiset palonilmoitusjärjestelmät.

6.4 Työ- ja palvelusturvallisuus

264. Työ- ja palvelusturvallisuustoiminnan tavoitteena on ennaltaehkäistä tapaturmia, onnettomuuksia, terveysvaaroja ja toiminnan katkoksia sekä jatkuvasti parantaa työympäristöä ja koulutusolosuhteita. Työ- ja palvelusturvallisuudella tarkoitetaan niiden keinojen ja välineiden kokonaisuutta, joilla suojataan puolustusvoimien palveluksessa olevia henkilöitä heihin kohdistuvilta työstä, palveluksesta ja toimintaympäristöstä aiheutuvilta vaaroilta.

265. Työturvallisuustoiminnalle asetettavat vaatimukset on säädetty työturvallisuuslaissa. Toiminta joukko-osastossa on järjestettävä lain määräysten mukaiseksi ja työturvallisuustoimenpiteiden on oltava johdettuja.

266. Työturvallisuuslaissa on poikkeama, joka koskee sotilaskoulutusta. Sotilaskoulutuksen palvelusturvallisuutta ohjataan turvallisuusnormeilla, joita ovat sotilaskäskyinä annettavat varomääräykset sekä muut määräykset ja ohjeet. Ohjesäännösten julkaisut sisältävät palvelusturvallisuutta koskevaa ohjeistusta. Lisäksi palvelusturvallisuutta ohjeistetaan sotavarustuksen koulutus- ja käyttöohjeilla.

267. Jokainen esimies on vastuussa alaitensa työ- ja palvelusturvallisuudesta. Työ- ja palvelusturvallisuusasiantuntijat tukevat esimiehiä ja työntekijöitä sekä asevelvollisia turvallisuuden parantamiseksi. Asevelvollisia kouluttavassa hallintoyksikössä on päätoiminen työ- ja palvelusturvallisuuspäällikkö, jonka tehtävänä on johtaa työ- ja palvelusturvallisuustoimintaa.

268. Vastuu sotilaskoulutuksen turvallisuusnormien noudattamisesta ja vaaroja vähentävistä toimita on koulutustapahtuman johtajalla ja hänen esimiehillään. Koulutuksen vaatavuus on mitoitettava sellaiseksi, että toiminta on koulutettavien osaamisen taso huomioon otettuna turvallista.

269. Sotilas on velvollinen toimimaan siten, että hänen toimintansa ei aiheuta vaaraa joukon muille jäsenille. Lisäksi sotilaan on pystyttävä huomioimaan joukkonsa toiminnasta häneen itseensä kohdistuvia vaaroja.

270. Jokaisen työntekijän ja asevelvollisen on ensitilassa ilmoitettava esimiehelleen sattuneesta onnettomuudesta, vahingosta, vaaratilanteesta ja toimintahäiriöstä sekä vioista ja puutteellisuuksista, jotka ovat aiheuttaneet tai voivat aiheuttaa haittaa tai vaaraa turvallisuudelle tai terveydelle. Jokaisen on mahdollisuksiensa mukaan poistettava havaitsemansa vaara aiheuttavat viat ja puutteellisuudet.

271. Hallintoyksikön on kartoitettava toimintaansa liittyvät vaaratekijät ja arvioitava niiden merkitys henkilöstönsä terveydelle ja turvallisuudelle. Vaaratekijöistä aiheutuva riski on vähennettävä siedettäväksi ennen toimintaa.

272. Harjoituksen tai toiminnan johtajan on oltava selvillä käytettävien välineiden käyttö- ja turvallisuusmääräyksistä sekä valvottava, että kutakin välinettä käytetään sille tarkoitettulla tavalla.

273. Puolustusvoimien hallintoyksiköissä on oltava järjestettyinä ainakin seuraavat työ- ja palvelusturvallisuutta varmistavat toiminnot:

- työ- ja palvelusturvallisuuden kehittämistä sekä toimintaympäristöä koskevien päätösten ja toimenpiteiden valmistelu
- työ- ja palvelusturvallisuustilanteen seuranta
- normistossa ja muussa työ- ja palvelusturvallisuusohjeistuksessa tapahtuvien muutosten seuranta ja niistä tiedottaminen
- työ- ja palvelusturvallisuuden varmistamiseksi tarvittavan osaamisen tilanteen seuranta ja osaamista kehittävät toimenpiteet
- hallintoyksikön päällikön nimeämä työ- ja palvelusturvallisuuspäällikkö sekä työ- ja palvelusturvallisuuden toimintaohjelma.

6.5 Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäminen puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla

274. Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisellä turvataan yksilön perusoikeuksien loukkaamattomuus. Toiminnalla ennaltaehkäistään, valvotaan ja torjutaan eri toimenpitein sotilaskohteissa tapahtuva luvaton toiminta sekä pienennetään onnettomuuksien ja vahinkojen seurauksia ja mahdollistetaan nopea toipuminen.

6.5.1 Pääsy sotilaskohteisiin ja liikkuminen niissä

275. Puolustusvoimien käytössä tai hallinnassa olevilla alueilla ja kohteissa liikkuminen on luvanvaraista. Nämä alueet ja kohteet sekä niiden toiminnot turvataan turvallisuusvalvonnan ja sotilaspoliisitoiminnan keinoin.

Sotilaskohteita ovat puolustusvoimien hallinnassa olevat

- kiinteät rakenteet ja alueet
- pysyvien sijoituspaikkojen ulkopuolella olevien sotilasosastojen ryhmitysalueet ja varastoalueet
- yksittäiset ajoneuvot, alukset ja ilma-alukset.

276. Jos sotilaalliset syyt tai ulkopuolisten suojaaminen vaaroilta välttämättä sitä vaatii, puolustusvoimien puolustushaaraesikunta, paikallishallintoviranomainen, joukko-osaston komentaja, hallintoyksikön päällikkö tai harjoituksen johtaja voi kieltää asiattomilta puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai kohteessa liikkumisen tai rajoittaa sitä. Kiellon rikkomisesta tuomittavista rangaistuksista säädetään rikoslaissa.

Harjoituksen johtaja voi määrätä edellä olevassa kappaleessa tarkoitetun kiellon tai rajoituksen puolustusvoimien käytössä tilapäisesti harjoituksen järjestämistä varten olevalla alueella tai kohteessa, jota käytetään materiaalin säilytykseen, joukkojen ryhmytykseen tai

jossa tapahtuva toiminta voi aiheuttaa vaaraa ulkopuolisille.

277. Oleskelu- ja vierailuluvan myöntää puolustushaaraesikunta, paikallishallintoviranomainen, joukko-osaston komentaja, hallintoyksikön päällikkö tai harjoituksen johtaja. Hallintoyksikön päällikkö tai joukko-osaston komentaja vastaa turvallisuudesta ja sen ohjeistamisesta puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai vastaavassa kohteessa.

278. Oleskelu- tai vierailulupa on lupatodistus, vierailijakortti, kuvaton vieraskortti tai tilapäinen vierailupa. Puolustusministeriön tai puolustusvoimien palkatun henkilöstön kuvallinen henkilökortti, varusmiehelle palveluksen ajaksi myönnetty varusmieskortti ja reserviläiselle kertausharjoituksen ajaksi myönnettävä reserviläiskortti toimivat myös oleskelu- tai vierailulupana.

279. Vierailulupa on henkilökohtainen, ja vierailijasta tehdään tarvittaessa turvallisuusselvitys. Oleskelu- tai vierailulupa myönnetään, jos hakijalla on työtehtävistä, asumisesta tai vastaavasta syystä johtuva perusteltu tarve liikkua puolustusvoimien käytössä olevalla alueella.

280. Oleskelu- tai vierailuluvan saanut henkilö ei saa puolustusvoimien käytössä olevalla alueella kuvata tai muuten tallentaa maanpuolustuksen kannalta tärkeitä kohteita, kuten johtamispaikkoja, tutka- tai viestiasemia ja asejärjestelmiä. Luvan peruuttamisesta on säädetty erikseen puolustusvoimista annetussa laissa.

281. Luvallinen pääsy puolustusvoimien käytössä olevalle alueelle tai kohteeseen edellyttää sitä, että kävijä pystyy todistamaan henkilöllisyytensä tai hänet muuten luotettavasti tunnistetaan. Kulunvalvontapisteen henkilöstö sallii pääsyn kohteeseen paikallisten ohjeiden mukaisesti. Vierailijoille on selvitettävä paikalliset liikkumisrajoitukset.

282. Vierailijasta vastuussa olevan yhteyshenkilön on annettava ennakoilmoitus käynnistä kulunvalvontapisteeseen. Käynnit kirjataan. Ulkopuolisille henkilöille tulee antaa esillä pidettävä vierastunnistin. Vieraalle tulee tarvittaessa määrätä saattaja. Puolustusvoimien palveluksessa oleva vieraiden isäntä tai yhteyshenkilö vastaa vieraiden liikkumisesta ja annettujen turvallisuusohjeiden noudattamisesta.

283. Ulkomaalaisten henkilöiden käynnit sotilaskohteissa ovat poikkeuksetta luvanvaraisia. Vierailuun tulee aina olla isäntä, joka vastaa turvallisuusnäkökohtien toteutumisesta vierailun aikana. Liikkuessaan sotilasalueella ulkomaalaisilla vierailuun on yleensä oltava saattaja.

284. Pelastusviranomaisten, poliisin sekä poliisin tehtäviä puolustusvoimissa hoitavien virkamiesten on tehtäviensä hoitamiseksi päästävä hätätilanteissa nopeasti sotilasalueille. Pehdyttämistilaisuuksissa asianomaisille siviiliviranomaisille kerrotaan tehtävien hoitamiseksi tarvittavat kohteiden tiedot.

285. Luvattomasta liikkumisesta ja oleskelusta sotilasalueella tai niiden yrityksestä tehdään vartiointiin liittyvä tapahtumailmoitus ja ryhdytään muihin asian vaatimiin toimenpiteisiin.

6.5.2 Vartiostot ja vartio-osastot

286. Aluetta, kohdetta tai toimintaa hallinnoivan organisaation johtaja vastaa turvallisuuden ja järjestyksen toteuttamisesta alueellaan. Tämä voidaan toteuttaa vartioston toimenpitein, viranomaisyhteistyönä, ostopalveluna yksityiseltä turvallisuuspalvelulta tai näiden yhdistelmänä. Vartiotoimintaa puolustusvoimien kohteissa toteuttaa yleensä puolustusvoimien henkilöstö.

287. Vartioston vartioavustuualueelle on laadittava vartiokäsyt, jolla määritetään yksityiskohdalliset turvallisuuden ja järjestyksen toteuttamisen järjestelyt. Vartioavustuualueella oleva hallintoyksikkö laatii vartiokäsyt yhteistoiminnassa

kohteiden haltijoiden ja vastuussa olevan turvallisuusvalvontakeskuksen kanssa.

288. Vartiohenkilöstöön kuuluvat vartio- tai päivystystehtävää suorittavat virkamiehet ja sotilaspoliisitehtäviin koulutetut varusmiehet.

289. Vartiostoja ja vartio-osastoja asetetaan

- suojaamaan sotilaskohteita
- toteuttamaan sotilaskohteen kulunvalvontaa
- ylläpitämään turvallisuutta ja järjestystä puolustusvoimien hallinnassa olevilla ja muilla vartioitaviksi käsketyillä alueilla sekä opastamaan niillä liikkuvia henkilöitä
- vartioimaan valtion omaisuutta sekä kiinniotettuja, pidätettyjä tai vangittuja henkilöitä tai arestilaisia
- suojaamaan kuljetuksia, liikenneyhteyksiä ja henkilöitä.

290. Pysyvät vartiostot muodostetaan yleensä vartio- tai päivystystehtävää suorittavista virkamiehistä ja sotilaspoliisikoulutetuista varusmiehistä. Vartiosto vastaa vartioon kuuluvien vartioapaikkojen ja partioiden miehityksestä ja toiminnasta. Vartiohenkilöstön velvollisuus on puuttua havaittuihin turvallisuutta ja järjestystä heikentäviin tai vaarantaviin epäkohtiin.

291. Vartioston henkilöstön määrä ja laatu, aseistus ja muu varustus sekä toimintatapa määräytyvät vartioitavan alueen tai kohteen sekä tilanteen asettamien vaatimusten mukaan. Vartiohenkilöstön valinnassa on otettava huomioon henkilön ominaisuudet ja koulutustaso sekä puolustusvoimien voimankäytöstä ja voimankäyttövälineiden käytöstä käskevän normin määräykset. Joukko-osastot ja muut hallintoyksiköt järjestävät vartio- tai päivystystehtävää suorittavien virkamiesten perehdyttämistä ja täydennyskoulutuksen.

292. Joukko-osastossa ja hallintoyksikössä voi olla päävartio, paikallisvalvomo ja muita vartioita. Lisäksi vartiostolla voi tarvittaessa olla muita toimipisteitä, kuten paikallisvalvomo,

kulunvalvontapaikkoja tai palvelupisteitä.

293. Päävartiosta on yleensä tarvittavat työskentely-, oleskelu- ja lepotilat. Päävartiosta voi olla huoneita kiinniotettujen, pidätettyjen ja vangittujen henkilöiden sekä arestilaisten säilyttämistä varten.

294. Vartiointi- ja järjestyspartioitehtävissä toimitaan laissa säädetyn toimivallan ja paikallisesti annettujen sotilaskäskyjen puitteissa. Voimakeinoja käytettäessä on tarkoin noudatettava lakia ja annettuja määräyksiä sekä puolustusvoimien voimankäytöstä ja voimankäyttövälineiden käytöstä annetun normin määräyksiä.

295. Vartioitehtävän päättyessä on valvottava, että patruunat poistetaan aseista ja käytössä ollut varustus ja aseistus luovutetaan. Tällöin johtajan on varmistuttava siitä, että aseet ja patruunat säilytetään erillään ja että aseet ovat lataamatta.

6.5.3 Vartiohenkilöstön oikeudet ja velvollisuudet

296. Vartio- tai päivystystehtävää suorittavalla virkamiehellä on lakisääteinen oikeus poistaa alueella luvatta olevat tai häiriötä aiheuttavat henkilöt sekä tarvittaessa tehdä turvallisuustarkastuksia kiinniottamilleen henkilöille sekä turvatarkastuksia henkilöille ja heidän varustukselleen ja ajoneuvoilleen.

Turvatarkastuksen suorittamisesta päättää joukko-osaston komentaja tai hallintoyksikön päällikkö. Turvatarkastus on järjestettävä niin, ettei siitä aiheudu tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle. Virkamiehellä on tässä tehtävässään lain mukaan oikeus saada tietää alueella oleskelevan tai liikkuvan henkilön nimi, henkilötunnus tai sen puuttuessa syntymäaika, kansalaisuus ja passitiedot.

297. Puolustusvoimat voi toimeksiantosopimukseen perustuen palkata yksityisen turvallisuuspalvelun suorittamaan vartiointia

puolustusvoimien kohteessa. Vartijalla on oikeus poistaa alueelta henkilö, jolla ei ole puolustusvoimien myöntämää lupaa oleskella alueella. Vartijan oikeuteen poistaa puolustusvoimien alueelta henkilöitä sovelletaan mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa on säädetty.

298. Henkilöllisyyden selvittäminen on eri asia kuin rutiiniluontoinen kulkulupavalvonta, jossa virkamiehen lisäksi vartio- tai päivystystehtävään asetettu sotilas tarkastaa kulkuluvan kulkuoikeuden varmistamiseksi. Varusmiespalveluksessa olevalla ei ole henkilöllisyyden tarkastusoikeutta.

299. Vartiohenkilöstö on toimivaltansa puitteissa oikeutettu antamaan tehtävänsä koskevia käskyjä ja tarvittaessa käyttämään voimakeinoja niin kuin niistä on erikseen säädetty tai määrätty. Vartio toiminnassa on muistettava, että sotilaspoliisitehtäviin koulutetuilla varusmiehillä ei lain mukaan ole käytössään samoja toimivaltuuksia kuin virkamiehillä.

300. Vartiohenkilöstö on velvollinen täsmällisesti noudattamaan vartioinnista annettuja määräyksiä. Vartiohenkilöstön on huolehdittava siitä, ettei se ole vuoronsa aikana estynyt hoitamasta velvollisuuksiaan. Vartiohenkilöstö noudattaa vain vartioesimiesten käskyjä ja ilmoittautuu **KOHDASSA 310** mainituille sotilaille.

301. Jokainen puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai vartioitavaksi määrättyssä muussa kohteessa liikkuva henkilö on velvollinen noudattamaan vartiopalveluksessa olevan vartiomiehen antamia määräyksiä ja käskyjä.

Vartioston johtaminen

302. Joukko-osaston komentaja määrää vartiostolle johtajaksi vartio- tai päivystystehtävää suorittavan virkamiehen, joka on tehtäväänsä koulutettu puolustusministeriön asetuksessa säädettyin tavoin. Vartioston johtaja on vartioesimies. Vartioston johtajan asema ja tehtävät määrätään paikallisesti. Vartioston johtaja

johtaa ja suunnittelee vartioston vartiointitoiminnan sekä siihen liittyvän koulutuksen.

303. Vartioston kokoonpanoon kuuluu vartioston johtajan lisäksi varajohtaja ja käskettyjen tehtävien toteuttamisen kannalta riittävä määrä sotilaspoliisitehtäviin koulutettuja virkamiehiä. Mikäli vartiostoon kuuluu useampia vartioita, tulee kullekin vartiolle määrätä johtaja ja varajohtaja. Jos vartio muodostetaan vain asevelvollisista, ei erillistä henkilökuntaan kuuluvaa vartion johtajaa tarvitse määrätä. Jos vartiostoon kuuluu yksi tai useampi koira, tulee vartiostoon nimetä koiratoiminnasta vastaava koiraryhmän johtaja.

Kenttäjohtaja

304. Vartioston vuoron vanhimpana toimii vuorueltelolla käsketty kenttäjohtaja. Kenttäjohtajaksi määrätään vartio- tai päivystystehtävää suorittava virkamies, joka on tehtävänsä koulutettu oleskelu- ja vierailuluvista, kieltotauluista, vartio- ja päivystystehtävää suorittavan virkamiehen koulutuksesta sekä ammattisotilaan perustaidosta ja kunnosta annetussa puolustusministeriön asetuksessa säädettyin tavoin. Kenttäjohtajan tehtäviin voi kuulua toiminta vapautensa menettäneiden säilytystilan esimiehenä. Kenttäjohtajan asema ja tehtävä määrätään paikallisissa vartiomääräyksissä.

305. Kenttäjohtaja tarkastaa, että vartiohenkilöstön määrä ja varustus on oikea, ja varmistuu siitä, että henkilöstö on tietoinen tehtävistään, velvollisuuksistaan ja oikeuksistaan. Lisäksi hän tarkastaa, että henkilöstöllä on voimassa oleva normin mukainen voimankäyttökoulutus sekä oikeus käyttää välineitä, joilla se varustetaan. Aseiden ja patruunoiden tarkastuksesta, vaihdosta ja säilytyksestä määrätään yksityiskohtaisesti vartio-ohjeissa.

306. Kenttäjohtaja voi muuttaa oman vartioston vartiovuorojen kestoaikaa ja vuorojen jakoa eri vartiomiesten kesken sekä erityisesti syistä myös aseistusta vartio-ohjeiden mukaisesti. Aseistusta muutettaessa johtajan on

varmistuttava siitä, että henkilöstöllä on voimassa oleva normin mukainen voimankäyttökoulutus ja oikeus käyttää varusteina olevia voimankäyttövälineitä.

307. Kenttäjohtaja merkitsee vartioilmoitukseen vartioaikaiset tapahtumat. Hän ilmoittaa niistä vartio-ohjeissa määrätyllä tavalla. Kenttäjohtaja valvoo, että mahdollisista voimankäyttövälineiden käytöstä laaditaan selvitys voimassa olevan normin mukaiselle voimakeinojen käyttöä koskevalle lomakkeelle.

Vartiomies

308. Vartiomies on vartioitehtävään, voimakeinojen ja voimankäyttövälineiden käyttöön koulutettu ja asetettu sotilas. Vartioitehtävään määrätään yleensä vartiohenkilöstöä ja sotilaspoliisikoulutettuja varusmiehiä tai reserviläisiä.

309. Vartiomies täyttää ainoastaan vartioesimiesten käskyt. Vain vartioesimiehillä on oikeus vaihtaa vartiomies, poistaa hänet vartioapaikaltaan ja tarkastaa hänen aseensa.

310. Vartiomiehen on noudatettava seuraavia yleisiä ohjeita:

- vartiomiehen on oltava vartioapaikallaan tai liikuttava toiminta-alueellaan niin, että hän voi nähdä mahdollisimman suuren osan vartioitavasta alueesta
- vartiomiehen on säilytettävä toimintavapautensa ja -valmiutensa sekä esiinnyttävä vartioapaikallaan reippaana ja valppaana
- vartiomiehen on pysyttävä vartioapaikallaan tai alueellaan siihen saakka, kunnes hänet vaihdetaan tai vartioesimies vapauttaa hänet tehtävästään
- parivartioita käytettäessä toisen vartiomiehen on suojattava tarkastavan vartiomiehen toimintaa
- vartiomies ei saa ottaa sivullisilta vastaan mitään vartiointi-, valvonta- tai säilytystehtävää
- vartiomiehen on huolehdittava siitä, etteivät vartiostossa säilytettävät henkilöt pääse luvattomasti puhuttelemaan sivullisia

tai muutoin olemaan yhteydessä sivullisiin

- vartiomies ei saa tehdä vartioitehtäviin kuulumattomia palveluksia vartiostossa säilytettäville henkilöille.

Vartiomies ilmoittautuu vartio-ohjeissa käsketyille henkilöille sekä kaikille kenraaleille ja amiraaleille.

311. Vartioitehtävään, jossa ei edellytetä voimakeinojen käyttöä, voidaan määrätä myös henkilö, joka ei ole saanut koulutusta voimakeinojen käyttöön. Hänen on kuitenkin hallittava vartioitehtävänsä edellyttämät tiedot ja taidot. Vartiomiehen on noudatettava voimakeinojen käytöstä annettuja määräyksiä ja muita normeja sekä vartio-ohjeissa annettuja yksityiskohtaisia ohjeita.

Vartiomies ei saa ottaa vastaan, kantaa tai käyttää välinettä, johon hän ei ole saanut asianmukaista koulutusta ja jonka käyttämiseen hänellä ei ole normin mukaisia voimassa olevia oikeuksia. Vartiomies on tällaisessa tapauksessa velvollinen ilmoittamaan puuttuvasta koulutuksesta ja puuttuvista oikeuksista vartiopäällikölle.

312. Joukko-osaston komentaja antaa kutakin vartioitehtävää varten paikallisten olojen mukaiset vartio-ohjeet ja -määräykset. Vartiomiehen erityisohjeet on pidettävä esillä vartioston tiloissa ja ne on jaettava jokaiselle vartiopalvelukseen osallistuvalla.

Vartiomiehen ohjeissa käsketään ainakin

- vartiomiehen tehtävä ja varustus
- toimintapaikka ja -alue sekä vartioreitti
- vartiomiehen tehtäväkohtaiset toimintaohjeet ja tunnussanan käyttö
- hälytysten tekeminen ja niihin liittyvät toimet
- toimenpiteet lomatodistuksia, kulkulupia ja henkilötunnusteita tarkastettaessa
- ohjeet jalan ja ajoneuvoissa liikkuvien sotilas- ja siviilihenkilöiden pysäyttämisestä, tarkastamisesta ja toimenpiteistä tarkastuksen jälkeen

- voimakeinojen käyttöohjeet ja kohteet, joiden vartiomiehet kantavat kohteessa ollessaan ampuma-asetta
- vartiomiehen ilmoittautumisvelvollisuus
- määräykset aseiden ja patruunoiden tarkastamisesta ja säilyttämisestä
- voimakeinojen käyttötilanteen jälkihoito ja raportointi.

6.5.4 Järjestyspartiot, saattovartiot ja suojuheet

313. Joukko-osaston komentaja asettaa järjestyspartioita huolehtimaan siitä, että sotilaita noudattavat järjestystä ja voimassa olevia järjestysmääräyksiä. Järjestyspartio on vartioesimiesten alainen. Partiot toimivat tarvittaessa kaduilla, asemilla, julkisilla paikoilla ja julkisissa liikennevälineissä. Jokaisella järjestyspartioon kuuluvalla tulee olla tehtävää osoittava näkyvä sotilaspoliisitunnus.

314. Järjestyspartiot asetetaan yleensä vartio- tai päivystystehtävää suorittavista virkamiehistä. Ellei vartio- tai päivystystehtävää suorittavia virkamiehiä ole käytettävissä, järjestyspartio asetetaan sotilaspoliisitehtävään koulutetuista varusmiehistä. Partion johtajaksi on tällöin määrättävä kantahenkilökuntaan kuuluva sotilaspoliisikoulutettu vartio- tai päivystystehtävää suorittava virkamies. Poliisiviranomaisten kanssa voidaan tarvittaessa sopia poliisin ja järjestyspartion yhteistoiminnan periaatteista.

315. Jos järjestyspartio toteaa sotilaan aiheuttavan epäjärjestyksiä, sen on ryhdyttävä toimenpiteisiin järjestyksen palauttamiseksi, tarvittaessa yhteistoiminnassa poliisin tai muiden järjestyksen ylläpidosta vastaavien henkilöiden kanssa.

316. Jos kurin, järjestyksen tai turvallisuuden säilyttäminen tai palauttaminen sitä vaatii, saadaan sotilasrikoksesta tavattu tai todennäköisin syin epäilty ottaa kiinni. Pakkokeinoja saa käyttää puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella sekä muuallakin tilanteissa, joissa pakkokeinojen käyttöä ei voida lykätä eikä poliisiviranomaisen virka-apua ole nopeasti saatavilla.

Puolustusvoimien pysyvässä tai tilapäisessä käytössä olevalla alueella henkilö voidaan puolustusvoimista annetun lain 19 §:n perusteella poistaa alueelta, jos tämä häiritsee tai vaarantaa toisten tai itsensä turvallisuuden. Sotilas voidaan lisäksi ottaa kiinni, jos hänen lausumistaan uhkauksista tai muusta käyttäytymisestäään voidaan päätellä hänen todennäköisesti syyllistyvän rikokseen tai hän kieltäytyy antamasta henkilöllisyytensä selvittämiseksi tarpeellisia tietoja tai antaa henkilöllisyydestään ilmeisen virheellisen tiedon.

Vähäisten rikkomusten, kuten huolimattoman pukeutumisen tai sopimattoman esiintymisen johdosta, sotilasta ei yleensä oteta kiinni, jos hän huomautuksesta kohentaa käytöstään tai toimintaansa. Tarvittaessa hänen henkilöllisyytensä selvitetään ja tapahtumasta ilmoitetaan partion asettaneen joukko-osaston päivystäjälle.

317. Jos järjestyspartio ottaa sotilaan kiinni,

- kiinniotetulta otetaan pois aseet, esineet ja aineet, joilla hän voisi tehdä vahinkoa muille tai itselleen
- kiinniotettu tarkastetaan siten, että piilotetutkin aseet ja esineet löydetään
- kiinniotetun henkilöllisyys todetaan tarkastamalla hänen henkilötunnisteensa
- todistajien nimet ja osoitteet merkitään muistiin ja kiinniotettu viedään vartioon.

Kiinniotettu sidotaan, jos se kuljetuksen aikana on välttämätöntä karkaamisen estämiseksi tai sellaisen väkivaltaisuuden hillitsemiseksi, jota ei muuten saada estetyksi ja josta saattaa aiheutua vaaraa kiinniotetun omalle tai muiden turvallisuudelle tai huomattavaa vahinkoa omaisuudelle. Sidottuna pitämistä ei saa jatkaa kauemmin kuin se on välttämätöntä. Kiinniotetun kuntoa on seurattava ja hänelle on tarvittaessa järjestettävä lääkintähuolto.

318. Järjestyspartion johtaja ilmoittautuu partiotehtävänsä alkaessa ja päättyessä partion

asettaneen joukko-osaston päivystäjälle, vartioston johtajalle tai vartiopäällikölle. Partion johtaja tekee kirjallisen ilmoituksen toiminnastaan. Ilmoitus lähetetään joukko-osaston esikunnasta komendantille.

319. Järjestyspartioiden ohjeissa määrätään

- järjestyspartion tehtävä ja käskynalaisuus
- järjestyspartion kokoonpano, varustus, aseistus ja ajoneuvot
- järjestyspartion toiminta-aika ja -alue sekä tarvittaessa partioreitti
- järjestyspartion tehtäväkohtaiset toimintaohjeet
- toimenpiteet lomatodistuksia ja henkilötunnisteita tarkastettaessa
- ohjeet sotilaiden tarkastamisesta ja toimenpiteistä tarkastuksen jälkeen
- voimakeinojen käyttöohjeet ja muut mahdolliset ohjeet.

320. Saattovartio asetetaan kuljettamaan sotilaskarkureita tai muita vartioitavia henkilöitä. Saattovartiota kuuluvia sotilaita kutsutaan saattovartiomiehiksi. Jos tehtävänä on vapautensa menettäneiden kuljettaminen, saattovartiota ei yleensä aseisteta. Saattovartio on vartiosta asettaneen henkilön ja vartioesimiesten alainen.

321. Suojue asetetaan suojaamaan tärkeää henkilöä ja vartioimaan arvokasta tai anastusherkkää tavaraa tai omaisuutta kuljetuksen aikana. Suojueeseen kuuluvia sotilaita kutsutaan suojuevartiomiehiksi. Suojueen aseistus määrätään tehtävän mukaan. Suojue on suojueen asettaneen henkilön ja vartioesimiesten alainen.

322. Järjestyspartion jäsenet, saattovartiomiehet ja suojuevartiomiehet ovat vartiotehtävää suorittavia virkamiehiä tai sotilaita. Tehtävän antaja käskee tehtävän toimivaltuuden ja tehtäväkohtaiset voimankäyttöohjeet.

Virka-apu

323. Laissa säädettyjen edellytysten täytyessä puolustusvoimat antaa virka-apua eri

viranomaisille, kun viranomainen sitä pyytää. Virka-apuosastolle on etukäteen laadittava toimintaohjeet kutakin todennäköistä tehtävää varten. Virka-apuosastolla on oltava tehtävän edellyttämä ammattitaito ja varusteet. Toimeenpannulle virka-apuosastolle on ensi tilassa annettava yksityiskohtainen toimivaltaohje. Ohjeissa on määritettävä voimakeinojen käyttö voimassa olevan normin mukaisesti niin, että jokaisella virka-apuosaston jäsenellä on perusteet toimia tehtävässään lainmukaisesti.

Vartioston tiloissa noudatettava järjestys

324. Vartioston tiloihin ovat oikeutettuja pääsemään henkilöt, joilla on vartioiden tarkastusoikeus tai kohteeseen oikeuttava lupa. Vartioston tiloihin, joissa säilytetään kiinniotettuja, pidätettyjä, vangittuja tai arestilaisia, ovat lisäksi oikeutettuja pääsemään

- sotilaslääkäri, sotilaspappi tai puolustusvoimien sosiaaliterapeutti
- virkatehtävissään toimiva poliisi tai virallinen syyttäjä
- henkilöt, joilla on joukko-osaston komentajan tai hallintoyksikön päällikön lupa
- lain edellytysten täytyessä vapautensa menettäneen vieraat.

325. Vuorossa olevaan vartio-osastoon kuuluva henkilö saa poistua vartioston tiloista tai muusta vartio-osaston lepotilasta vain vartioesimiehen luvalla.

326. Vartioston tiloissa tulee vallita hyvä järjestys ja hiljaisuus. Radion kuuntelu, television katselu ja muu toiminta on järjestettävä siten, ettei se häiritse vartiohenkilöstön tehtävien suorittamista tai lepoa eikä aiheuta häiriötä vapautensa menettäneiden säilytystiloissa.

6.5.5 Voimakeinojen käyttö vartiotehtävissä

327. Järjestystä ja turvallisuutta tulee ensisijaisesti ylläpitää neuvoin, kehotuksin ja käskyn. Voimakeinojen käytön edellytyksenä on, että muut toimenpiteet ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Voimakeinojen käyttö on

suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä.

328. Voimakeinojen käytöllä tarkoitetaan voimankäyttövälineen tai fyysisen voiman käyttämistä siten, että sillä pyritään vaikuttamaan tehtävän kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen joko suoraan tai välillisesti. Voimakeinojen käyttäminen edellyttää aina toimivaltaperustetta ja palvelustehtävän edellyttämää voimankäyttökoulutusta.

329. Voimankäyttötilanteessa voidaan käyttää ainoastaan sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää tilanteeseen nähden puolustettavina.

330. Toimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen, vastarinnan vaarallisuuteen, suojattavan kohteen tai alueen merkittävyyteen sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin. Kenenkään oikeuksiin ei saa puuttua enempää kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä. Voimakeinojen käyttäminen on lopetettava, kun tarkoitettu päämäärä on saavutettu.

331. Vartiomiehellä on oikeus voimakeinojen käyttöön myös silloin, kun joku hänen pysähtymiskäskystään huolimatta lähestyy vartioitavaa kohdetta tai aluetta, jonne tuleminen on kielletty.

332. Sotilaallisella voimakeinolla tarkoitetaan sotavarusteiden tapahtuvaa aseellisten voimakeinojen käyttämistä, joka on henkilökohtaisen aseiden käyttöä voimakkaampaa. Sotilaallisten voimakeinojen käytöstä maanpuolustustehtävissä ja voimakeinojen käytöstä sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävissä sekä eräissä virka-aputehtävissä määrätään erikseen.

333. Voimakeinojen valinnassa ja käytössä on otettava huomioon voimakeinojen käytön todennäköiset vaikutukset ja seuraukset niiden kohteena olevaan henkilöön sekä erityisesti

sivullisten ja voimakeinojen käyttäjän turvallisuuteen. Vaikutusten ja seurausten arvioinnin on oltava jatkuvaa. Jos käytettävät voimakeinot eivät missään oloissa voisi johtaa tavoiteltuun päämäärään, niitä ei voida pitää tehtävän suorittamiseksi välttämättöminä.

334. Valittavan voimakeino on aina oltava tarpeellinen ja puolustettava, kun otetaan huomioon kohdehenkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet. Voimakeinoja valittaessa tulee valita tilanteen ratkaisemiseksi sopivin keino.

335. Voimakeinojen käytön vaihtoehtoja ovat fyysiset kuljetus- ja hallintaotteet, patukka, sumutin, koira voimankäyttötilanteessa, muut hyväksytyt vaikutuksiltaan ja ominaisuuksiltaan ampuma-asetta lievemmat voimankäyttövälineet sekä ampuma-ase. Vaihtoehdot eivät ole hierarkkisessa tai ajallisessa järjestyksessä, vaan tilannekohtaisesti otetaan huomioon voimakeinojen käytön periaatteet ja valitaan käytettävä vaihtoehto.

6.5.6 Muut turvallisuusasiat

Vaitiolo

336. Vaitiolo velvollisuudella pyritään estämään salassa pidettäviksi tarkoitettujen tietojen joutuminen sivullisten haltuun.

337. Vaitiolo velvollisuus koskee jokaista puolustusvoimissa palvelevaa tai palvellutta, joka on virka- tai palvelustehtävissään saanut tietoonsa salassa pidettäviä tietoja. Puolustusvoimien palveluksessa olevat ja puolustusvoimien toimeksiannosta työskentelevät henkilöt ovat lain mukaan vaitiolo velvollisia.

338. Käsiteltäessä salassa pidettäviä tietoja on varmistuttava siitä, etteivät ne päädy sivullisten tietoon. Erityisesti sosiaalisessa mediassa toimittaessa on huomioitava, ettei omalla toiminnallaan paljasta salassa pidettävää tietoa.

339. Vaitiolo velvollisuuden rikkominen ja oikeuden tiedon hankkiminen salassa pidettävistä

asioista on rangaistava teko. Salassa pidettävää tietoa saa luovuttaa vain lain ja hallinnollisten määräysten asettamien vaatimusten täytyessä. Velvollisuus koskee myös puhuttua tietoa.

340. Salassa pidettävästä asiasta saa keskustella siihen liittyvissä virka- tai palvelustehtävissä. Asiaa saa käsitellä vain tehtävän suorittamisen edellyttämässä laajuudessa.

Ilmoitusvelvollisuus

341. Jokainen puolustusvoimissa palveleva on velvollinen tekemään ilmoituksen todetessaan tai saadessaan tietoonsa sotilaallista turvallisuutta vaarantavia toimia tai hankkeita. Mikäli on epäselvää, onko asiasta ilmoitettava vai ei, on parempi ilmoittaa kuin jättää ilmoittamatta.

342. Ilmoitus on tehtävä lähimmälle suoranaselle esimiehelle, turvallisuuspäällikölle tai -upseerille tai muulle esimiehelle tai päivystäjälle. Jos ilmoituksen tekeminen heille ei ole mahdollista ja asia on kiireellinen, ilmoitus voidaan tehdä lähimmälle poliisiviranomaiselle.

Kanssakäyminen ulkomaalaisten kanssa

343. Sotilas vastaa virkatehtäviinsä kuuluvasta yhteistoiminnasta ulkovaltojen virallisten edustajien ja muiden ulkomaalaisten kanssa. Yksityisluontoisessa yhteydenpidossa ulkomaalaisten kanssa noudatetaan tavanomaisia seuraelämän sääntöjä.

344. Jos ulkovaltojen edustaja ottaa suoraan yhteyttä puolustusvoimien palveluksessa olevaan henkilöön muissa kuin tämän virkatehtäviin kuuluvissa asioissa ja yhteydenotto sisältää

turvallisuuden kannalta epäselviä kysymyksiä, tulee sotilaan ilmoittaa asiasta esimiehelleen ja toimia annettujen tietoturvaohjeiden mukaisesti.

345. Ulkomaalaisten sotilaspukua käyttävien sotilaiden maahantulo ja maassaolo on luvanvaraista. Pääesikunta ohjeistaa menettelytavat ja myöntää luvat. Valmisteilla olevan kokouksen, vierailun, seminaarin, harjoituksen tai muun tapahtuman järjestäjän on huolehdittava siitä, että tapahtumaan saapuvat ulkomalaiset ovat tietoisia heiltä edellytettävistä luvista. Tilaisuuden järjestäjä on velvollinen huolehtimaan lupahallinnon toteutumisesta.

346. Ulkomaalaisten pääsy sotilaskohteisiin on luvanvaraista. Pääesikunta ohjeistaa puolustusvoimien lupamenettelyyn. Joukon turvallisuuspäällikkö tai -upseeri neuvoo pääsyoikeusasioissa ja avustaa lupamenettelyssä. Vierailun isäntä antaa vierailuun liittyviä tarkentavia ohjeita.

347. Ulkomaalaisten kanssa asioitaessa on etukäteen selvitettävä eri uskontojen, kulttuurien ja tapojen vaikutukset tapahtuman järjestelyihin ja toimintaan.

348. Virallisessa ja yksityisessä yhteydenpidossa ulkomaalaisten henkilöiden, joukkojen, yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa noudatetaan salassa pidettävien asioiden ja asiakirjojen käsittelystä annettuja ohjeita. Jos ei ole varmuutta siitä, voiko tiettyä aihetta käsitellä, asia on varmistettava esimiehellä.

7 Lippujen käyttö

349. Lippu on joukon yhtenäisyyden arvokkain symboli. Lipulle on osoitettava sille kuuluvaa arvostusta.

350. Suomen lippu on a) kansallislippu, b) valtiolippu tai c) kielekkeinen valtiolippu.

KUVA 15. Kansallislippu, valtiolippu ja kielekkeinen valtiolippu.

351. Kielekkeinen valtiolippu on puolustusvoimien arvokkain ulkoinen symboli. Kielekkeistä valtiolippua käyttävät puolustusvoimien esikunnat, joukko-osastot, sotilaslaitokset, varikot ja alukset sekä kansainvälisiin tehtäviin sijoitetut joukot. Valtioliipussa on ristin sakaroiden muodostamassa neliössä Suomen vaakuna. Valtioliippua käyttävät valtion virastot.

352. Joukko-osastolippu on joukko-osastolle tai sotilasopetuslaitokselle erikseen vahvistettu ja siunattu lippu, jonka tasavallan presidentti on luovuttanut joukon käyttöön.

353. Joukkoyksikkölippu on joko perinnelippu tai puolustusvoimain komentajan vahvistama joukkoyksikkölippu. Perinnelipuksi kutsutaan lippua, jonka puolustusvoimain komentaja on

erikseen vahvistanut joukolle, jonka toiminta itsenäisenä joukko-osastona on päättynyt.

354. Joukko-osastolippu tai joukkoyksikkölippu ilmentää joukon perinteitä ja sotilaallista luonnetta. Joukko-osaston pienoislippu on joukon arvokkain muistoesine. Joukko-osasto määrää pienoislipun luovuttamisesta ja käytöstä. Ellei joukolla ole omaa joukko-osastolippua, joukko käyttää kielekkeistä valtioliippua.

355. Joukko-osastossa voi myös olla perusyksikkölippuja tai viirejä. Puolustusvoimain komentaja vahvistaa joukko-osastoliput, joukkoyksikköliput, perusyksikköliput ja viirit. Pääesikunta antaa ohjeet lippujen ja viirien käytöstä.

356. Lippua tai lippukuviota ei saa käyttää lipun arvoa halventavalla tavalla. Lippuvaatteen on oltava puhdas, ehjä ja siinä olevien tunnusien sekä värien on oltava lipun heraldisen selityksen mukaisia.

357. Lipputangossa olevan lipun korkeus on 1/6 tangon pituudesta. Katon harjalle tai rakennuksen seinään kiinnitetty lipputanko on vähintään kolme kertaa niin pitkä kuin lipun korkeus. Seinätangon kaltevuuden tulee olla 30–40 astetta. Kannettavan lipun ja sen tangon suhde on yleensä noin 1:3. Joukko-osastoliipussa suhde määritetään lipun hyväksymisen yhteydessä.

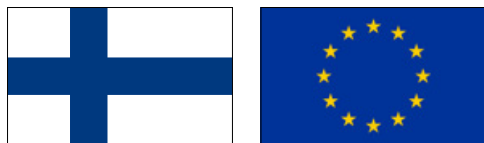
358. Käytettäessä useiden valtioiden lippuja ne järjestetään kansainvälisen tavan mukaan maiden ranskankielisten nimien mukaiseen aakkosjärjestykseen. Suomen lipun tulee kuitenkin olla aina mukana ja edustavimmalla paikalla. Jos lippuja on pariton määrä, Suomen lipun paikka on keskellä. Jos lippuja on parillinen määrä tai niitä on useita, Suomen lipun paikka on edestä katsoen äärimmäisenä vasemmalla.

KUVA 16. Ruotsin lippu, Suomen lippu ja EU:n lippu.

359. Kun Suomen lipun rinnalla käytetään Euroopan unionin lippua, se on toiseksi arvokkaimmalla paikalla, edestä katsottuna Suomen lipun oikealla puolella. Valtioiden pienoislippuja käytetään eri tilaisuuksissa samojen määräysten ja tapojen mukaisesti kuin suuria lippujakin.

KUVA 17. Suomen ja EU:n lippu.

360. Korvattaessa kulunut joukko-osastolippu uudella lipulla käytöstä poistettu lippu luovutetaan juhlallisesti Sotamuseolle. Uusittua joukko-osastolippua ei siunata, mutta sen naulaus ja käyttöönotto järjestetään juhlatilaisuutena.

7.1 Kielekkeisen valtiolipun käyttö

361. Kielekkeistä valtiolippua käytetään kasarmialueilla, paraateissa ja harjoituspaikoilla sekä puolustusvoimien aluksissa ja rakennuksissa, jotka ovat esikuntien, joukko-osastojen tai sotilaslaitosten käytössä sekä kansainvälisiin tehtäviin sijoitetuissa joukoissa.

362. Kun puolustusvoimien esikuntia tai muita organisaatioita on sijoitettu samaan rakennukseen, liputtamisesta sovitaan rakennuksen muiden käyttäjien kanssa. Puolustusvoimien alusten lippujen käytöstä käsketään Laivapalvelusohjeessa.

363. Yleinen liputus on toimeenpantava virallisina ja vakiintuneen käytännön mukaisina liputuspäivinä sekä valtioneuvoston erikseen määrääminä liputuspäivinä.

364. Joukko-osastoissa järjestetään yleinen liputus vuosipäivänä, sotilasvala- ja sotilasvakuumustilaisuudessa, palveluksen aloittamis- ja kotiuttamispäivinä sekä joukko-osaston komentajan tai hallintoyksikön päällikön harkinnan mukaan myös muina merkkipäivinä.

Joukko-osaston komentaja tai hallintoyksikön päällikkö voi käskää liputuksen portilla, keskeisellä paikalla joukko-osastossa tai ampumaja harjoitusalueella joka päivä. Kun paikkakunnalla toimeenpannaan yleinen liputus, joukko-osaston komentajan tai hallintoyksikön päällikön harkinnan mukaan voidaan liputtaa myös silloin.

365. Liputus alkaa kello 8.00 ja päättyy auringon laskiessa, kuitenkin viimeistään kello 21.00. Suomen lipun päivän liputus alkaa juhannusaattona kello 18.00, ja sitä jatketaan yhtäjaksoisesti Suomen lipun päivän iltaan kello 21.00:een asti. Itsenäisyyspäivänä ja sellaisena vaalipäivänä, jolloin äänestys päättyy auringon laskun jälkeen, liputus päättyy kello 20.00.

366. Ulkotilaisuuksissa liput sijoitetaan yleensä joukon eteen, esimerkiksi puhujalavan viereen tai sen molemmille puolille. Juhlahuoneistoissa lippu voidaan kiinnittää seinässä olevaan pidikkeeseen tai erilliseen lipputelineeseen. Lippua ei saa kiinnittää siten, että tanko on koko pituudeltaan seinässä kiinni. Lippuvaatetta ei saa kiinnittää seinään.

367. Juhlallisessa lipunnostossa kaksi lipunnostajaa asettuu lipputangon kummallekin sivulle rintamasuunta tilaisuuteen osallistuvaan osastoon päin. Takaa katsottuna vasemmanpuoleisella lipunnostajalla on lippu laskostettuna käsivarsillaan. Ennen tilaisuuden alkua toinen lipunnostajista irrottaa lippuliinan tangon tyvestä olevasta haasta ja solmii tai kiinnittää lipun valmiiksi lippuliinaan.

368. Kun lipunnosto alkaa, osaston johtaja ilmoittaa **"NOSTAMME LIPUN"** ja komentaa **"ASENTO, (ETEEN – VIE), HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN"**. Tällöin yleensä soitetaan puolustusvoimien kunniamarssi tai rummutetaan. Komentajalla **"PÄIN"** lipunnostajat kääntyvät lipputankoon päin. Oikealla puolella oleva lipunnostaja tarttuu lippuliinaan ja nostaa lipun rauhallisesti tankoon. Toinen kannattaa lippua niin, ettei se pääse koskettamaan maahan, pitää

noston aikana lippuliinan kireällä ja auttaa noston päätyttyä lippuliinan kiinnittämisessä hakaan. Sen jälkeen lipunnostajat astuvat askeleen takaviistoon lipputangon sivuilla rintasuunta tankoon päin ja tekevät yhtä aikaa kunnianosoituksen.

369. Kun soitto päättyy tai lippu on nostettu, komennetaan **"KATSE ETEEN – PÄIN, (OLALLE – VIE) (JALALLE – VIE), LEPO"**. Sen jälkeen lipunnostajat poistuvat saamiensa ohjeiden mukaisesti.

370. Lipunlaskun alkaessa joukon johtaja ilmoittaa **"LASKEMME LIPUN"** ja komentaa **"ASENTO, (ETEEN – VIE) HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN"**. Tällöin yleensä soitetaan puolustusvoimien kunniamarssi tai rummutetaan. Lipunlaskijat irrottavat lippuliinan haasta, ja oikeanpuoleinen laskee lipun rauhallisesti alas. Vasemmanpuoleinen lipunlaskija ottaa lipun vastaan käsivarsilleen ja huolehtii siitä, ettei lippu kosketa maata. Kun lippu on laskettu, soitto päättyy ja osaston johtaja komentaa **"KATSE ETEEN – PÄIN, (OLALLE – VIE) (JALALLE – VIE), LEPO"**.

Komennon jälkeen lippu irrotetaan lippuliinasta, joka kiinnitetään hakaan. Lippu laskostetaan välittömästi laskun jälkeen tai joukon poistuttua siten, että lipun ristin keskusta jää päällimmäiseksi sekä liittimet ja narut jäävät vapaiksi.

371. Järjestettäessä lipunnosto tai -lasku, jossa ei ole paikalla aseellista sotilasosastoa tai soitto-kuntaa, menetellään edellä olevia ohjeita tarkoituksenmukaisesti soveltaen.

372. Suruliputus toimeenpannaan vainajan kuolinpäivänä. Liputus alkaa siitä hetkestä, jolloin kuolemantapaus on saatu tietoon ja kestää kyseisen päivän loppuun lipunlaskuun asti. Jos kuolemantapaus on sattunut tai siitä on saatu tieto sellaisena ajankohtana, jolloin lippua ei voida enää nostaa tankoon, suruliputus toteutetaan seuraavana päivänä. Hautajaispäivänä suruliputetaan aamusta alkaen siunaustilaisuuden päättymiseen asti, minkä jälkeen lippu nostetaan ylös jäljellä olevaksi liputusajaksi.

Jos liputuksen kohteena olevan kuolin- tai hautauspäivä sattuu viralliseksi liputuspäiväksi, silloinkin liputetaan suruliputuksena. Suruliputuksen määrää joukko-osaston komentaja tai hallintoyksikön päällikkö.

373. Suruliputuksessa lippu nostetaan ensin ylös asti ja lasketaan sitten tangon mitan kolmasosan verran alaspäin. Lipun alareuna on silloin suunnilleen tangon puolivälissä, paitsi seinätangossa, jossa lippu on keskellä tankoa siten, että lipun ja tangon keskikohdat yhtyvät. Lippua laskettaessa se nostetaan ensin ylös asti ja lasketaan vasta sitten alas. Siten osoitetaan vainajalle viimeinen tervehdys.

7.2 Joukko-osastolipun käyttö

Lippusaattue ja lippuvartio

374. Lippusaattueena on tavallisesti komppania tai joukkue, joskus myös ryhmä. Saattueeksi määrättyä joukkoa nimitetään lippukomppaniaksi, -eskadroonaksi, -patteriksi, -joukkueeksi, -jaokseksi tai -ryhmäksi.

375. Joukko-osastolippu tai sen asemasta käytetty kielekkeinen valtiolippu ja joukkoyksikkölippu esiintyvät yleensä lippuvartion ja -saattueen kanssa. Lippulinnassa lipulla ei yleensä ole lippuvartiota tai -saattuetta. Olosuhteiden mukaan lippuvartio voi seurata lippua myös lippulinnassa.

376. Perusyksikköliput ja viirit ovat aina ilman lippuvartiota ja saattuetta. Perusyksikkölipun tai yksikköviirin paikka on joukkuejonomuodossa olevan osaston ensimmäisen rivin keskellä. Joukkuerivissä perusyksikkölippu tai viiri on ensimmäisen jonon keskellä. Perusyksikkölippu tai viiri tankoineen voi olla kiinnitettynä ajoneuvoon. Lippusaattueeksi määrätty joukko ei käytä yksikkönsä lippua tai viiriä.

377. Lippuvartioon kuuluvat vanhempi ja nuorempi lippu-upseeri sekä lipunkantaja. Lippu-upseereina toimivat upseerit ja opistoupseerit

sekä lipunkantajana opistoupseerit tai aliupseerit. Poikkeustapauksessa lippu-upseerein ja lipunkantajana voivat toimia myös varusmiesjohtajat. Sotilasopetuslaitoksissa lippuvartioiden voivat muodostaa kadetit. Lippu-upseereilla on yleensä sama aseistus ja varustus kuin lippusaattueen johtajalla. Lipunkantaja on ilman aseistusta. Lippuvartiolla on aina päähineet. Maastopuvun kanssa ei käytetä miekkaa.

378. Lipun vastaanottamista varten sen lippusaattue, nuorempi lippu-upseeri ja soittokunta, järjestyvät kuvion 1 osoittamalla tavalla. Soittokunta tai rummunlyöjät asettuvat riviin saattueen eturivin tasalle. Sisätiloissa lippuvartio siirtyy koossa paikalleen.

379. Joukko-osastolippua ja joukkoyksikkölippua säilytetään lippukaapissa tai kokoon käärittynä ja suojuksella peitettynä hallintoyksikön päällikön tai joukkoyksikön komentajan virka-huoneessa.

380. Vanhempi lippu-upseeri ottaa lipun säilytyspaikasta ja antaa sen avattuna lipunkantajalle. Sen jälkeen hän asettuu itse miekka olalla kaksi metriä lipun eteen. Kun rakennuksen eteen järjestynyt lippusaattue on valmis vastaanottamaan lipun, vanhempi lippu-upseeri komentaa **"ASENTO, LIPPU – MARS"** ja johtaa lipun ulos rakennuksesta.

381. Lipun tullessa näkyviin tehdään kunnianosoitus lippusaattueen johtajan komennolla **"ASENTO, ETEEN – VIE, HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN"**. Komennon suoritusosalla **"PÄIN"** soittokunta aloittaa joukko-osaston kunniamarssin tai rummunlyöjät aloittavat rummutuksen.

Nuorempi lippu-upseeri seisoo miekka olalla tekemättä kunnianosoitusta. Vanhempi lippu-upseeri ja lipunkantaja vievät lipun kuvion 1 osoittamalla tavalla paikalleen, tekevät käännöksen vasempaan ja ojentautuvat lippusaattueen eturivin mukaan. Kun lippu on paikallaan, soittokunta lakkaa soittamasta ja saattueen

johtaja komentaa **"KATSE ETEEN – PÄIN, OLALLE – VIE"**.

Komennolla **"KÄÄNNÖS OIKEAAN – PÄIN"** lippuvartio tekee paikallaan käännöksen oikeaan. Sen jälkeen vanhempi lippu-upseeri astuu askeleen takaviistoon oikealle ja nuorempi lippu-upseeri askeleen etuviistoon vasemmalle. Lipunkantaja pysyy paikoillaan. Lippu-upseerit ojentautuvat lipunkantajan mukaan. Joukon lähdettyä liikkeelle lippusaattue ojentautuu lippuvartioiden mukaan. Lipunkantajan on huolehdittava siitä, että kuvio tangon kärjessä on menosuuntaan.

Marssin aikana on oltava tietyt etäisyydet, jotka otetaan joukon lähdettyä liikkeelle. Etäisyydet ovat

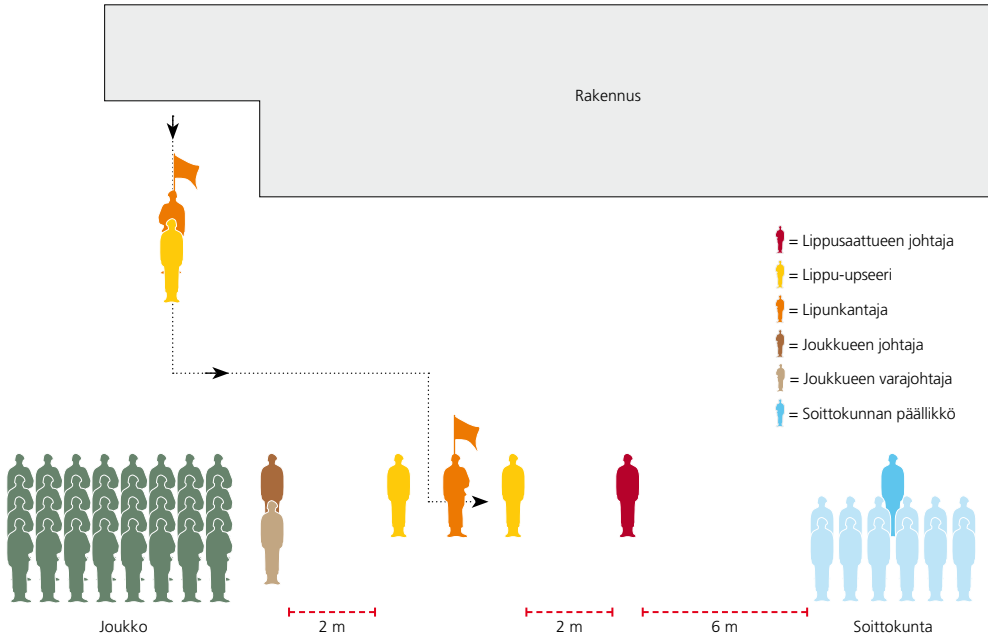
- soittokunnasta lippusaattueen johtajaan kuusi metriä
- lippusaattueen johtajasta vanhempaan lippu-upseeriin kaksi metriä
- nuoremmasta lippu-upseerista lippusaattueen ensimmäiseen riviin kaksi metriä.

382. Lipun vastaanotto joukko-osaston kokoon-tumis- ja paraatipaikalla tapahtuu siten, että lipun ja lippusaattueen tullessa sopivalle etäisyydelle paraatin komentaja komentaa **"ASENTO, ETEEN – VIE, HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN"**, ja lippu saattueineen asettuu paikoilleen.

Kun lippusaattue on asettunut paikalleen, komennetaan **"KATSE ETEEN – PÄIN, OLALLE (JALALLE) – VIE, LEPO"**. Useiden joukko-osastojen järjestyessä katselmuksipaikalle joukko-osastolipuille ei tehdä kunnianosoitusta.

383. Kun lipun säilytyspaikka on joukon kokoontumispaikan vieressä, lippua ei saateta joukon luokse, vaan nuorempi lippu-upseeri ja saattue järjestyvät paikoilleen joukon alkupäähän. Vanhempi lippu-upseeri ja lipunkantaja tuovat lipun paikalleen sen jälkeen, kun koko joukko on järjestynyt. Vanhimman paikalla olevan upseerin komennolla tehdään kunnianosoitus lipulle.

KUVIO 1. Joukko-osaston (joukkoyksikön) lipun vastaanotto ja sisälle vieminen (esimerkki).

384. Lippu viedään takaisin säilytyspaikkaansa vastaavin menoin. Vanhempi lippu-upseeri ja lippu lähtevät rintamasta liikkeelle sen jälkeen, kun kunnianosoitus on komennettu. Lähtiesään liikkeelle vanhempi lippu-upseeri ja lipunkantaja kääntyvät oikeaan ja vievät lipun säilytyspaikkaan.

385. Perusyksikkölippuja tai viirejä säilytyspaikastaan tuotaessa tai sinne vietäessä niille ei tehdä kunnianosoitusta. Niille ei tehdä kunnianosoitusta myöskään liikkeellä oltaessa tai joukkoja tarkastettaessa. Vastaavasti perusyksikköliput tai viirit eivät tee kunnianosoitusta.

386. Joukko-osastolippu, sen asemasta käytetty kielekkeinen valtiolippu tai joukkoyksikkölippu sekä sen saattue tekevät kunnianosoituksen

- tasavallan presidentille
- vieraan valtion päämiehelle
- hautausmaalla olevalle vainajalle
- oman tai vieraan maan kansallislaulua sekä puolustusvoimien tai oman joukko-osaston kunniamarssia esitettäessä.

Marssiva lippu ja sen saattue tekevät kunnianosoituksen liikkeessä. Vainajalle tehtävän kunnianosoituksen aikana soittokunta ei soita, mutta rummunlyöjät rummuttavat.

387. Lippu-upseerit ja lipunkantaja eivät tee kunnianosoitusta eivätkä tervehdi. Lippusaattue tekee kunnianosoituksen, mutta tervehtii vain paraateissa ja lippusaattuetta ilmoitettaessa. Muukin joukko, jolla on lippu mukana, menettelee kuten lippusaattue.

388. Lippu-upseerit pitävät miekan koko ajan olalla, paitsi kirkossa, jossa miekka on tupessa.

389. Säilytyspaikasta kaukana olevalle joukko-osaston kokoontumispaikalle lippu siirretään kokoon käärittynä. Siirtämisestä vastaa vanhempi lippu-upseeri.

Lippuotteet

390. Lippu nostetaan kantoasentoon komennolla **"OLALLE – VIE"**. Lipunkantaja nostaa lipun vasemman olan yli ripustettuun lipunkantimeen

siten, että lippu on pystysuorassa vartalon keskikohdalla. Kantaja pitää lipun varresta kiinni molemmin käsin vasen nyrkki olkapäiden korkeudella ja oikea nyrkki vartalon keskikohdalla KUVAN 18 osoittamalla tavalla.

391. Lippu viedään jalalle komennolla **“JALALLE – VIE”**. Lipunkantaja nostaa lipun kantimesta ja laskee lipun pystyyn oikean jalkateränsä viereen, jalkaterän ulkopuolelle. Lipunkantaja pitää oikealla kädellä kiinni lipun tangosta niin korkealta, että hän saa siitä luonnollisen otteen, ja vasemmalla kädellä oikean yläpuolelta siten, että kyynärvarsi on vaakasuorassa asennossa ja käden selkä osoittaa eteenpäin (KUVA 19).

392. Komennettaessa **“LAKKI – PÄÄSTÄ”** lipunkantaja nostaa lipun pystysuoraan vartalon eteen, tanko jalkaterien väliin, ottaa lakin oikealla kädellään päältä ja asettaa sen vasemman kätensä varaan. Päähineen oikea reuna on peukalon ja etusormen välissä, päällinen eteenpäin ja kokardi oikealle. Lipunkantaja tarttuu sen jälkeen oikealla kädellä lipun tangosta aivan vasemman käden alapuolelta (KUVA 20).

Komennolla **“LAKKI – PÄÄHÄN”** lipunkantaja vie päähineen oikealla kädellään päähän ja siirtää lipun takaisin vartalon oikealle puolelle.

393. Paikallaan oltaessa lippu tekee kunnianosoituksen komennolla **“HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN”**. Komennon valmistavalla osalla lipunkantaja kääntyy etuoikeaan ja suoritusosalla **“PÄIN”** kallistaa lipun hitaasti suoraan eteenpäin alas, kunnes tanko on KUVAN 21 mukaisesti 45 asteen kulmassa. Kallistaessaan lippua lipunkantaja työntää kantimessa olevan tangon vartalonsa ohitse oikealle, siirtää vasemman kätensä lipun tankoa myöten suoraksi eteen ja oikeaa kättään alaspäin niin paljon, että ote lipusta tulee tukevaksi, ja ottaa vasemmalla jalalla lyhyen askeleen eteenpäin.

Heti kallistamisen jälkeen lippu nostetaan hitaasti entiseen asentoonsa, vasen jalka siirretään takaisin toisen viereen, ja lipunkantaja

KUVA 18. Lippu olalla (kantoasennossa).

KUVA 19. Lippu jalalla.

palaa alkuperäiseen asentoonsa. Lippu voi tehdä kunnianosoituksen myös ilman komentoa. Lipun ollessa jalalla kunnianosoituksen alkaessa sitä kohotetaan sen verran, että lipun kallistaminen on mahdollista.

394. Liikkeellä oltaessa lippu tekee kunnianosoituksen siten, että lipunkantaja kallistaa kanti-messa olevan lipun hitaasti suoraan eteenpäin alas noin 45 asteen kulmaan. Kunnianosoitus alkaa noin kymmenen metriä ennen kunnianosoituksen kohdetta ja päättyy lipun mentyä vastaanottajan ohi.

Lippuvartion vaihto

395. Lippuvartiota vaihdettaessa vastaanottava lippuvartio marssii jonossa luovuttavan lippuvartion eteen, pysähtyy ja kääntyy samanaikaisesti lippuun päin. Luovuttava lippuvartio tekee yhtä aikaa asennon. Vastaanottava lipunkantaja tekee kunnianosoituksen lipulle, minkä jälkeen hän tarttuu lipun tankoon. Sen jälkeen lipunkantajat vaihtavat paikkaa siten, että he

KUVA 20. Lipunkantotapa lakki päästäötettuna.

KUVA 21. Lippu kunnianosoitusasennossa.

samanaikaisesti kääntyvät kaksi askelta myötäpäivään.

Kääntyttyään lipun luovuttanut lipunkantaja irtottaa otteensa tangosta ja tekee kunnianosoituksen. Kunnianosoituksen päättyminen on merkinä lippu-upseerien vaihtamiselle. Lipun luovuttavat lippu-upseerit siirtyvät askeleen lipusta ulospäin sivulle. Vastaanottavat lippu-upseerit astuvat askeleen eteenpäin, kääntyvät lipun kautta oikeaan rintamasuuntaan ja jäävät asentoon. Lipun luovuttaneet lippu-upseerit astuvat askeleen eteenpäin. Sen jälkeen lipun luovuttanut lippuvartio kääntyy samanaikaisesti poistumissuuntaan ja poistuu jonossa marsien käskettyä reittiä. Vanhan vartion poistuttua lipun edestä uusi lippuvartio tekee levon.

Jos vaihtavan lippuvartion on pakko siirtyä vaihtoa varten luovuttavan vartion taakse tilan

ahtauden tai muun syyn takia, toimitaan edellä käskettyä menettelyä tarkoituksenmukaisesti soveltaen.

Saapuessaan lippuvartion vaihtoon lippua vastaanottava vartio pitää miekkaa ja lakkia samoin kuin luovuttava vartio. Jos lippua kannetaan kantimessa, kummallakin lipunkantajalla on oltava kantimet.

Päällikköysliput

396. Tasavallan presidentin, puolustusministerin, puolustusvoimain komentajan ja merivoimien komentajan päällikköyslippujen sekä merivoimien eriasteisten joukkojen komentajien ja päälliköiden päällikköyslippujen ja -viirien käyttö on ohjeistettu Pääesikunnan normissa ja Lai vapalvelusohjeessa. Pääesikunta antaa ohjeet ajoneuvoissa sekä meri- ja ilma-aluksissa käytettävistä muista päällikköyslipuista.

8 Sotilaalliset tilaisuudet

8.1 Paraati

397. Sotilasparaatien järjestäminen on arvokas perinne, ja niitä järjestetään puolustusvoimissa juhlapäivän kunniaksi. Paraatiin kuuluvat paraatikatselmus, kenttähartaus ja ohimarssi. Kenttähartauden asemasta voidaan pitää jumalanpalvelus ennen paraattia.

398. Paraatin vastaanottaja tekee paraatikatselmuksen ja ottaa vastaan ohimarssin. Paraattia komentaa tehtävään määrätty upseeri. Ohimarssin ottaa vastaan paraatin vastaanottaja erikseen määrättyine seurueineen.

399. Joukkojen paraativarustus käsketään paraatikäskyssä. Yleensä se on maastopuku siihen soveltuvine aseineen. Miekkaa ei käytetä maastopuvun kanssa. Paraatissa voidaan käyttää myös muuta erikseen käskettyä, tilanteeseen sopivaa pukua. Moottoroitujen joukkojen henkilöstöllä ei ole paraatissa miekkaa. Moottoroitujen joukkojen lippu-upseerit voivat kuitenkin käyttää miekkaa liikkeussaan jalan.

400. Suomen lipuista puolustusvoimien paraateissa käytetään vain kielekkeistä valtiolippua. Valtakunnallisissa paraateissa sen jäljessä marsii jääkärilippu. Joukko-osastoliput, joukkoyksikköliput, perusyksikköliput ja viirit ovat mukana juhlapäivien paraateissa.

Paraatikatselmus

401. Paraatiin osallistuvien joukkojen ryhmittäminen katselmuspaikalla määrätään paraatikäskyssä. Katselmuspaikan suuruus ja sijainti, paraatiin osallistuvien joukkojen vaatima tila ja ohimarsisjärjestys vaikuttavat ryhmittämiseen. Ryhmittämissuotoja ovat esimerkiksi rivi, suorakulma, avoneliö tai neliö.

402. Joukko-osasto järjestyy paraatikatselmukseen **LIITTEEN 4** ja joukkoyksikkö **LIITTEEN 5** mukaisesti. Paraatikentälle ryhmittyessä ne sotilaat, jotka eivät osallistu kenttähartauteen, ovat yksiköittäin erillisissä osastoissa.

403. Johtajat ryhmittyvät osastonsa oikealle puolelle riippumatta siitä, ovatko joukot rivi- vai jonomuodoissa. Paraatin komentaja valitsee paikkansa harkintansa mukaan.

404. Joukkoyksikkölippuja käytetään joukko-osastolippujen tapaan oman joukkoyksikkönsä edessä. Soittokunta asettuu **LIITTEEN 4** mukaisesti, ellei kuuluvuus muuta edellytä.

405. Jos paraatin vastaanottaja on katselmuksessa jalan, paraatin komentajakin on jalan. Moottoroitujen yksikköjen henkilöstö on jalan tai eri määräksestä ajoneuvoissa.

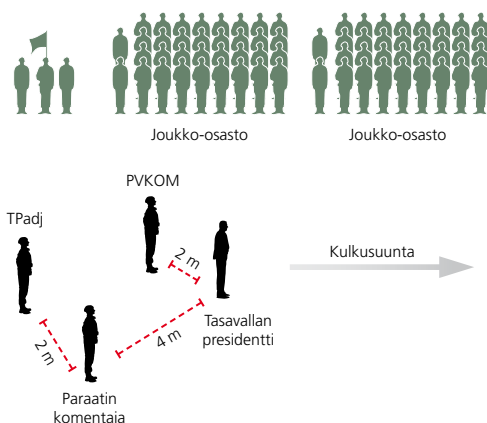
406. Katselmuspaikalle saapuvat joukot ilmoitetaan paraatin komentajalle. Kun kaikki paraatijoukot ovat järjestyneet katselmuspaikalle, paraatin komentaja ottaa joukot komentoonsa ilmoittamalla **"PARAATIJOUKOT KUULUVAT KOMENTOONI, ASENTO, OLALLE – VIE, OJENNUS, JOUKKO-OSASTOJEN (JOUKKOYKSIKÖIDEN) KOMENTAJAT TARKASTAKAA OJENNUKSET, KATSE ETEEN – PÄIN, LEPO"**. Komento **"OLALLE VIE"** koskee lipunkantajia ja miekkavarustuksessa olevia, jolloin liput nostetaan kantoasentoon ja miekat viedään olalle. Paraatin komentaja voi antaa toimintaohjeita paraatijoukoille.

407. Paraatin vastaanottajan lähestyessä paraatin komentaja komentaa esimerkiksi **"ILMOITAN PUOLUSTUSVOIMAIN KOMENTAJALLE, PARAATIJOUKOT ASENTO, ETEEN – VIE, HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN"**. Suoritusosalla **"PÄIN"** soittokunta alkaa soittaa kunniamarssia. Soittokunnan aloittaessa kunniamarssin liput tekevät kunnianosoituksen. Kuitenkaan lippulinnoissa olevat liput eivät tee kunnianosoitusta.

Paraatin komentaja menee paraatin vastaanottajaa vastaan paraatijoukkojen oikean siiven kohdalle ja ilmoittaa hänelle paraatijoukot esimerkiksi **"HERRA KENRAALI, PARAATIJOUKOT JÄRJESTYNEET ITSENÄISYYSPÄIVÄN VALTAKUNNALLISEEN PARAATIIN"**. Soittokunta keskeyttää marssin soiton ilmoituksen ajaksi.

408. Otettuaan vastaan ilmoituksen paraatin vastaanottaja tarkastaa joukot. Paraatin komentaja siirtyy sen verran sivuun, että paraatin vastaanottaja voi kulkea ohi. Paraatin komentaja seuraa paraatin vastaanottajaa koko katselmuksen ajan neljä askelta takana oikealla. Jos adjutantti tai muu sotilas osallistuu paraatikatselmukseen, hän seuraa vastaanottajan takana, paraatin komentajan vasemmalla puolella kaksi askelta hänen takanaan.

Esimerkki johtajien ryhmityksestä ja etäisyyksistä katselmuksessa joukkoja tarkastettaessa.

409. Paraatikatselmuksessa joukkoja tarkastessaan paraatin vastaanottajalla on käsi päähineessä vain tehdessään kunnianosoituksen joukon lipulle. Valtakunnallisissa paraateissa tervehditään ainakin kielekkeistä valtiolippua. Paraatin vastaanottaja tervehtii muita, esimerkiksi maanpuolustusjärjestöjen lippulinnaa ja kutsuvieraita, harkintansa mukaan. Valtakunnallisessa paraatissa tarkastuksen aikana soitetaan Porilaisten marssia. Muissa paraateissa tarkastuksen aikana soitetaan sen joukon kunniamarssia, jota paraatin vastaanottaja tarkastaa.

410. Joukko-osaston ja -yksikön komentaja, yksikön päällikkö, varapäällikkö, yksikön vääpeli ja joukkueenjohtajat tervehtivät miekalla tai, jos aseena on pistooli, viemällä oikean käden päähineeseen. Joukkueiden varajohtajat ja

joukkueenjohtajina toimivat varusmiehet tervehtivät ja tekevät kunnianosoituksen viemällä oikean käden päähineeseen, ellei mukana ole va ase tai muu väline sitä estä.

411. Osastoksi koottu esikuntahenkilöstö ja kutsuvierasosastoon kuuluvat muut sotilaspukuiset henkilöt tervehtivät ja tekevät kunnianosoituksen viemällä oikean käden päähineeseen.

412. Lippu tekee kunnianosoituksen puolustusvoimien tai oman joukon kunniamarssille soitto-kunnan aloittaessa soiton. Tasavallan presidentin suorittaessa katselmuksen lippu tekee kunnianosoituksen presidentille ilmoittamista edeltävän komennon suoritusosalla **"PÄIN"**. Lippu tekee kunnianosoituksen myös tasavallan presidentin pysähtyessä tervehtimään lippua.

413. Paraatin vastaanottajaa seurataan katseella tarkastuksen ajan kunnianosoitusasennossa, kunnes paraatin komentaja komentaa **"KATSE ETEEN – PÄIN"**.

414. Soittokunta lopettaa soiton, kun paraatijoukot on tarkastettu. Paraatin vastaanottaja adjutanteineen ja paraatin komentaja siirtyvät paraatijoukkojen keskelle tai neliön avoimelle sivulle. Paraatin vastaanottaja tervehtii joukkoja esimerkiksi **"HYVÄÄ PÄIVÄÄ PARAATIJOUKOT"**. Vastaamisen jälkeen paraatin komentaja komentaa **"KATSE ETEEN – PÄIN"**, **"OLALLE – VIE, JALALLE – VIE, LEPO"**. Komennolla **"JALALLE – VIE"** liput ja miekat viedään jalalle.

415. Katselmuksen ja ilmoittamisen jälkeen paraatin vastaanottaja pitää paraatipuheen ennen kenttähartautta.

416. Puheen päätteeksi paraatin vastaanottaja kehottaa kohottamaan kolminkertaisen eläköön-huudon isänmaalle, puolustusvoimille tai joukolle esimerkiksi **"KOHOTTAKAAMME KOLMINKERTAINEN ELÄKÖÖNHUUTO ISÄNMAALLE"**. Komennolla **"KOHOTTAKAAMME"** joukot tekevät asennon, johtajat tervehtivät ja liput nostetaan kantoasentoon sekä katse käännetään

paraatin vastaanottajaan. Paraatin vastaanottaja antaa tahdin paraatijoukkojen **"ELÄ-KÖÖN"**-huudolle nostamalla oikean kätensä suoraksi ylös joka huudolla.

Asennoissa pysytään, kunnes soittokunta on laannut soittamasta eläköön-huutoa seuraavaa kansallislaulua tai kunniamarssia. Soittokunnan aloittaessa soiton liput (lukuun ottamatta lippulinnan lippuja) tekevät kunnianosoituksen kansallislaululle tai kunniamarssille. Laulun tai marssin päätyttyä tehdään lepo ja liput vietään jalalle. Kansallislaulun ja kunniamarssien soittaminen on määrätty LUVUSSA 8.8.

Kenttähartaus

417. Kaikilla sotilailla on oikeus osallistua kenttähartauteen. Kenttähartauteen osallistumattomat siirtyvät johdetusti katselmusosastosta pois ohimarssin valmistautumispaikalle komentamalla **"VALMISTAUTUKAA KENTTÄHARTAUTEEN"**.

418. Katselmuksen ja paraatin vastaanottajan puheen jälkeen pidettävässä kenttähartauksessa on yleensä hymni, rukoukseen soitto, papin puhe ja rukous, virsi sekä rukouksen päätössoitto.

Paraatin komentaja komentaa **"VALMISTAUTUKAA KENTTÄHARTAUTEEN"** ja rukoukseen soiton jälkeen **"LAKKI - PÄÄSTÄ, LEPO"**. Kehotus-sanalla **"RUKOILKAAMME"** tehdään rukousasento ja päätössanalla **"AAMEN"** tehdään lepo. Paraatin komentaja komentaa rukouksen päätössoiton jälkeen **"LAKKI - PÄÄHÄN, LEPO"**.

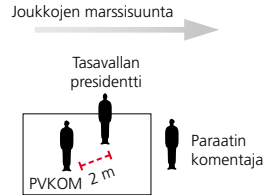
419. Tietyissä sääolosuhteissa lakki voidaan pitää päässä koko kenttähartauden ajan tai ottaa pois vain rukouksen ajaksi. Soittokunnasta vain soittokunnan johtaja ottaa lakin päältä.

Papin paikka on katselmuksen aikana LIITTEEN 4 osoittamassa paikassa, josta hän siirtyy paraatin vastaanottajan eteen pitämään kenttähartauden.

Ohimarssi

420. Ohimarssi suoritetaan paraatikatselmuksen jälkeen. Sitä komentaa paraatin komentaja ja sen ottaa vastaan paraatin vastaanottaja. Ohimarssin vastaanottoaika on marssisuunnassa tien oikealla puolella.

Esimerkki ohimarssin vastaanottajien ryhmytyksestä.

Joukot siirtyvät ohimarssin lähtöpaikalle paraatin komentajan komennolla **"VALMISTAUTUKAA OHIMARSSIIN"**. Kenttähartauteen osallistumattomat liittyvät oman yksikkönsä mukaan ohimarssin lähtöpaikalla.

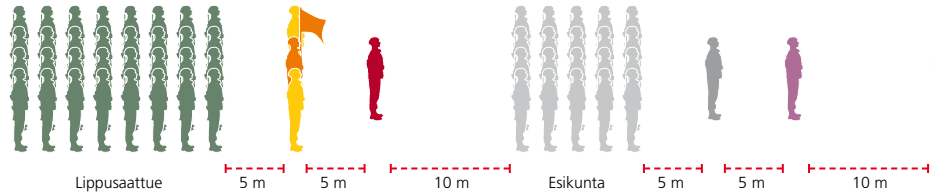
421. Ohimarssin lähtöpaikalla joukot järjestyvät ohimarssimuotoon tarvittaessa supistetuin etäisyyksin. Ohimarssietäisyydet otetaan lähtökynnyksellä. Jalan liikuttaessa ohimarssimuoto on yleensä kolmi- tai nelijono. Moottoroitujen joukkojen ohimarssimuoto on ajoneuvojono. Jos ohimarssipaikalla on runsaasti tilaa, voidaan kaksi joukkuetta tai ajoneuvoa määrätä marssimaan rinnakkain. Ohimarssijärjestys ja -etäisyydet ovat KUVION 2 mukaiset.

Kun soittokunta saattaa joukkoa lähtökynnykseltä vastaanotto paikalle, paraatin komentaja on 30 metrin päässä soittokunnasta. Joukko-osastojen ja joukkoyksiköiden välit ovat 20 metriä. Perusyksiköiden välit ovat 15 metriä. Määräyksiä sovelletaan myös moottoroitujen joukkojen ohimarssietäisyyksiin.

422. Joukkueen johtajan paikka on joukkueensa oikealla puolella ryhmänjohtajien rivin kanssa ojennuksessa ja varajohtajan vastaavasti ensimmäisen rivin vasemmalla puolella. Jos marssitie on kapea, joukkueen johtaja ja varajohtaja marssivat joukkueen edessä rinnan, joukkueen johtaja oikealla puolella. Yksikön väpeli marssii

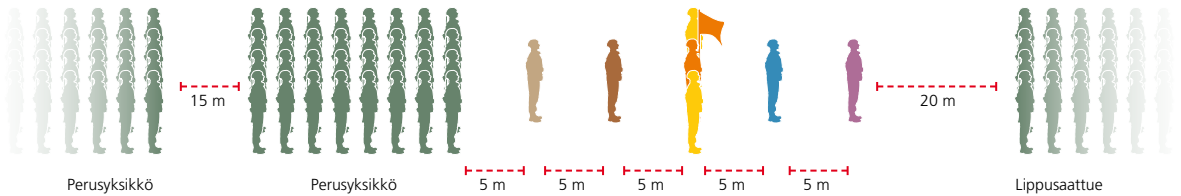
KUVIO 2. Ohimarssijärjestys ja -etäisyydet.

Joukko-osasto

Joukkoyksikkö

Marssi-suunta →

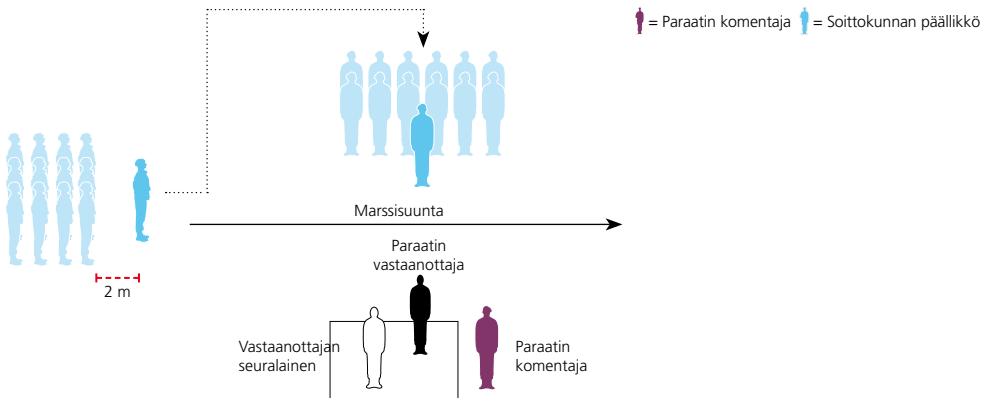
- 👤 = Paraatin komentaja 👤 = Komentaja 👤 = Esikuntapäällikkö 👤 = Pataljoonapäällikkö 👤 = Yksikön päällikkö 👤 = Varapäällikkö
 👤 = Lippusaattueen johtaja 🚩 = Lippu-upseeri 🚩 = Lipunkantaja

yksikkönsä jäljessä viimeisenä oikeanpuoleisessa jonossa.

423. Kun soittokunta siirtyy katselmuspaikalta suoraan ohimarssipaikalle, se ryhmittyy paikalleen **KUVION 3** mukaisesti. Ollessaan valmiina vastaanotto paikalla soittokunta aloittaa soiton ensimmäisen osaston lähtiessä liikkeelle ohimarssin lähtökynnykseltä. Ohimarssitahti on noin 120 askelta minuutissa.

424. Joukot lähtevät lähtökynnykseltä liikkeelle perusyksiköittäin paraatin komentajan komennolla **"ALOITTAKAA OHIMARSSI"**. Ensimmäisen osaston päällikkö komentaa **"ASENTO, (OLALLE - VIE), TAHDISSA - MARS"**. Tällöin paraatin komentaja lähtee liikkeelle. Jos soittokunta saattaa paraatijoukkoja, se aloittaa soiton ja lähtee liikkeelle samalla komennolla.

KUVIO 3. Soittokunnan siirtyminen paikoilleen ohimarssin aikana.

425. Ohimarssissa tervehditään perusyksiköittäin komennolla **”HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN”**. Tervehtiminen alkaa noin 10 metriä ennen vastaanottajaa ja päättyy komennolla **”KATSE ETEEN – PÄIN”**, kun yksikkö kokonaisuudessaan on marssinut vastaanottajan ohi.

Kantahenkilökunta tervehtii kuten paraatikatselemuksessa. Esikuntien henkilöstö tervehtii, kun komentaja laskee miekkansa huomioasennosta kunnianosoitusasentoon tai vie kätensä päähineeseen.

Paraatin vastaanottaja ja hänen seuralaisensa tervehtivät kaikkia ohimarssivia osastoja.

Ohimarssia seuraavat yksittäiset sotilaat tekevät kunnianosoituksen joukko-osastojen ja joukkoyksiköiden lipuille. Lippu tekee kunnianosoituksen ohimarssissa vain silloin, kun paraatin vastaanottajana on tasavallan presidentti tai vie-raan valtion päämies.

426. Marssittuaan noin viisi metriä paraatin vastaanottajan ohi paraatin komentaja siirtyy KUVION 3 mukaisesti seisomaan vastaanottajasta hieman takaviistoon oikealle miekka edelleen alhaalla. Kun viimeinen osasto ja soittokunta ovat kulkeneet ohi, paraatin komentaja menee paraatin vastaanottajan eteen, tervehtii ja ilmoittaa esimerkiksi **”HERRA KENRAALI, PARAA-TION PÄÄTTYNYT”**. Ilmoituksen tehtyään paraatin komentaja vie miekan jalalle ja poistuu.

427. Soittokunta lakkaa soittamasta paraatijoukkojen jälkipään sivuutettua paraatin vastaanottajan. Soittokunta lähtee liikkeelle, tervehtii vastaanottajaa ja liittyy paraatijoukon viimeiseksi, jos olosuhteet sen mahdollistavat.

428. Puolustusvoimien ulkopuolisten järjestöjen ollessa mukana paraatissa ohimarssijärjestys on seuraava:

- sotiemme veteraanien lippulinna
- puolustusvoimien joukot
- maanpuolustusjärjestöt lippuineen.

8.2 Sotilasvalan vannominen ja sotilasvakuutuksen antaminen

429. Ennen sotilasvalan vannomista tai sotilasvakuutuksen antamista asevelvollisille on selvitettävä sotilaan velvollisuudet ja oikeudet sekä opetettava heidät ymmärtämään valan ja vakuutuksen merkitys ja ero.

Sotilasvala vannotaan tai sotilasvakuutus annetaan siinä vaiheessa, kun koulutettavat ovat valmiita omaksuma valan tai vakuutuksen velvoitteet. Joukon komentaja nimittää alokkaat sotamiehiksi.

Suosituksena on, että sotilasvalan vannovat ja sotilasvakuutuksen antavat varusmiehet kunnioittavat joukon kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla sotiemme veteraaneja kunnikäynnillä sankarihautausmaalla.

430. Sotilasvala vannotaan ja sotilasvakuutus annetaan esilukijan sanelun mukaan joukon komentajan ja lipun edessä. Yleensä valan vannojien ja vakuutuksen antajien omaiset kutsutaan tilaisuuteen. Sotilasvalan ja sotilasvakuutuksen kaava on LIITTEESSÄ 2.

431. Sotilasvala- ja sotilasvakuutustilaisuudessa joukot ovat paraatipuvussa ja aseistettuina. Lippukomppania määrätään sotilasvalan vannonneista tai sotilasvakuutuksen antaneista sotilaista.

432. Niille alokkaille, jotka ovat estyneet osallistumasta sotilasvala- tai sotilasvakuutustilaisuuteen joukkonsa mukana, järjestetään erillinen tilaisuus. Heidät kuitenkin nimitetään sotamiehiksi oman joukkonsa mukana.

Sotilasvalatilaisuus kentällä

433. Kentällä pidettävään sotilasvalatilaisuuteen järjestytään yleensä avoneliöön (KUVIO 4) paraatikatselemuksesta annettujen määräysten mukaisesti (LIITTEET 4 JA 5). Sotilasvalatilaisuudessa käytetään samoja komentoja kuin

KUVA 22A. Valan- ja vakuutuskentekoasento.

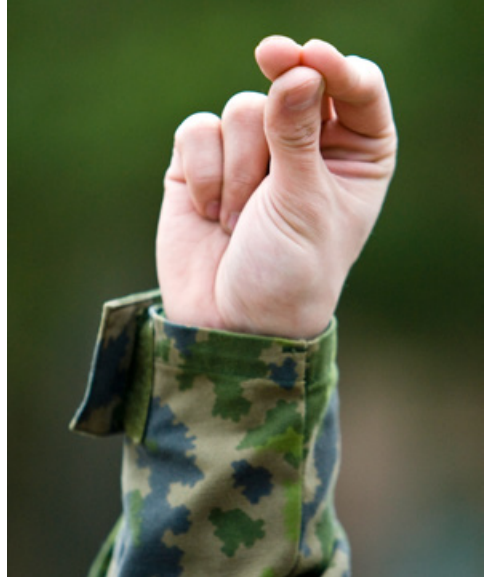
paraatikatselemissa. Komentoa **“VALMIS-
TAUTUKAA KENTTÄHARTAUDEEN”** ei sotilasvala-
tilaisuudessa käytetä. Varusmiehet, jotka eivät
halua osallistua kenttähartauteen, voivat valita
KOHDAN 443 mukaisen sotilasvakuutuksen an-
tamisen. Tilaisuudessa voi olla mukana joukon
pääkoulutuskalustoa.

434. Sotilasvalatilaisuuteen järjestyneet joukot il-
moitetaan tilaisuuden komentajalle. Tilaisuuden
komentaja ilmoittaa joukot valan vastaanotta-
valle komentajalle. Tämä tarkastaa joukot soitto-
kunnan soittaessa joukko-osaston kunniamar-
sia. Tarkastuksen jälkeen vastaanottava komen-
taja, pappi, valan esilukija ja tilaisuuden komen-
taja sijoittuvat avoneliön avoimelle sivulle.

Sotilasvalatilaisuuden ohjelma on seuraava:

- hymni
- rukoukseen soitto
- papin puhe ja rukous
- virsi
- rukouksen päätössoitto
- sotilasvala
- valalaulu
- komentajan kehotussanat
- joukon kunniamarssi.

KUVA 22B. Ortodoksien valantekoasento.

435. Rukouksen päätössoiton jälkeen, kome-
nolla **“LIPUT ESIIN”**, joukko-osastolipun lippu-
vartio ja joukkoyksikkölippujen lipunkantajat
siirtyvät komentajan taakse **KUVION 4** mukai-
sesti. Valan esilukija asettuu komentajan oike-
alle ja sotilaspappi vasemmalle puolelle. Valan
vannomisen aikana liput ovat komentajan taka-
na kantoasennossa.

436. Tilaisuuden komentaja komentaa **“LAKKI
– PÄÄSTÄ, VALANTEKOASENTO – OTTAKAA”**. Valan
vannoijat riisuvat oikean käden käsineen vasem-
malla kädellään, nostavat oikean kätensä ylös
siten, että kämmenpuoli on eteenpäin, etu- ja
keskisormi ovat pystyssä ja kiinni toisissaan. Or-
todoksisen kirkkokunnan jäsenillä on valante-
koasennossa peukalon, etu- ja keskisormien
pää yhdessä sekä nimetön ja pikkusormi käm-
mentä vasten **KUVAN 22B** mukaisesti. Valan- ja
vakuutuskentekoasennossa olkavarsi nojaa ke-
veyesti vartaloon **KUVAN 22A** mukaisesti.

Vala vannotaan esilukijan sanelun mukaan. Va-
lan vannomisen aikana liput pidetään kanto-
asennossa. Kun vala on vannottu, kome-
netaan **“LASKEKAA KÄTENNE ALAS”** ja lauletaan
valalaulu. Vala päättyy komento **“LAKKI –
PÄÄHÄN, LEPO”**.

437. Komentajan kehotussanoja kuunnellaan lepoasennossa. Kehotussanojen jälkeen soiteetaan joukon kunniamarssi ja tehdään kunnianosoitus. Soiton ja kunnianosoituksen päätyttyä tehdään lepo.

Kunniamarssin jälkeen komennetaan **“LIPUT PAIKOILLEEN”**, jolloin joukko-osastolipun lippuvartio ja joukkoyksikkölippujen lipunkantajat siirtyvät paikoilleen **KUVION 4** mukaisesti.

438. Jos sotilasvalatilaisuuden jälkeen järjestetään ohimarssi, se tapahtuu kuten paraatissa.

Sotilasvalatilaisuus kirkossa

439. Kun sotilasvalatilaisuus järjestetään kirkossa, aseet jätetään kirkon ulkopuolelle. Tilaisuuteen osallistuvat omaiset ohjataan heille varatuille paikoille. Valanvannoijat marssivat kirkkoon yksiköittäin ja asettuvat esimiestensä kanssa istumaan kirkon etuosaan kirkkouseerin ohjeiden mukaan. Heidän jälkeen kirkkoon tulevat joukon muut osat ja asettuvat kirkkouseerin ohjeiden mukaan istumaan valanvannoijien taakse.

440. Joukko-osastolipun lippuvartio saattueineen siirtyy kirkkoon seuraavasti: Lippuvartio jää aluksi eteiseen, ja saattue menee sisään ja asettuu istumaan sille varatuille paikoille. Joukkoyksikkölippuja käytettäessä on huomioitava paikalliset olosuhteet ja tilat. Kun kaikki ovat asettuneet paikoilleen, lippuvartio vie lipun sisälle kirkkoon ja pysähtyy ovelle. Tällöin kirkossa olevat henkilöt nousevat seisomaan kirkkouseerin antamasta merkistä ja kääntyvät keskikäytävään päin. Lippu-upseerit vievät miekan jalalle, ja lippuvartio ottaa lakin päältä.

Lippuvartio vie lipun keskikäytävää pitkin kuoriin ja asettuu rintamaan keskikäytävän suuntaisesti tai 45 asteen kulmassa sitä vastaan. Kuorissa lippu pidetään jalalla. Lippuvartio seisoo muuten levossa, mutta rukouksen ja sotilasvalan aikana asennossa. Lippuvartion saapuessa ja poistuessa soittokunta soittaa lippufanfaarin.

441. Kun lippu on asettunut paikoilleen, alkaa jumalanpalvelus. Jumalanpalveluksen jälkeen lippu siirtyy keskikäytävän kohdalle rintama valanvannojiin päin. Kirkossa olijat nousevat seisomaan. Komentaja, pappi ja valan esilukija asettuvat lipun eteen. Valan esilukija asettuu komentajan oikealle puolelle.

Valanvannojat tekevät esilukijan kehotuksesta valantekoasennon. Vala vannotaan esilukijan sanelun mukaan. Muut seisovat asennossa sotilasvalan ajan. Lippu pidetään jalalla. Valan vannomisen jälkeen käsi lasketaan alas esilukijan kehotuksesta.

442. Valan vannomisen jälkeen lauletaan valaulu. Joukon komentaja lausuu kehotussanat. Kehotussanojen jälkeen soitetaan isänmaallinen hymni ja seistään asennossa. Soiton päätyttyä tehdään lepo. Kunniamarssia ei soiteta kirkossa.

Kirkosta poistutaan seuraavassa järjestyksessä: lippu, komentaja, lippusaattue, valan vannoneet ja muut tilaisuuteen osallistuneet.

Sotilasvakuutus

443. Sotilasvakuutuksen antavat ne alokkaat, jotka ovat sen valinneet. Sotilasvakuutus annetaan erillisessä tilaisuudessa yleensä siten, että siihen osallistuvilla henkilöillä on mahdollisuus seurata valatilaisuutta ja osallistua ohimarssiin.

Sotilasvakuutus annetaan tilaisuuden arvolle sopivassa paikassa. Tilaisuus järjestetään soveltamalla valan vannomisesta annettuja ohjeita. Tilaisuuden tulee olla juhlava. Tilaisuuteen osallistuvat lippu vartioineen, joukon komentaja, vakuutuksen esilukija, vakuutuksen antajat, vakuutuksen antajien perusyksiköiden päälliköt ja omaiset. Tilaisuuteen voi osallistua soitto-osasto. Vakuutuksen aikana seistään **KOH-DAN 436** mukaisessa asennossa. Vakuutuksen antamisen jälkeen joukon komentaja lausuu vakuutuksen antaneille kehotussanat.

Virkavalan vannominen ja virkavakuutuksen antaminen

444. Puolustusvoimien sotilasvirassa tai sotilailisessa tehtävässä palveleva virkamies on velvollinen vannomaan virkavalan tai antamaan virkavakuutuksen ryhtyessään hoitamaan virkaansa.

445. Puolustusvoimien sotilasvirassa tai sotilailisessa tehtävässä palveleva virkamies vannoo virkavalansa tai antaa virkavakuutuksen nimitävälle viranomaiselle tai joukko-osaston tai sitä vastaavan hallintoyksikön päällikön edessä. Virkavalan ja virkavakuutuksen kaava on LIITTEESSÄ 3.

8.3 Jumalanpalvelukset ja hartaustilaisuudet

446. Kaikilla varusmiehillä on osallistumisvelvollisuus sotilaspappien pitämille oppitunneille. Oppitunneilla ei käsitellä tunnustuksellisia asioita eivätkä ne sisällä julistuksellisia elementtejä. Perusyksiköiden, joukkoyksiköiden ja joukko-osastojen erilliset hartaustilaisuudet (esim. iltahartaudet) ovat kaikille vapaaehtoisia. Ne järjestetään palvelusajan ulkopuolella ja rinnastetaan muuhun vapaaehtoiseen toimintaan.

447. Suurten kirkollisten juhlapyhien, palveluksen aloittamisen ja päättymisen sekä joukko-osaston vakiintuneen käytännön mukaisina ajankohtina järjestetään palvelusajalla perusyksiköiden, joukkoyksiköiden ja joukko-osaston evankelisluterilaisia ja ortodoksia jumalanpalveluksia sekä hartaustilaisuuksia. Niiden sisältö ja järjestely määräytyvät olosuhteiden mukaan. Jumalanpalvelusten ja hartauksien rinnalle on järjestettävä vaihtoehtoinen, ohjattu henkisen toimintakyvyn kehittämiseen tarkoitettu tilaisuus. Varusmies voi vapaasti valita kumpaan tilaisuuteen osallistua.

448. Harjoitusten yhteydessä voidaan toteuttaa kenttäehtoolisia. Ennen kenttäehtoolista järjestetään lyhyt tilaisuus, johon kaikki voivat osallistua. Tämän jälkeen ilmoitetaan

tilaisuuden jatkuvan kenttäehtoolisella, johon halukkaat voivat osallistua.

449. Palveluksen salliessa eri uskontokuntiin kuuluville järjestetään mahdollisuus oman uskontonsa harjoittamiseen palvelusajalla. Uskonnollisia erityiskysymyksiä on tarkennettu LIITTEESSÄ 10.

450. Sisällä pidettäviin jumalanpalveluksiin ja suuriin hartaustilaisuuksiin määrätään kirkkoupseeri. Kirkkoupseeri selvittää etukäteen tilaisuuden kulun, huolehtii järjestelyistä ja ohjaa tilaisuuden toimintaa omalla esimerkillään.

Jumalanpalvelus kirkossa

451. Joukot sijoittuvat kirkkoon yksiköittäin esimiestensä johdolla kirkkoupseerin ohjeiden mukaan. Kun kaikki ovat paikoillaan, kirkkoupseeri asettuu ensimmäiselle penkkiriville keskikäytävän vasemmalle puolelle ja antaa jumalanpalveluksen aikana omalla esimerkillään merkin seisomaan nousemisesta ja istuutumisesta.

Kun joukon komentaja osallistuu jumalanpalvelukseen, hän saapuu kirkkoon viimeisenä ja istuu ensimmäiselle penkkiriville keskikäytävän oikealle puolelle.

452. Jumalanpalveluksessa noudatetaan yleensä Sotilaan virsikirjassa olevaa ohjelmaa. Kirkosta poistutaan seuraavassa järjestyksessä: ensin komentaja seurueineen ja sen jälkeen yksiköt esimiestensä johdolla.

8.4 Hautajaiset

453. Hautajaiset voidaan järjestää siviilihautajaisina tai hautajaisina sotilaallisin kunnianosoituksin. Hautajaisjärjestelyt riippuvat vainajan ilmaisemasta tahdosta, omaisten toiveista, vainajan sekä omaisten vakaumuksesta, hautautavasta ja paikallisista olosuhteista. Tässä ohjesäännössä ohjeistetaan yleinen hautajaismenettely sotilaallisin kunnianosoituksin. Menettelyä voidaan soveltaa vainajan omaisten ja vastuussa olevan sotilasviranomaisen kanssa

KUVA 23. Siunaustilaisuus kirkossa.

käytävien neuvottelujen perusteella. Hautajaisjärjestelyistä laaditaan yksityiskohtainen suunnitelma, jonka perusteella tilaisuus toteutetaan arvokkaasti ja vainajaa kunnioittaen.

454. Puolustusvoimien palveluksessa kuolleelle sotilaille voidaan järjestää hautajaiset sotilaallisin kunnianosoituksin. Sotilaalliset kunnianosoitukset voidaan järjestää myös vakinaisesta palveluksesta eronneelle sotilaille omaisten pyynnöstä tai sen joukko-osaston aloitteesta, jossa vainaja on viimeiseksi palvellut.

455. Sotilaallisten kunnianosoitusten järjestämiseen tarvitaan vainajan lähimpien omaisten pyyntö tai suostumus. Vainajalle järjestetään sotilaalliset kunnianosoitukset yleensä vain yhdellä paikkakunnalla.

456. Sotilaan kuollessa palveluksessa joukko-osasto vastaa sotilaallisten kunnianosoitusten järjestämisestä. Muissa tapauksissa sotilaallisten kunnianosoitusten järjestämisestä vastaa aluetoimisto, jota lähin joukko-osasto tukee mahdollisuuksien mukaan.

457. Virallisissa hautajaisissa ja sotilashautajaisissa sotilaat käyttävät paraatipukua, johon kuuluu mustat nahkakäsineet. Siviilihenkilön yksityisissä hautajaisissa käytetään palveluspukua, elleivät omaiset ole erikseen toivoneet siviilipuvun käyttöä. Jos yksittäinen sotilas osallistuu sotilaspuvussa yksityisiin hautajaisiin, hän noudattaa soveltaen tässä ohjesäännössä annettuja ohjeita. Lähiomaisensa hautajaisissa sotilas voi käyttää mustaa surunauhaa sotilaspuvunsa vasemmassa käsivarressa kyynärtaipeen yläpuolella.

Ulkomailla kuollut sotilas saatetaan kotimaahan ja otetaan vastaan sotilaallisin kunnianosoituksin. Siunaustilaisuus vainajalle, jonka ruumista ei ole löydetty ja joka on julistettu kuolleeksi, järjestetään tämän luvun määräyksiä soveltaen.

Sotilaalliset kunnianosoitukset hautajaisissa

458. Sotilaallisin kunnianosoituksin järjestettävissä hautajaisiin voi sisältyä soittokunta, kunniaosasto tai kunniamartti, kielekkeisen valtiolipun lippuvartio, joukko-osastolipun lippuvartio tai lippulinna, arkun ja kunniamerkkien kantajat, viralliset edustajat ja puolustusvoimien

seppeleen laskeminen, kunnialaukausten ampuminen, arkun verhoilu kielekkeisellä valtiolipulla, vainajan lakin ja miekan asettaminen arkun päälle sekä kunniamerkkityynyn tai -tyynyjen asettaminen arkun eteen.

459. Omaisten pyynnöstä tai puolustusvoimien määräämänä sotilaalliset kunnianosoitukset voidaan tehdä rajoitetusti. Tavanomaisiin sotilaallisiin kunnianosoituksiin kuuluvat arkun verhoilu kielekkeisellä valtiolipulla, vainajan lakin ja miekan asettaminen arkun päälle sekä kunniamerkkityynyn tai -tyynyjen asettaminen arkun eteen.

Siunaustilaisuus kirkossa tai kappelissa

460. Tätä ohjeistusta voidaan noudattaa soveltuvin osin myös muualla kuin kirkossa tai kappelissa järjestettävissä hautajaisissa.

461. Siunaustilaisuuteen kirkossa tai kappelissa on määrättävä upseeri tai opistoupseeri kirkoupseeriksi.

462. Vainajan arkku ja kunniamerkit sijoitetaan kappeliin tai vastaavaan tilaan etukäteen KUVION 5 mukaisesti. Arkku verhotaan kielekkeisellä valtiolipulla, joka on pääpuolesta käärittyinä noin 15 senttimetriä. Jos vainajalle on kuulunut miekka, se asetetaan tuppeen pantuna arkun päälle kahva pääpuoleen päin. Vainajan lakki asetetaan lipun keskelle, tupessa olevan miekan päälle, kokardi tai lakkimerkki jalkopäähän päin.

463. Mahdollinen kunniavartio asettuu arkun äärelle ennen kuin ovet avataan saattoväelle tai viimeistään 10 minuuttia ennen tilaisuuden alkua. Jos seppeleitä lasketaan ennen tilaisuutta, kunniavartio poistuu siksi ajaksi tai se asetetaan vasta seppeleiden laskemisen jälkeen.

Kunniavartio astuu arkun ääreen parijonossa miekat olalla ja lakki miekan tuppea pitelevässä kädessä. Asettuessaan paikalleen vartio tekee täyskäännyksen arkun kautta. Kunniavartio ryhmittyy siten, että sotilasarvoltaan vanhin tai

kantahenkilökuntaan kuuluva vainajan lähiomainen on arkun pääpuolella sydämen puolella, seuraavaksi vanhin salista katsottuna pääpuolella vasemmalla ja nuorin edessä vasemmalla KUVION 5 mukaisesti. Kun vartio on paikoillaan, edessä vasemmalla olevan kunniavartiomiehen merkistä miekan terä lasketaan vasemmalla sivukautta alas.

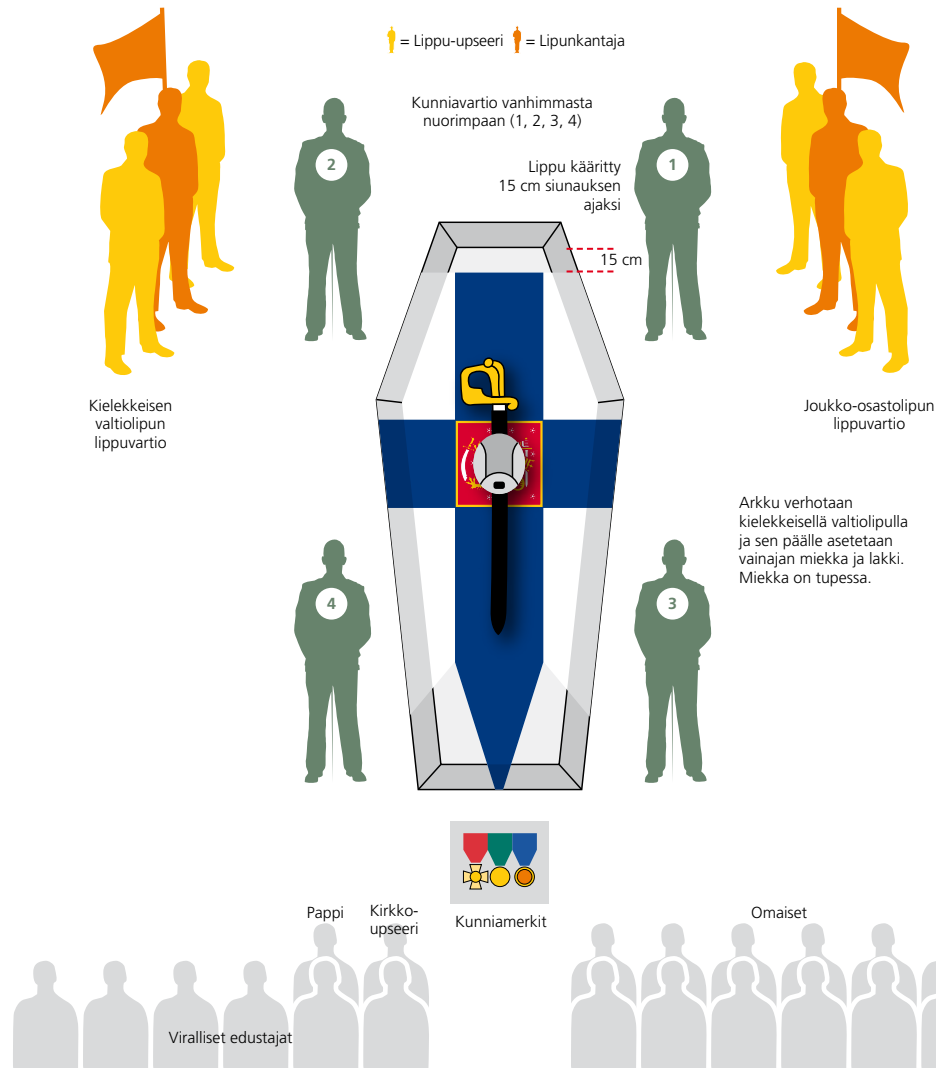
Paljastettu miekka nojaa maahan kohtisuorassa vartalon keskikohdalla kädensuojus eteenpäin. Oikea käsi pitää miekan kahvasta ja vasen, jossa päähine on, lepää sen päällä.

Päähineestä pidetään kiinni siten, että sen oikea reuna on peukalon ja etusormen välissä, päällinen eteenpäin ja kokardi oikealle (KUVA 23). Kunniavartiolla on mustat nahkakäsineet kädessä. Kunniavartio seisoo liikkumatta levossa koko tilaisuuden ajan. Jos kunniavartiolla ei ole miekkaa, lakkia pidetään kuten rukousasennossa. Kunniavartio poistuu arkun ääreltä ennen seppeleiden ja kukkalaitteiden laskua.

464. Siunaustilaisuuteen kirkkoon, kappeliin tai haudalle arkun kunniavartioksi määrätään neljä päällystään, alipäällystään tai miehistään kuuluvaa sotilasta sen mukaan, mihin henkilöstöryhmään vainaja kuului. Jos tilaisuus on pitkä, kunniavartiolle määrätään vaihtomiehitys. Upseereista muodostetuilla kunniavartiolla aseistuksena ovat miekat. Muut kunniavartiot ovat aseistamattomia.

465. Siunaustilaisuuteen kirkkoon, kappeliin tai haudalle sekä hautausmaahan voidaan omaisten toivomuksesta tai puolustusvoimien määräämänä asettaa kielekkeinen valtiolippu ja vainajan viimeisen palvelupaikan joukko-osastolippu ja niiden lippuvartiot. Ne määrätään yleensä siitä joukko-osastosta, jossa vainaja kuollessaan palveli. Erityisistä syistä tilaisuuksiin voidaan asettaa myös yhden tai useamman sellaisen joukko-osaston liput ja joukkoyksikköliput, jossa vainaja on aikaisemmin palvelut. Mikäli sotilaallisiin hautajaisiin asetetaan joukko-osastolipun lippuvartio, tilaisuudessa

KUVIO 5. Kunniavartion ja lippuvartioiden sijoittuminen.

on periaatteessa oltava lippuvartio myös kielekkeisellä valtiolipulla. Omaisten toivomuksesta tai puolustusvoimien määräämänä voidaan tilaisuuteen asettaa myös lippu ilman lippuvartiota. Tällöin lippu on tilaisuuden ajan lipunjassa.

466. Arkunkantajiksi määrätään yleensä kuusi, tai tarpeen vaatiessa kahdeksan, päällystään, alipäällystään tai miehistöön kuuluvaa sotilasta sen mukaan, mihin henkilöstöryhmään vainaja on kuulunut. Arkunkantajina voivat toimia

myös vainajan palvelustoverit ja omaisten toivomuksesta vainajan omaisia. Arkunkantajat voidaan asettaa arvojärjestykseen tai tarkoitukseenmukaiseen järjestykseen. Arvojärjestyksessä omaisen on vanhimman paikalla sydämen puolella. Kantajat ovat aseistamattomia. Kunniamerkkien kantajiksi kutakin kunniamerkittyynä kohti määrätään sotilas yleensä samasta henkilöstöryhmästä kuin arkunkantajat.

467. Lippu ja lippuvartio asettuvat kirkkoon kunniavartion jälkeen KUVION 5 mukaisesti.

Kun kaikki ovat asettuneet paikoilleen, lippuvartio vie lipun sisälle kirkkoon ja pysähtyy ovelle. Tällöin kirkossa olevat henkilöt nousevat seisomaan kirkkouseerin antamasta merkistä ja kääntyvät keskikäytävään päin. Lippu-upseerit vievät miekan jalalle, ja lippuvartio ottaa lakin päästä.

Lippuvartio vie lipun keskikäytävää pitkin kuoriin ja asettuu rintamaan keskikäytävän suuntaisesti tai 45 asteen kulmassa sitä vastaan. Kuorissa lippu pidetään jalalla. Lippuvartio seisoo kapeassa haara-asennossa koko tilaisuuden ajan, rukouksen aikana kuitenkin asennossa. Lippu tekee kunnianosoituksen, kun pappi siunaa vainajan ja laittaa ensimmäisen kerran hiekkaa arkulle. Kun arkkua ei tilaisuuden jälkeen siirretä pois kirkosta tai kappelista, lippuvartiot poistuvat kolme minuuttia muun saattoväen poistumisen jälkeen.

468. Kunnia- ja lippuvartioille määrätään joko vaihto tai ainakin yksi varamies. Uusi kunniovartio pysähtyy entisen rinnalle askeleen päähän arkusta poispäin. Sen jälkeen uuteen vartioon kuuluvat tekevät täyskäännöksen arkun kautta ja jäävät asentoon. Vanhaan kunniovartioon kuuluvat astuvat pitkän askeleen takaviistoon ulospäin arkusta, ja uuteen vartioon kuuluvat astuvat sivuaskeleella arkun ääreen, laskevat miekan kärjen alas ja tekevät levon. Kun uusi kunniovartio on paikallaan, edessä vasemmalla olevan merkistä vanha kunniovartio vie miekan olalle ja poistuu parijonossa. Lippuvartion vaihto on ohjeistettu KOHDASSA 395.

469. Siunaustilaisuuden päätyttyä seppeleenkantajat ottavat seppeleet ja kukkalaitteet arkun ympäriltä sekä muodostavat kunniaakujan kirkon oven ja ruumisvaunun välille. Kunniamerkkien kantajat siirtyvät arkun eteen, laittavat päähineen päähänsä, tekevät kunniaa vainajalle ja ottavat kunniamerkkitynnyksiä kaksin käsin ja kantavat niitä edessään. Sen jälkeen he tekevät täyskäännöksen arkun kautta ja jäävät asentoon seisomaan.

Mikäli vainajan miekkaa ja päähinettä ei ole kiinnitetty arkun päälle, kirkkouseerin nimeämä avustaja poistaa ne arkun päältä ennen arkunkantajien saapumista. Avustaja laittaa oman päähineen päähänsä ja tekee kunnianosoituksen vainajalle ennen miekan ja päähineen poistamista arkulta. Avustaja siirtyy kunniamerkkien kantajien perään. Vainajan miekka ja päähine ovat avustajan molemmissa käsissä siten, että miekan kahva on oikealla puolella ja päähine on keskellä miekan päällä, kokardi osoittaa eteenpäin.

470. Arkunkantajat siirtyvät arkun ääreen parijonossa. Saavuttuaan paikoilleen he kääntyvät arkuun päin, laittavat päähineen päähänsä ja tekevät kunniaa vainajalle. Sen jälkeen he ottavat kantoliinat arkun sivulta ja kääntyvät poistumissuuntaan päin. Arkku nostetaan kantoon edessä vasemmalla olevan merkistä. Kun kantajat ovat valmiina, kirkosta poistutaan surumarssin soidessa.

Poistumisjärjestys on seuraava:

- kielekkeinen valtiolippu, joukko-osastoliput, joukkoyksikköliput ja muut liput
- pappi
- kunniamerkkien kantajat
- mahdollinen kirkkouseerin avustaja
- arkku
- lähimmät omaiset
- puolustusvoimien ja muiden yhteisöjen viralliset edustajat
- muu saattoväki.

Lippuvartio vie lipun ja miekat olalle sekä panee lakin päähän kirkon portailla.

471. Vainajaa kirkosta ulos kannettaessa kantojärjestys on KOHDAN 466 tai KUVION 5 mukainen (KUVA 24). Jos omaisten pyynnöstä kantajina on myös vainajan omaisia, kantojärjestys määräytyy siten, että omaiset ovat arkun pääpuolessa.

472. Kunniaosastoksi hautausmaahan ja siunaustilaisuuteen haudalle voidaan puolustusvoimien määräämänä asettaa

KUVA 24. Vainajan saattaminen kirkosta.

- kapteenille ja kapteeniluutnantille sekä heitä nuoremmille sotilaille kunniajoukkue, paitsi perusyksikön päällikölle hänen oma yksikkönsä
- everstille ja kommodorille sekä heitä nuoremmille sotilaille majuriin asti kunniaosasto
- kenraalille ja amiraalille kunniakomppania.

473. Ennen siunaustilaisuuden päättymistä kunniaosasto järjestyy kirkon tai kappelin eteen. Osaston alkupää on yleensä sisääntulokäytävän kohdalla. Soittokunnan paikka määräytyy paikallisten olosuhteiden mukaan. Liput, pappi ja kunniamerkkien kantajat siirtyvät kirkosta poistuttaessa suoraan paikoilleen ruumisvaunun eteen. Kun arkku tulee näkyviin, osasto suorittaa kunnianosoituksen ja soittokunta soittaa hymniä tai surumarssia. Kunnianosoitus lopetetaan, kun arkku on nostettu ruumisvaunuun tai ajoneuvoon. Seppeleenkantajat siirtyvät paikoilleen hautausmaahan sen jälkeen, kun kunnianosoitus on lopetettu.

474. Sotilaallisista kunnianosoituksista määrävällä viranomaisella on oikeus määrätä KOHDASSA 472 mainittua pienempikin kunniaosasto tai jättää se olojen vaatiessa asettamatta. Kunniaosastot ovat aseistettuja.

475. Ryhmän suuruinen osasto tai tykkijaos määrätään ampumaan kunnialaukukset käsiaseilla tai tykillä. Vainajaa haudaan laskettaessa ammutaan kolme yhteislaukausta 10–15 sekunnin välein. Tykillä voidaan ampua kunnialaukukset kenraaleille ja amiraaleille.

476. Hautajaisiin määrätään kaksi virallista joukko-osaston edustajaa, joista toinen kuuluu yleensä samaan henkilöstöryhmään kuin vainaja kuului.

Hautausmaat

477. Hautausmaalla kuljetaan seuraavassa järjestyksessä:

- lippu tai lippulinna
- pappi
- kunniamerkkien kantajat
- mahdollinen kirkkouseerin avustaja

- arkku ja kantajat sen molemmin puolin
- lähimmät omaiset
- puolustusvoimien ja muiden yhteisöjen viralliset edustajat
- soittokunta tai rummunlyöjät sekä kunniaosasto
- seppeleenkantajat tai seppelevaunu
- muu saattoväki.

Hautausseiton eri osien väliset etäisyydet ovat viisi metriä. Lippulinnassa lippuvartioiden väli on yksi metri ja etäisyys toisistaan kaksi metriä. Lippulinnan johtaja marssii kaksi metriä lippulinnan edessä. Hautausseitto lähtee liikkeelle soittokunnan alkaessa soittaa surumarssia.

478. Sotilaalliseen hautausseittoon kuuluvat osastot ja sotilaat eivät tee kunnianosoituksia muille kuin saattamalleen vainajalle eivätkä tervehdi siitä hetkestä alkaen, jolloin ovat liittyneet hautausseittoon, siihen saakka, kunnes jättävät hautausseiton. Hautausseitossa olevalle vainajalle tehtävän kunnianosoituksen aikana soittokunta ei soita, ainoastaan rummunlyöjät rummuttavat.

479. Jumalanpalveluksessa tai hartaustilaisuudessa ei tehdä kunnianosoitusta. Hautausseittoon kuuluvat osastot ja sotilaat tekevät kunnianosoituksen ainoastaan saattamalleen vainajalle. Hautausseittoon kuulutaan siitä hetkestä alkaen, jolloin saavutaan hautausseiton lähtöpaikalle, siihen saakka, kun poistutaan hautausmaalta tai muulta hautausseiton päättymispaikalta.

Toiminta haudalla tai vainajaa kulkuneuvoon saatettaessa

480. Siunauksen tapahtuessa hautausmaalla vainajalle osoitetut kunnianosoitukset tehdään haudan äärellä. Siunauksen jälkeen soitetaan kunniamarssi ja erikseen sovittaessa toivomuksesta ammutaan kunnialaukaukset.

481. Hautausseiton tultua haudalle surumarssin soitto lopetetaan ja hautausseitto pysähtyy. Liput ja soittokunta siirtyvät haudan lähetyville

niille varatuille paikoille. Kunniaosasto järjestyy kunniakujuksi haudalle johtavalle tielle tai sopivaan muotoon haudan läheisyyteen. Muu saattoväki siirtyy haudalle heille varatuille paikoille. Viimeiseksi haudalle siirtyvät pappi, kunniamerkkien kantajat, arkku, lähimmät omaiset, viralliset edustajat ja seppeleenkantajat.

482. Kunniakujuun kuuluvat seisovat levossa, ase olalla tai miekka jalalla. Asento tehdään, kun arkunkantajat lähtevät liikkeelle tai kun arkku kantajineen saapuu ennalta määrättyyn paikkaan. Asennossa seistään, kunnes arkku kantajineen ja vainajan lähimmät omaiset ovat kulkeneet ohi. Kunniakuju poistuu paikalta eri käskyllä.

483. Haudalle asetettu kunniaosasto tekee kunnianosoituksen arkun tullessa noin 10 metrin päähän haudasta. Kunnianosoitus päättyy, kun marssin soittaminen on lopetettu tai kunnialaukaukset on ammuttu.

484. Arkunkantajien lähdettyä liikkeelle tai saattueen tullessa ennalta määrättyyn paikkaan soittokunta aloittaa virren, hymnin tai surumarssin. Soitto lopetetaan arkun tultua haudan ääreen. Tehtävään määrätty henkilöt poistavat arkulta vainajan lakin ja miekan sekä arkku verhonneen kielekkeisen valtiolipun ja siirtyvät kunniamerkkien kantajien luokse. Lipun arkulta poistamiseen on asetettava vähintään kaksi tehtävään koulutettua sotilasta. Kielekkeinen valtiolippu on poistettava arkulta ja laskostettava tilaisuuden hartaan luonteen mukaan arvokkaasti ja eleettömästi ja Pääesikunnan ohjeen mukaisesti. Lippu luovutetaan omaisille vain Pääesikunnan luvalla.

485. Arkkuhaudausmaalla soitetaan joukon kunniamarssin tai vainajan omaisten toimovan marssin alkuosa. Sen jälkeen ammutaan kunnialaukaukset. Liput tekevät marssin aikana kunnianosoituksen.

486. Kantajat laskevat arkun haudausmaalla puolella olevat kantajat kokoavat

kantoliinat. Sen jälkeen kantajat tekevät yhtä aikaa kunnianosoituksen vainajalle, kääntyvät ja poistuvat haudan äärestä.

Kun arkku on laskettu hautaan, kukkien laskemisessa, haudan peittämisessä ja musiikissa noudatetaan paikallisen seurakunnan perinteitä ja tapoja. Hautaa peitettäessä ja hautaustoimituksen päätteeksi soitetaan virsiä tai hymnejä.

487. Kunnialaukaukset ammutaan käsiaseilla joko hautausmaan ulkopuolella tai hautausmaalla. Tykillä kunnialaukaukset ammutaan aina hautausmaan ulkopuolella. Kunnialaukauksia ammuttaessa on otettava huomioon paikalliset olosuhteet ja noudatettava varomääräyksiä.

488. Siunauksen tapahtuessa haudalla kunniovartio asetetaan haudan ääreen kuten kirkossa pidettävässä siunaustilaisuudessa. Kunniavartio menettelee muuten samoin kuin kirkossa, mutta pitää lakin päässä.

489. Saatettaessa vainaja kulkuneuvoon hautausmaata pysähtyy sopivaan kohtaan sen läheisyyteen. Tämän jälkeen menetellään soveltaen kuten haudalla toimittaessa.

Seppeleen laskeminen siunaus- ja hautaustilaisuudessa

490. Siunaus- ja hautaustilaisuudessa lähimmät omaiset laskevat aina ensimmäiset seppeleet. Omaisten kanssa on sovittava, milloin puolustusvoimien tai joukko-osaston seppeleet laskeetaan. Puolustusvoimien virallisen seppeleen laskee vähintään kaksi henkilöä. Kirkossa tai kappelissa seppeleenkantaja ja seppeleenlaskija siirtyvät arkun vasemmalle puolelle, pysähtyvät ja kääntyvät vainajaan päin. Mahdollinen seurue asettuu seppeleenlaskijan ja kantajan taakse tai rinnalle. He tekevät kunnianosoituksen seisomalla hetken asennossa.

Seppeleenlaskija lukee muistotekstin seppeleenauhasta. Seppeleenkantaja laskee seppeleen arkulle, ja seppeleenlaskija suoristaa

seppeleenauhat. Sen jälkeen seurue uusii kunnianosoituksen tekemällä asennon. Hetken hiljaisuuden jälkeen seurue kääntyy lähiomaisten puoleen, ilmaisee osanottonsa kumartamalla ja palaa paikoilleen.

491. Seppeleenlaskijalla, seppeleenkantajalla ja mahdollisella seurueella on mustat nahkakäsineet kädessä.

492. Kirkossa ja kappelissa puolustusvoimien seppelettä laskettaessa muut paikalla olevat sotilaat nousevat ylös seppeleenlaskijoiden siirtyessä arkulle. He seisovat asennossa ja istuvat alas, kun seppeleenlaskijat palaavat paikoilleen.

493. Jos seppele tai kukkalaite lasketaan haudalle, seppeleenlaskijat kääntyvät vainajaan päin, tekevät kunnianosoituksen, ottavat lakin päästä, laskevat seppeleen, panevat lakin päähänsä, tekevät kunnianosoituksen vainajalle, kääntyvät omaisten puoleen ja ilmaisevat osanottonsa tervehtimällä ja palaavat paikalleen.

494. Laskettaessa haudalla puolustusvoimien seppelettä sekä muita seppeleitä ja kukkalaitteita muut paikalla olevat sotilaat tekevät kunnianosoituksen.

495. Puolustusvoimien seppelettä laskettaessa soitetaan alkujakso kunniamarssista. Soiton aikana seppeleenlaskijat tekevät kunnianosoituksen haudan ääressä. Kirkossa ja kappelissa kunniamarssia ei soiteta.

496. Jos seppeleet ja kukkalaitteet on jo laskettu kirkossa tai kappelissa, ne asetetaan hautausmaalle kunnianosoitusta tekemättä.

Urnahautaus ja maahan kätkeminen

497. Urnahautauksessa hautaan siunaaminen toimitetaan samoin kuin arkkuhautauksessa. Poikkeuksena on se, että siunauksen jälkeen arkku jää siunauskappeliin tai se siirretään ajoneuvoon. Siunaustilaisuuden tai muistotilaisuuden päätyttyä kukat voidaan viedä tulevalle hautapaikalle, jos se on mahdollista. Siunauksen

jälkeen vainaja tuhkataan. Myöhemmin uurna lasketaan hautaan lähiomaisten läsnäollessa.

8.5 Henkilöön kohdistuvat kunnianosoitukset virallisten vierailujen yhteydessä

498. Henkilöön kohdistuvia kunnianosoituksia voivat olla

- kunniakomppanian asettaminen
- kunniaosaston asettaminen
- kunniasaattueupseerien asettaminen
- kunniavartiomiesten asettaminen
- seppeleenkantajien asettaminen
- kunniakujan asettaminen
- henkilökohtainen ilmoittautuminen.

499. Kunniakomppania, kunniaosasto ja kunniasaattueupseerit voidaan asettaa oman tai vieraan valtion päämiehelle, vieraan valtion puolustusministerille tai asevoimien komentajalle sekä erikseen määrätylle henkilölle.

500. Kunniavartiomiehet ja kunniakuja voidaan asettaa vain oman ja vieraan valtion päämiehelle. Kunnianosoitukset tehdään ainoastaan valtiavierailujen ja virallisten käyntien yhteydessä. Kadettien kunniakuja asetetaan vain valtiovie-railun yhteydessä.

Kunniakomppania

501. Hallintoyksikön päällikkö määrää, mikä joukkoyksikkö asettaa kunniakomppanian. Kunniakomppanialla on mukanaan sen asettaneen joukko-osaston lippu. Kunniakomppania voidaan asettaa myös ilman lippua muille paitsi oman tai vieraan valtion päämiehelle. Kunniakomppania on sille kulloinkin määrättyssä asussa ja aseistuksessa. Kunniakomppania ja soitto-kunta järjestyvät KUVION 6 mukaisesti.

502. Saapuessaan vastaanotto paikalle kunnianosoituksen kohteena oleva henkilö tapaa vastaanottajat. Vierailijan ja vastaanottajien tervehdittyä toisiaan kunniakomppanian päällikkö komentaa kunnianosoituksen paikaltaan. Sen jälkeen soitto-kunta soittaa asianomaisen

maan kansallislaulun. Sen päätyttyä soitetaan Suomen kansallislaulu. Kansallislaulut soitetaan, kun kunnianosoituksen kohteena on valtion päämies, puolustusministeri, asevoimien komentaja tai kun siitä erikseen käsketään. Kunnianosoitus lopetetaan kunniakomppanian päällikön komennolla.

503. Kansallislaulujen jälkeen vierailun isäntä ohjaa kunnianosoituksen kohteena olevan henkilön tarkastamaan kunniakomppanian. Kunniakomppanian päällikkö komentaa uudelleen kunnianosoituksen ja ilmoittaa komppanian päävieraalle, joka tarkastaa sen kuten paraatinkatselmuksessa.

504. Tarkastuksen aikana isäntä kulkee päävieraan oikealla puolella. Kunniakomppanian päällikkö kulkee tämän oikealla puolella hieman takaviistossa. Mikäli mukana on erikseen määrätty sotilas, hän kulkee päävieraan takana. Tarkastuksen aikana soitetaan joko puolustusvoimien tai joukon kunniamarssia. Lippu tekee kunnianosoituksen soitto-kunnan aloittaessa soiton.

Tarkastettuaan koko joukon ja siirryttyään sen eteen päävieras tervehtii kunniakomppaniaa. Soitto-kunta ei soita tervehdysten aikana. Kunniakomppania vastaa tervehdykseen sovitulla tavalla. Tarkastuksen päätyttyä kunniakomppanian päällikkö tervehtii päävierasta ja isäntä ohjaa hänet eteenpäin.

Kunniakomppanian päällikön on varauduttava siihen, että kunniakomppanian tarkastettuaan päävieras saattaa tervehtiä häntä kädestä. Jos näin tapahtuu ja kunniakomppanian päälliköllä on miekka paljastettuna kädessään, hän siirtää sen vasempaan käteensä tervehtimisen ajaksi. Tarkastuksen jälkeen voidaan suorittaa ohimarssi.

Kunniaosasto

505. Kunniaosastoksi määrätään komppaniaa pienempi osasto. Se toimii niin kuin kunniakomppaniasta on määrätty. Sota-aluksella kunniaosastoksi asetetaan yleensä kivääriryhmä.

Kunniasaattueupseerit

506. Kunniasaattueupseeriksi voidaan määrätä yhdestä kahteen upseeria. Kunniasaattueupseeri ilmoittautuu yleensä päävieraalle tämän tervehdittyä virallisia vastaanottajiaan. Ilmoittautumisen jälkeen hän liittyy vastaanotettavan seurueeseen.

Kunniavartiomiehet

507. Oman tai vieraan valtion päämiehen asunon tai muun käytössä olevan tilan edustalle voidaan hänen paikalla olonsa ajaksi asettaa parivartioon kunniavartiomiehet. Kunniavartiomiehet asetetaan yleensä lähimmästä vartiostosta. Kunniavartiomiesten asusta ja aseistuksesta käsketään erikseen.

Kunniakuja

508. Kunniakujan muodostava joukko, sen varustus ja aseistus, kunniakujan paikka ja pituus sekä yksittäisten sotilaiden välimatkat käsketään erikseen. Kunniakujaan kuuluvat seisovat kunnianosoituksen ajan asennossa, ase tai miekka olalla. Asento tehdään joko komennon mukaan osastoittain tai ilman komentoa päävieraan saavuttua määrättyyn paikkaan. Lepo tehdään vastaavasti joko komennolla tai päävieraan edettyä määrättyyn paikkaan.

Seppeleenkantajat

509. Seppeleiden kantajiksi asetetaan aliupseereita tai upseerikokelaita ja valtiovierailun yhteydessä kadetteja. Seppeleiden kantajilla on sama vaatetus kuin kunniakomppanialla, -osastolla tai kadeteilla kunniakujassa. Seppeleiden kantajilla ei ole asetta eikä miekkaa. Seppeleenkantajia tarvitaan kaksi seppelettä kohden, ja jos seppeleitä on useampia, kulkevat kantajat pareittain seppeleenlaskupaikalle päävieraan takana.

510. Seppeleenlaskupaikalla seppeleenkantajat ovat päävieraan vasemmalla puolella pareittain rivissä tai paikallisten olosuhteiden mukaan. Kunnianosoituksen alettua seppeleenkantajat kävelevät muistomerkillä, kääntyvät tulosuuntaan niin, että seppeleenauhat osoittavat muistomerkillä pois päin. Kantajat laskevat

seppeleen ja siirtyvät taaksepäin noin neljän askelen päähän seppeleestä ja aloittavat tervehdymisen viemällä käden päähineeseen yhdenaikaisesti. Päävieras suorittaa seppeleen nauhat ja aloittaa kunnianosoituksen, jonka yhteydessä soitetaan kunniamarssi. Kunniamarssin päätyttyä päävieras lopettaa kunnianosoituksen ja seppeleenkantajat laskevat käden päähineestä, siirtyvät eteenpäin neljä askelta, kääntyvät ja kävelevät päävieraan jäljessä alkuperäiselle paikalleen.

Laskettaessa useita seppeleitä eri paikkaan toimitaan vastaavalla tavalla.

Mikäli siirtymiset tilaisuuden aloituspaikalle ovat pitkiä ja lasketaan enemmän kuin yksi seppele, päävieras voi siirtyä suoraan muistomerkillä toiselle. Tällöin seuraavan seppelepartion tulee olla jo valmiina seuraavalla muistomerkillä odottamassa päävierasta. Päämiehen saapuessa muistomerkillä seppeleenkantajat laskevat seppeleen paikalleen. Toiminta tapahtuu kuten edellä on kuvattu.

Mikäli tilaisuudessa ei soiteta musiikkia, rytmittyy muiden tilaisuuteen osallistuvien tervehtimisen aloittaminen ja päättäminen päävieraan esimerkillä.

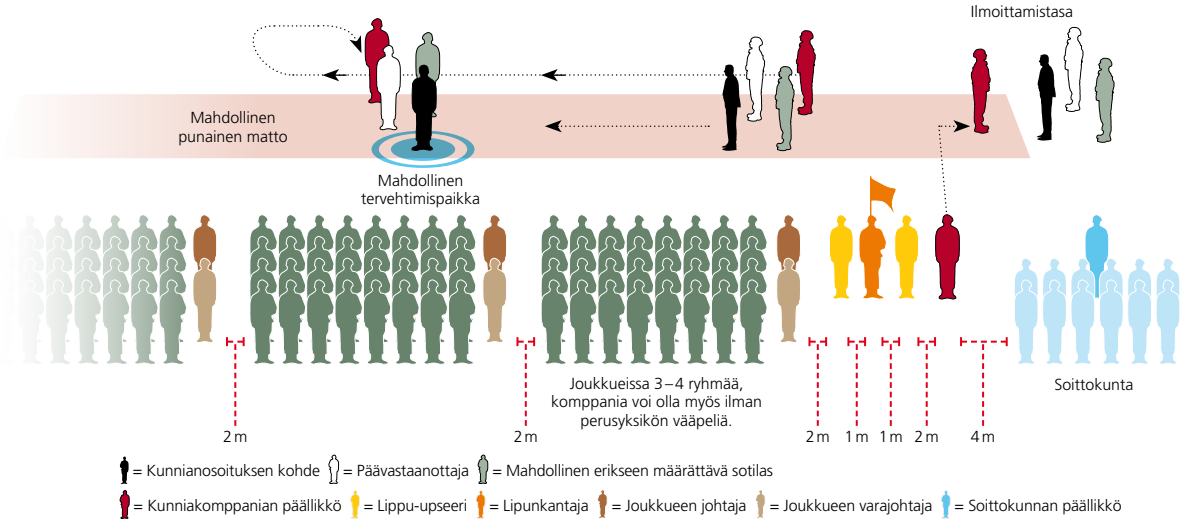
8.6 Kunnianosoitukset juhlatilaisuuksissa

Kunniakomppania tai -osasto

511. Sankarivainajien muistojuhlaan, sankaripatsaan paljastustilaisuuteen, viralliseen seppeleenlaskutilaisuuteen tai muuhun arvokkaaseen juhlaan voidaan määrätä kunniakomppania- tai osasto. Kunniakomppania tai -osasto on tilaisuuksissa jalan mukanaan sen asettaneen joukko-osaston lippu tai joukkoyksikkölippu. Komppanian tai osaston varustus käsketään erikseen.

512. Kunniakomppania tai -osasto ei tervehdi kunnianosoituspaikalle saapumisen ja sieltä poistumisen välisenä aikana. Se tekee kunnianosoituksen seppeleitä laskettaessa. Tällaisissa

KUVIO 6. Kunniakomppania kunnianosoituksessa.

juhlatilaisuuksissa kunniakomppaniaa tai -osastoa ei tarkasteta.

513. Kunnianosoitus hautausmaalla alkaa, kun seppeleenlaskija astuu patsaan tai haudan ääreen. Kunnianosoitus päättyy, kun seppeleenlaskun jälkeen on soitettu puolustusvoimien tai joukon kunniamarssi tai seppeleenlaskija on poistunut patsaan tai haudan ääreltä. Lippu tekee kunnianosoituksen soittokunnan aloituksessa kunniamarssin.

Kunniavartio

514. Kunniavartion vahvuus on kaksi tai neljä sotilasta. Se asetetaan sellaisiin sankaripatsaalle tai muulla muistomerkillä toimeenpantaviin seppeleenlaskuihin tai muihin tilaisuuksiin, joissa kunniakomppania tai -osasto on mukana, ja muulloinkin harkinnan mukaan. Kunniavartion varustus käsketään erikseen.

Saavuttuaan paikalleen kunniavartio pysähtyy ja kääntyy kohteen kautta niin, että sillä on sama rintamasuunta kuin kohteellakin. Sen jälkeen kunniavartio seisoo koko vartioaikansa levossa, ase olalla, lakki päässä ja käsiin kädessä. Kunniavartio ei tee kunnianosoituksia. Kunniavartio vaihdetaan kuten kirkossa pidetyssä siunaustilaisuudessa.

Seppeleen laskeminen muissa kuin siunaus- ja hartaustilaisuuksissa

515. Muissa kuin siunaus- ja hartaustilaisuuksissa seppeleen laskeminen suoritetaan seuraavasti: Seppeleenlaskija seurueineen astuu kohteen luo. He tekevät kunnianosoituksen ja ottavat lakin päästään. Seppeleenkantaja antaa seppeleenlaskijalle seppelenauhan luettavaksi. Seppeleenkantaja laskee seppeleen, ja seppeleenlaskija suoristaa seppelenauhat. Seppeleenlaskijan astuttua takaisin seppelenauhojen suoristamisen jälkeen seurue laittaa lakin päähänsä ja tekee kunnianosoituksen. Sen jälkeen seppeleenlaskija seurueineen kääntyy vasemman kautta ja palaa paikoilleen.

516. Muut tilaisuuden seuraajat aloittavat kunnianosoituksen seppeleenlaskijan aloittaessa kunnianosoituksen ja lopettavat sen samanaikaisesti seppeleenlaskijan kanssa. He eivät ota lakkia päästään. Seppeleenlaskijalla ja hänen seurueellaan on paraatipuku, ellei muuta ole käsketty. He pitävät koko ajan käsiin kädessä. Muita kuin puolustusvoimien seppeleitä tai kukkalaitteita laskettaessa sotilaat tekevät kunnianosoituksen.

517. Laskettaessa seppelettä sisällä menetellään edellä esitetyllä tavalla. Jos lakki on mukana, se pidetään koko ajan vasemmassa kädessä. Ne henkilöt, joilla on sepele oikeassa ja lakki vasemmassa kädessään, tekevät kunnianosoituksen asennossa seisten.

8.7 Joukon vastaanotto ja luovutus

518. Komentajan tai päällikön tehtävien vaihdosta laaditaan yksityiskohtainen perehtymissuunnitelma Pääesikunnan normin mukaisesti. Vastaanottavan komentajan tai päällikön on perehdyttävä yksityiskohtaisesti joukon tehtäviin, resursseihin, hallintoon, valmiuteen ja henkilöstön osaamiseen sekä joukon henkeen.

519. Joukon hallussa, vastuulla tai käytössä oleva omaisuus luovutetaan ja vastaanotetaan erikseen annettujen määräysten mukaisesti. Jos joukko on sijoitettu eri paikkakunnille, sen osat luovutetaan ja vastaanotetaan niiden sijoituspaikkakunnilla tai tarkoituksenmukaisella tavalla.

520. Tehtävien vaihdon päätteeksi järjestetään komentajien vaihtokatselmus **LIITTEEN 6** esimerkin mukaisesti. Tehtävien vaihdon jälkeen vanha ja uusi komentaja tai päällikkö allekirjoittavat luovutus- ja vastaanottopöytäkirjan. Pöytäkirja esitellään joukon suoranaiselle esimiehelle ja arkistoidaan. Tehtävien vaihdon jälkeen uusi komentaja käy tervehdyskäynnillä toimialueensa tärkeimpien siviiliviranomaisten ja yhteistyökumppanien luona.

8.8 Kansallislaulun ja kunniamarskien soittaminen

521. Sotilaallisissa tilaisuuksissa oman tai vieraan valtion kansallislaulua, puolustusvoimien kunniamarssia ja oman joukon kunniamarssia soitettaessa tehdään kunnianosoitus.

522. Sotilaallisin kunnianosoituksin järjestettävissä hautajaisissa vainajaa haudaan laskettaessa voidaan soittaa joko puolustusvoimien tai

joukon kunniamarssia. Kunniamarssia ei kuitenkaan soiteta kirkossa järjestettävissä tilaisuuksissa.

Kansallislaulu

523. Suomen kansallislaulu soitetaan itsenäisyyspäivän ja puolustusvoimain lippujuhlan päivän valtakunnallisessa paraatissa isänmaalle kohotetun eläköön-huudon jälkeen, sepeleenlaskun päätteeksi ja virallisten vierailujen yhteydessä. Vieraan valtion kansallislaulu soitetaan virallisten vierailujen yhteydessä. Kansallislauluista soitetaan vain yksi säkeistö kertauksineen.

Puolustusvoimien kunniamarssi

524. Puolustusvoimien kunniamarssia soitetaan tasavallan presidentin tai puolustusvoimain komentajan saapessa juhlatilaisuuteen tai heidän laskiessaan sepelettä.

525. Puolustusvoimien kunniamarssia soitetaan valtakunnallisessa paraatissa katselmuksen aikana, muissa paraateissa puolustusvoimille kohotetun eläköön-huudon jälkeen, juhlallisen lipunoston ja -laskun aikana sekä tarkastettaessa kunniakomppaniaa valtiovierailujen yhteydessä.

526. Jos maanpuolustusjuhlan ja muun sotilaallisen juhlatilaisuuden päätökseksi soitetaan puolustusvoimien kunniamarssi, se soitetaan ja kuunnellaan seisten. Konserteissa ohjelma- numerona esitettyä puolustusvoimien kunniamarssia kuunnellaan yleensä istuen.

Joukon kunniamarssi

527. Joukon kunniamarssia soitetaan paraatissa katselmuksen aikana, joukko-osastolle kohotetun eläköön-huudon jälkeen sekä sotilasvala- ja sotilasvakuustilaisuudessa komentajan kehoituksen jälkeen. Joukkoyksikön tilaisuudessa soitetaan perinnemarssi.

528. Joukko-osaston kunniamarssin ja joukkoyksikön perinnemarssin alkuosa soitetaan joukon sepelettä laskettaessa, joukon lipun saapessa ja poistuessa sekä silloin, kun joukko ilmoitetaan komentajalleen.

9 Viestintä

9.1 Viestinnän toteutus

529. Puolustusvoimain komentajalla on kokonaisvastuu puolustusvoimien viestinnästä. Puolustusvoimien viestintäjohtaja vastaa viestinnän käytännön toteuttamisesta puolustusvoimissa.

530. Viestinnän päämääränä on tukea organisaation tavoitteiden toteutumista, maanpuolustustahdon ylläpitämistä ja vahvistamista sekä puolustuskyvyn kansallista ja kansainvälistä uskottavuutta. Viestintä antaa kansalaisille totuudenmukaiset ja riittävät tiedot puolustusvoimien toiminnasta ja tavoitteista.

Viestintä kattaa kaikki erilaiset tilanteet ja toiminnot, joissa vastaanotetaan, tuotetaan ja jaetaan informaatiota sekä luodaan vuorovaikutuksessa oman henkilöstön, kansalaisten ja yhteisöjen kanssa merkityksiä puolustusvoimien toimintaan liittyvistä asioista, kuten puolustuskyvystä ja maineenhallintaan liittyvistä tekijöistä. Tiedottaminen on tietyn organisaation tai hallintoyksikön aloitteesta tapahtuvaa tiedon välittämistä omalle henkilöstölle, tiedotusvälineille, kansalaisille tai kansalaisjärjestöille.

531. Viestinnän on oltava säännöllistä ja johdonmukaista. Siinä on noudatettava hyvää tiedonhallintatapaa ja varauduttava moniviranomaisyhteistyöhön. Viestinnän on oltava asiallista, avointa, vuorovaikutteista, luotettavaa ja nopeaa. Luotettavuus ei saa kärsiä nopeuden kustannuksella.

532. Puolustusvoimissa noudatetaan asianomistajuuteen perustuvaa tiedotusvastuuta. Sen mukaan tiedotusvastuu on asiasta parhaiten tietävällä. Viestintäorganisaatio tukee asianomistajia. Tiedottamisen vastuut ja menettelytavat käsketään hallintoyksikkökohtaisesti.

533. Puolustusvoimien viestinnän ja tiedottamisen johtamisessa noudatetaan hallintorakenteen mukaisia johtosuhteita ja toimialatietä. Hallintoyksikön viestintäorganisaation on toimittava suoraan johdon alaisuudessa.

534. Kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden viestintävastuut käsketään tarvittaessa erikseen. Ne on saatettava puolustusministeriön ja ulkoasiainministeriön tietoon.

535. Sotilaan on omalla toiminnallaan annettava oikea ja asiallinen kuva sotilaallisesta maanpuolustuksesta ja puolustusvoimista.

9.2 Viestinnässä ja tiedottamisessa noudatettava julkisuus

536. Jokaisella on oikeus saada tietoja viranomaisten julkisista asiakirjoista ja tiedoista. Julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja valmisteltavina olevista merkittävistä asioista. Puolustusvoimien viestinnällä on lisättävä viranomaisyhteistoiminnan edellytyksiä.

537. Puolustusvoimien viestintä on avointa ja siinä noudatetaan hyvää tiedonhallintatapaa. Kansalaisille taataan mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja varojen käyttöä sekä omia oikeuksiaan ja etujaan. Tätä toteutetaan siten, että estetään vain salassa pidettävien tietojen ja asioiden pääsy julkisuuteen ja noudatetaan vaitiolovelvollisuuteen tai tiedon hyväksikäytön kieltoon perustuvia määräyksiä.

538. Puolustusvoimissa sattuneita onnettomuuksia, rikoksia tai mahdollisia maineriskejä ei saa salata tai vähätellä. Julkisuusarvoltaan mittavissa tapauksissa on välittömästi otettava yhteys omaan esimieheen ja oman hallintoyksikön viestintähenkilöstöön. Hallintoyksikön on informoitava asiasta Pääesikuntaa.

539. Joukko-osaston komentaja tai hallintoyksikön päällikkö vastaa onnettomuuden, tapaturman, palvelusturvallisuuteen vaikuttaneen vaaratilanteen tai maineriskin liittyvän tilanteen tiedottamisesta. Komentajan on pidettävä esimiehensä tietoisena asiasta ja sen edistymisestä.

540. Rikos- ja onnettomuustapauksissa tiedotusvastuu on toimivaltaisella viranomaisella ja erityisesti sen tehtävään määräämällä tutkinnanjohtajalla. Poliisiviranomainen antaa julkisuuteen kaikki poliisitutkintaan ja sen edistymiseen liittyvät tiedot. Tapauksen siirtyessä syyteharkintaan tiedotusvastuu siirtyy syyttäjälle.

541. Onnettomuuden tai muun syyntakia menehtyneiden nimiä ei anneta julkisuuteen ennen kuin tapahtuneesta on tiedotettu omaisille ja heiltä on saatu siihen suostumus. Oletuksia onnettomuuden syistä tai seurauksista ei anneta julkisuuteen.

542. Puolustusvoimien henkilöstö ei esitä julkisuudessa yksityiskohtaisia arvioita onnettomuudessa aiheutuneista vammoista tai niiden laadusta. Hoitava lääkäri antaa julkisuuteen tietoja potilaan terveydentilasta tämän suostumuksella. Julkisuuteen ei yleensä anneta tietoja itsemurhista tai niiden yrityksistä.

9.3 Sotilaan esiintyminen julkisuudessa

543. Sotilaalla on oikeus kirjoittaa julkisesti, antaa haastatteluja ja pitää esitelmiä julkisissa tilaisuuksissa. Aineisto ei saa sisältää salassa pidettäviä eikä vaitiolovelvollisuuden tai tiedon hyväksikäytön kiellon piiriin kuuluvia tietoja tai asioita. Määräykset koskevat myös kuva-aineistoa.

544. Sotilas vastaa itse kaikista kirjoittamistaan ja antamistaan lausunnoista. Jos hän on epävarma esityksensä sisällön oikeellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta, hän voi antaa sen esimiehensä tai asiantuntijan tarkastettavaksi. Se ei kuitenkaan siirrä vastuuta asianomaiselta henkilöltä.

545. Esiintyessään julkisuudessa jokaisen sotilaan on muistettava, että vaikka hän itse vastaa mielipiteistään, niiden ja hänen esiintymisensä perusteella muodostuu kuva koko puolustusvoimista.

546. Ammattisotilaiden ja puolustusvoimissa sotilaskoulutettavien oppilaiden tulee muutoinkin välttää puuttumista puoluepoliittisiin kiistakysymyksiin ja varoa puolustusvoimien kytkemistä niihin.

547. Ammattisotilas ja puolustusvoimissa sotilaskoulutettava opiskelija voi asettua kunnallisvaaliehdokkaaksi, mutta hän ei saa kuulua jäsenenä poliittiseen puolueeseen tai poliittista toimintaa harjoittavaan tai sitä tukevaan yhdistykseen.

9.4 Sotilaspuvun käyttö julkisuudessa

548. Sotilaspuvun ja siihen kuuluvan pukineen käyttö on kielletty puoluepoliittisessa toiminnassa, vaalimainonnassa ja mielenosoituksissa eikä sen käyttöä vapaa-ajalla pidetä suotavana julkisissa mielipiteenilmaisun kaltaisissa tilaisuuksissa. Poliittisessa tilaisuudessa sotilaspukua voidaan kuitenkin käyttää esiinnyttäessä käskettyinä tai virallisena puolustusvoimien edustajana.

549. Asettuessaan ehdokkaaksi esimerkiksi kunnallisvaaleihin sotilas ei saa käyttää sotilaspukua puoluepoliittisessa toiminnassa eikä vaalimainonnassa. Sotilasvirassa palvelevaa ei voi valita kansanedustajaksi tai Euroopan parlamentin jäseneksi.

550. Yksityiskohtaiset määräykset sotilaspuvun käytöstä annetaan Pääesikunnan normilla.

10 Ohjesäännön soveltaminen kansainvälisissä operaatioissa

551. Yleisen palvelusohjesäännön määräyksiä noudatetaan erilaisissa kansainvälisissä operaatioissa soveltaen.

Soveltamisessa on otettava huomioon

- kansainvälisoikeudellinen oikeusnormisto
- voimassa olevat operaatioon vaikuttavat kansainväliset sopimukset
- operaation mandaatti ja siitä seuraavat operaatiolle asetetut tehtävät
- operaatiota koskevat kansalliset ja kansainväliset ohjeet ja määräykset
- operaation erityispiirteet
- operaatiossa kulloinkin voimassa olevat voimankäytösäännöt
- henkilöstön palvelussuhteen ehdot
- kohdemaan ja sen väestön uskonnolliset ja kulttuuriset erityispiirteet.

552. Kansallisessa johtovastuussa toimiva esikunta tai kansallisen osaston vanhin käskää ja ohjeistaa operaatiokohtaisesti Pääesikunnan ja puolustushaaran antamin perustein yksityiskohdat ohjesäännön noudattamisesta, soveltamisesta ja siitä tehtävistä poikkeuksista.

553. Ohjesäännön keskeinen sisältö on koulutettava henkilöstölle operaatiokohtaisen koulutuksen yhteydessä. Henkilöstön saavuttua operaatioalueelle operaatiossa toimiva kansallinen johtoporras tai osaston vanhin on velvollinen kertaamaan mahdolliset poikkeukset ja soveltamiskohdat. Kansallinen johtoporras tai osaston vanhin myös vastaa niiden noudattamisen valvonnasta.

LIITE 1 Puhutteluesimerkkejä

Esimerkkejä herra- tai rouva-sanan ja sotilasarvon käytöstä:

- "Herra eversti, luutnantti Partanen." Ilmoittauduttaessa tai esittädyttyäessä mainitaan etunimi vain siinä tapauksessa, että paikalla on henkilö, jolla on sama sukunimi kuin ilmoittautujalla tai esittäytyjällä.
- "Herra kapteeni, ylikersantti Arvo, ilmoittaudun ylennyksen johdosta."
- "Herra kersantti, tykkimies Hihnala, ilmoittaudun iltavapaalta."
- "Rouva kapteeni, komppania on järjestynyt käskynjakoon, ilmoitti luutnantti Karvonen."
- "Herra vänrikki, korpraali Siurua, voinko mennä varusvarastolle?"
- "Herra sotilasmestari, Panssaritorjuntakomppania järjestynyt oppitunnille, ilmoitti kersantti Mikkonen."
- "Rouva ylivääpeli, jääkäri Hännikäinen, ilmoittaudun käskystäanne."
- Everstiluutnantti kutsuu nimeltä: "Vääpeli Villanen." Vääpeli Villanen vastaa: "Herra everstiluutnantti."
- Luutnantti kysyy: "Tykkimies Nopanen, mikä oli sijoituksenne suunnistuskilpailussa?" Tykkimies Nopanen vastaa: "Olin toinen, herra luutnantti."
- Kun esimies onnittelee, kiittää, kehuu tai palkitsee sotilasta, siihen vastataan: "Kiitän, rouva kersantti." Osastona ei vastata esimiehen kiitokseen tai onniteluihin.
- Luutnantti Partanen kysyy oppitunnilla: "Milloin Suomi itsenäistyi?" "Herra luutnantti, alokas Nurmi, 6.12.1917."
- Puhelimeen vastataan: "Oma yksikkö" ja "oma arvo ja sukunimi".

Esimerkkejä tapauksista, jolloin ei käytetä herra- tai rouva-sanaa ja arvoa:

- "Herra yliluutnantti, kranaatinheitinjoukkueen tulenjohtoryhmä ilmoittautuu komppaniaanne, johtajana kersantti Pernu." Yliluutnantti vastaa: "Kiitän" ja kysyy: "Saatteko radiollanne yhteyden tulenjohtajiin?" Kersantti Pernu vastaa: "Saan yhteyden vain tuliaseaman välityksellä."
- "Rouva luutnantti, viisi miestä Kuljetuskomppaniasta ilmoittautuu työpalvelukseen, johtajana alikersantti Vierimaa." Luutnantti vastaa: "Kiitän" ja kysyy: "Onko teillä lumilapiot ja kirveet mukana?" Alikersantti Vierimaa: "Kyllä."
- Komppanian vääpeli kääkee: "Alikersantti Saari." Saari vastaa: "Herra ylivääpeli." Vääpeli jatkaa: "Viekää ryhmä ampu-
maradalle, toistakaa." Alikersantti Saari vastaa: "Vien ryhmän ampu-
maradalle." Mikäli käskyä ei käsketä toistamaan, vastataan: "Kyllä (selvä tai ymmärsin)."

Jos käskynalainen ei ymmärrä esimiehen käskyä, hän ilmoittaa esimerkiksi "En ymmärtänyt käskyä."

LIITE 2 Sotilasvalan ja -vakuutuksen kaava

Minä N. N. lupaan ja vakuutan...

Sotilasvalassa: kaikkivaltiaan ja kaikkitietävän Jumalan edessä

Sotilasvakuutuksessa: kunniani ja omantuntoni kautta

olevani Suomen valtakunnan luotettava ja uskollinen kansalainen.

Tahdon palvella maatani rehellisesti sekä parhaan kykyäni mukaan etsiä ja edistää sen hyötyä ja parasta.

Minä tahdon kaikkialla ja kaikissa tilanteissa, rauhan ja sodan aikana, puolustaa isänmaani koskemattomuutta, sen laillista valtiojärjestystä sekä valtakunnan laillista esivaltaa.

Jos havaitsen tai saan tietää jotakin olevan tekeillä laillisen esivallan kukistamiseksi tai maan valtiojärjestyksen kumoamiseksi, tahdon sen viipymättä viranomaisille ilmoittaa.

Joukkoa, johon kuulun sekä paikkaani siinä, en jätä missään tilanteessa, vaan niin kauan kuin minussa voimia on, suoritan saamani tehtävän loppuun.

Lupaan käyttäytyä kunnollisesti ja ryhdikkäästi, totella esimiehiäni, noudattaa lakeja ja asetuksia sekä säilyttää minulle uskotut palvelussalaisuudet.

Tahdon olla suora ja auttavainen myös palvelustovereitani kohtaan.

Milloinkaan en sukulaisuuden, ystävyyyden, kateuden, vihan tai pelon vuoksi enkä myöskään lahjojen tai muun syyn tähden toimi vastoin palvelusvelvollisuuttani.

Jos minut asetetaan esimiesasemaan, tahdon olla alaisiani kohtaan oikeudenmukainen, pitää huolta heidän hyvinvoinnistaan, hankkia tietoa heidän toiveistaan, olla heidän neuvonantajanaan ja ohjaajanaan sekä omasta puolestani pyrkiä olemaan heille hyvänä ja kannustavana esimerkkinä.

Kaiken tämän minä tahdon kunniani ja omantuntoni mukaan täyttää.

LIITE 3 Virkavalan ja -vakuutuksen kaava

Minä N. N. ...

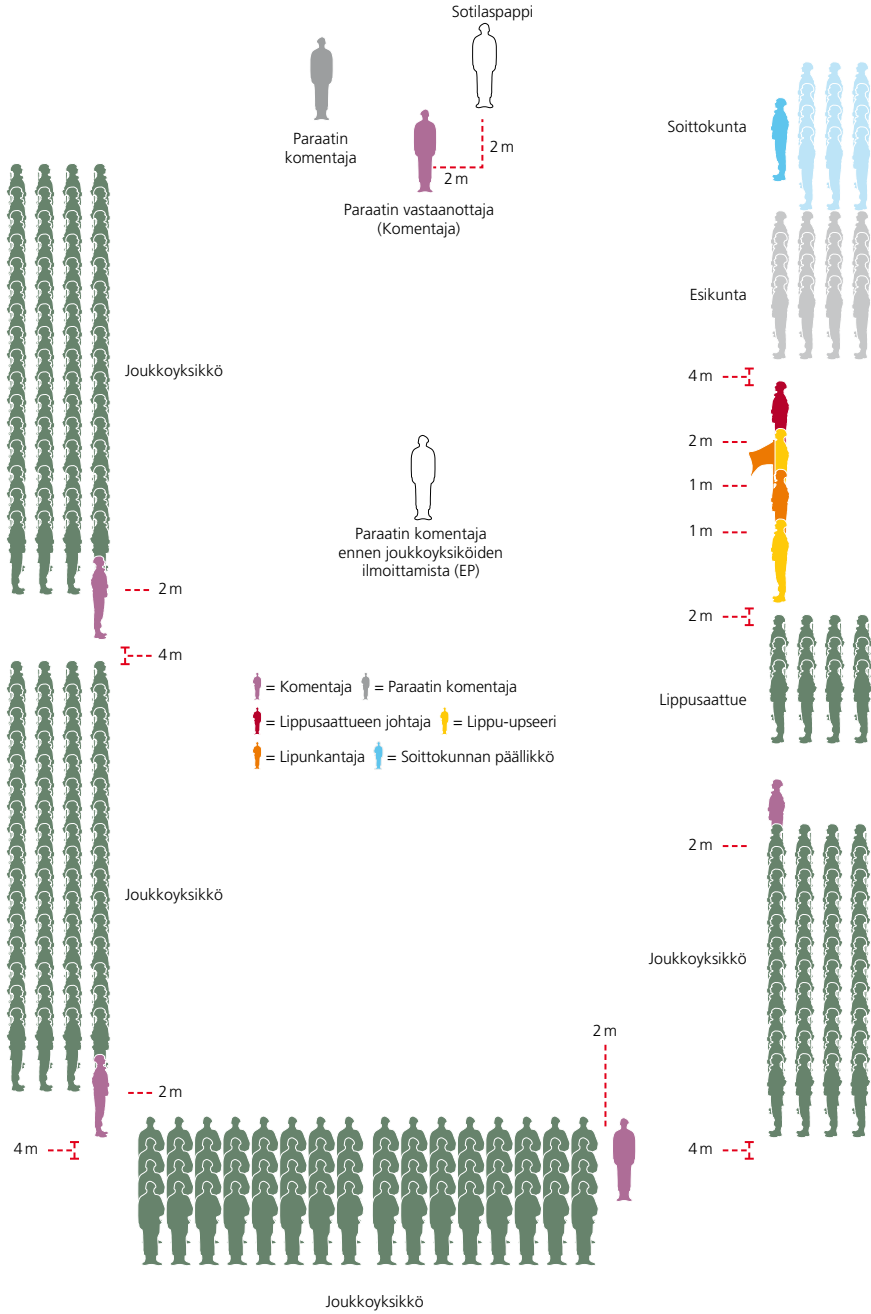
Virkavalassa: lupaan ja vannon kaikkivaltiaan ja kaikkietävän Jumalan edessä.

Virkavakuutuksessa: lupaan ja vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta,

*että minä virassani noudatan perustuslakeja ja muita lakeja
sekä toimin oikeudenmukaisesti ja puolueettomasti
kansalaisten ja yhteiskunnan parhaaksi.*

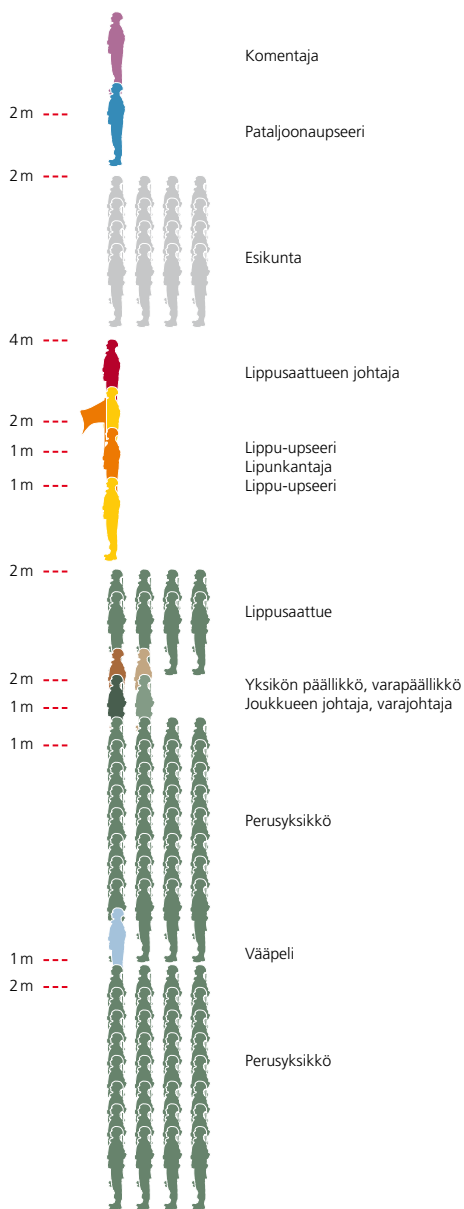
Virkavalassa tai -vakuutuksessa henkilö toistaa alleviivatut osuudet.

LIITE 4 Joukko-osasto paraatikatselemissa (esimerkki)

Lippuja käytetään LUVUN 8 mukaisesti.

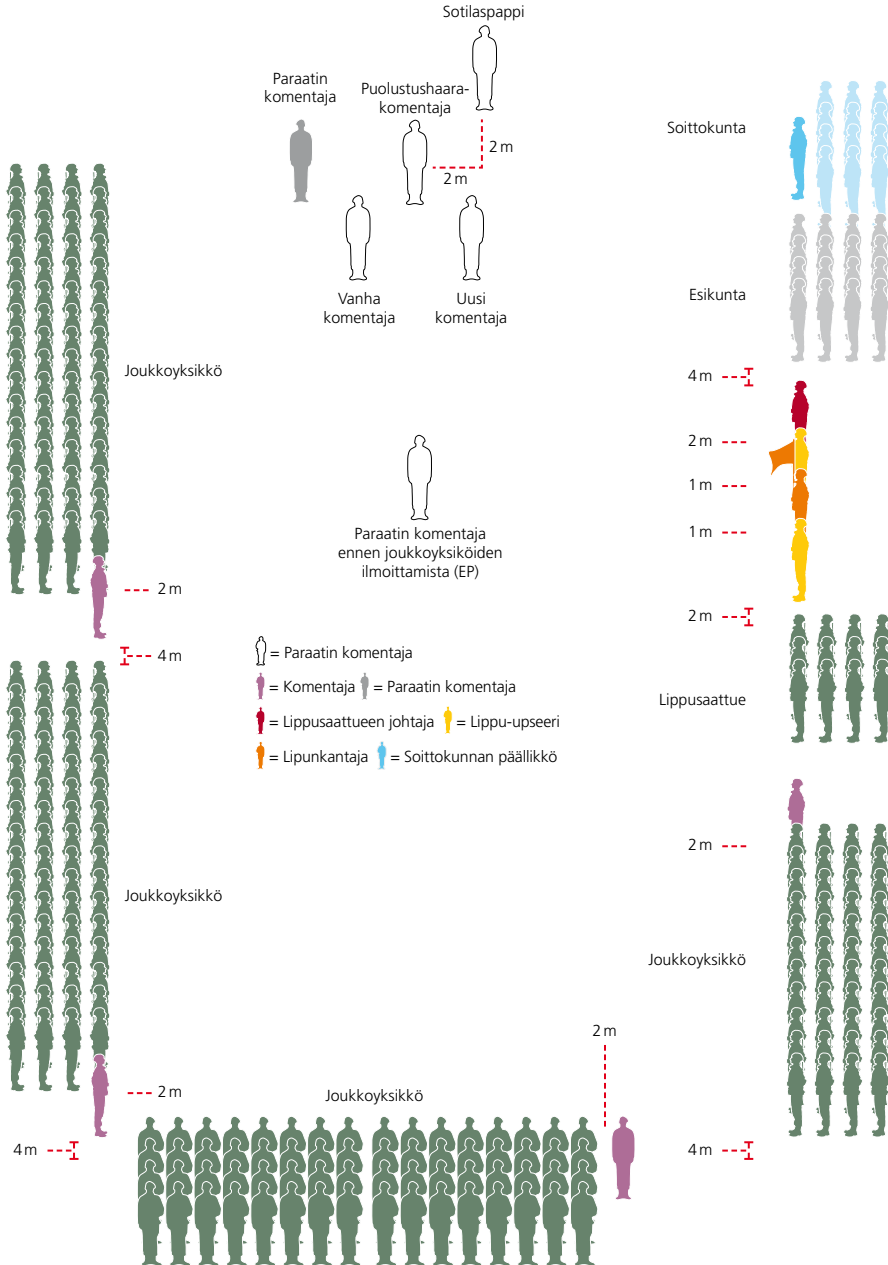
LIITE 5 Joukkoyksikkö joukko-osaston paraatikatselemissa (esimerkki)

LIITE 6 Joukko-osaston komentajien vaihtokatselmus (esimerkki)

1. Paraatiin osallistuvien joukkojen ryhmitys katselmuspaikalla määrätään paraatikäskystä. Katselmuspaikan suuruus ja sijainti, paraatiin osallistuvien joukkojen vaatima tila ja

ohimarsijärjestys vaikuttavat ryhmitykseen. Ryhmitysmuotoja ovat esimerkiksi rivi, suorakulma, avoneliö tai neliö. Puolustushaaran komentaja voi osallistua tilaisuuteen.

Lippuja käytetään LUVUN 8 mukaisesti.

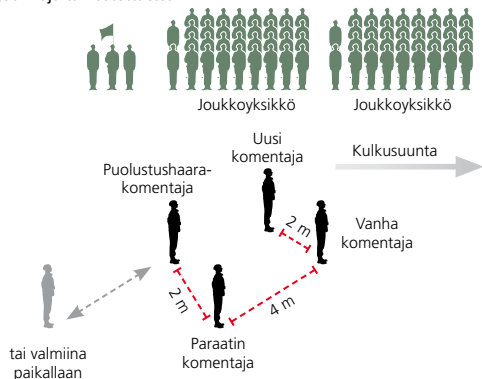
2. Kun kaikki paraatijoukot ovat järjestyneet katselmuspaikealle, paraatin komentaja ottaa joukot komentoonsa ilmoittamalla **"PARAA-TIJOUKOT KUULUVAT KOMENTOONI, ASENTO, OLALLE – VIE, OJENNUS, JOUKKO-OSASTOJEN (JOUKKOYKSIKÖIDEN) KOMENTAJAT TARKASTAKAA OJENNUKSET, KATSE ETEEN – PÄIN, LEPO"**. Komento **"OLALLE – VIE"** koskee lipunkantajia ja miekkavarustuksessa olevia, jolloin liput nostetaan kantoasentoon ja miekat viedään olalle.

3. Paraatin komentaja ilmoittaa paraatijoukot paraatin vastaanottajalle (vanha komentaja), jonka jäljessä ovat uusi komentaja ja mahdollisesti puolustushaaran komentaja. Paraatin komentaja komentaa esimerkiksi **"ILMOITAN PRIKAATIN KOMENTAJALLE, PARAATIJOUKOT ASENTO, ETEEN – VIE, HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN"**. Suoritusosalla **"PÄIN"** soittokunta alkaa soittaa joukko-osaston kunniamarssia. Soittokunnan aloittaessa kunniamarssin liput tekevät kunnianosoituksen. Lippulinnoissa olevat liput eivät tee kunnianosoitusta.

Paraatin komentaja ilmoittaa esimerkiksi **"HERRA EVERSTI, PARAATIJOUKOT JÄRJESTYNEET KOMENTAJAN VAIHTOPARAATIIN"**. Soittokunta keskeyttää marssin soiton ilmoituksen ajaksi.

4. Otettuaan vastaan ilmoituksen paraatin vastaanottajat (vanha komentaja, uusi komentaja ja mahdollisesti puolustushaaran komentaja) tarkastavat joukot. Paraatin komentaja siirtyy sen verran sivuun, että paraatin vastaanottaja voi kulkea ohi. Tarkastus suoritetaan alla olevan ryhmittymisen mukaisesti.

Esimerkki johtajien ryhmittymisestä ja etäisyyksistä katselmuksessa joukkoja tarkastettaessa.

Tarkastuksen aikana soitetaan sen joukon kunnia- tai perinnemarssia (tarpeen tai olosuhteiden mukaan), jota paraatin vastaanottaja kulloinkin tarkastaa.

5. Joukko-osaston komentajien vaihtokatselmuksessa puolustushaaran komentaja ottaa vastaan joukko-osaston lipun toimivalta komentajalta ja luovuttaa sen uudelle komentajalle.

6. Tehtävien vaihdon jälkeen järjestetään komentajien vaihtokatselmus esimerkin mukaisesti. Tehtävien vaihdon jälkeen vanha ja uusi komentaja allekirjoittavat luovutus- ja vastaanot-topöytäkirjan. Pöytäkirja esitellään joukon suoranaiselle esimiehelle ja arkistoidaan. Tehtävien vaihdon jälkeen uusi komentaja käy tervehdyskännillä toimialueensa tärkeimpien siviiliviranomaisten ja yhteistyökumppanien luona.

7. Joukko-osaston komentajien vaihtokatselmukseen osallistuvat joukko-osaston henkilöstö sekä erikseen kutsuttavat sidosryhmät ja yhteistyökumppanit. Esimerkki katselmuksesta perustuu **LUVUN 8** ohjeistukseen. Ohjeistusta noudatetaan soveltuvin osin joukkoyksikön komentajien vaihtotilaisuudessa. Vanha ja uusi komentaja ovat vaihtokatselmuksessa sijoittuneena ryhmittymispiirroksen mukaiseen kohtaan (noin 3 metrin etäisyydelle toisistaan). Puolustushaaran komentaja on ryhmittyneenä heidän taakseen keskelle valmiiksi ottamaan vastaan joukko-osaston lipun vanhalta komentajalta ja luovuttamaan lipun uudelle komentajalle.

Esimerkki tilaisuuden ohjelmasta:

Joukot, henkilöstö ja lippusaattue järjestyneet

Esikuntapäällikkö (Paraatin komentaja)

Joukko-osastolipun vastaanottaminen

”OTAMME VASTAAN JOUKKO-OSASTOLIPUN”
”ASENTO, OLALLE – VIE”

Esikuntapäällikkö
Miekat ja joukkoyksikköliput viedään olalle (kantoasento).

”ETEEN – VIE”

”HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN”

Soittokunta soittaa joukon kunniamarssia.

”KATSE ETEEN – PÄIN”

”OLALLE – VIE, LEPO”

Liput jäävät kantoasentoon.

Ilmoittaminen joukko-osaston komentajalle

”ILMOITAN JOUKKO-OSASTON KOMENTAJALLE”
”ASENTO, ETEEN – VIE”
”HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN”

Esikuntapäällikkö

Soittokunta soittaa joukon kunniamarssia.

Ilmoittaminen

Esikuntapäällikkö

Joukkojen tarkastaminen

Komentaja (ml. uusi komentaja ja puolustus-
haaran komentaja)

- Joukkoyksiköiden kohdalla voidaan soittaa perinnemarseja.

”HYVÄÄ PÄIVÄÄ PARAATIJOUKOT”

Komentaja tervehtii kootusti.

”KATSE ETEEN – PÄIN”

”OLALLE – VIE”, ”JALALLE – VIE, LEPO”

Esikuntapäällikkö

Liput ja miekat viedään jalalle.

Joukko-osaston komentajan vaihto

- Luovuttava komentaja pitää puheen.

Komentaja

”LIPPU ESIIN”

- Joukko-osaston lippu siirtyy komentajien taakse kuten sotilasvalatilaisuudessa (KUVIO 4)

Esikuntapäällikkö

Lipunkantaja

”ASENTO, OLALLE – VIE”

”ETEEN – VIE”

”HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN”

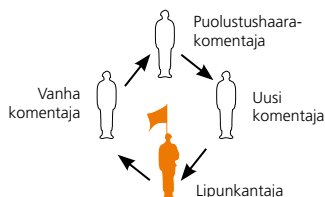
Esikuntapäällikkö

- Lipunkantaja siirtyy lippu kantoasennossa vanhan komentajan eteen ja luovuttaa lipun vanhalle komentajalle.

Lipunkantaja ja vanha komentaja

”LUOVUTAN KAARTIN JÄÄKÄRIRYKMENTIN”

- Komentaja luovuttaa joukko-osastolipun puolustushaaran komentajalle.
- Puolustushaaran komentaja ottaa ensin vastaan joukko-osastolipun vanhalta komentajalta ja sen jälkeen luovuttaa joukko-osastolipun uudelle komentajalle

Vanha komentaja

Puolustushaaran komentaja ja uusi komentaja

”VASTAANOTAN KAARTIN JÄÄKÄRIRYKMENTIN”

- Uusi komentaja vastaanottaa joukko-osastolipun.
- Lipunkantaja vastaanottaa lipun uudelta komentajalta.

Uusi komentaja

Lipunkantaja

”LIPPU PAIKALLEEN”

Esikuntapäällikkö

”KATSE ETEEN – PÄIN”

”OLALLE – VIE”, ”JALALLE – VIE, LEPO”

- Joukko-osaston uuden komentajan puhe.
- Puheen päätteeksi uusi komentaja kehottaa kohottamaan kolminkertaisen eläköön-huudon joukko-osastolle.
- Kunniamarssin päätyttyä tehdään lepo ja liput viedään jalalle.

Uusi komentaja

Paraatijoukot toimivat KOHDAN 416 mukaan.

Soittokunta soittaa joukon kunniamarssin.

VALMISTAUTUKAA KENTTÄHARTAUTEEN”

- Otettava huomioon KOHTA 417.

Esikuntapäällikkö

Kenttähartaus

- Hymni
- Rukoukseen soitto

Soittokunta

Soittokunta

”LAKKI – PÄÄSTÄ, LEPO”

- Papin puhe ja rukous
- Virsi
- Rukouksen päätösoitto

Esikuntapäällikkö

Pappi

Soittokunta

Soittokunta

”LAKKI – PÄÄHÄN, LEPO”

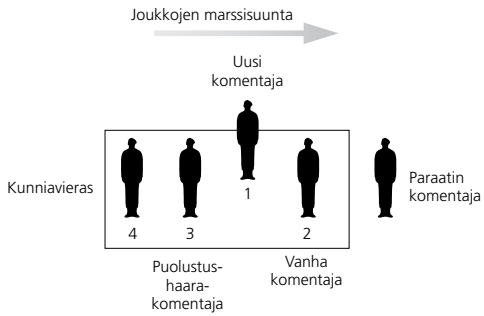
Esikuntapäällikkö

”VALMISTAUTUKAA OHIMARSSIIN”

Esikuntapäällikkö

8. Ohimarssia komentaa paraatin komentaja, ja paraatin vastaanottajina ovat vanha ja uusi komentaja. Ohimarssin vastaanottopaikka on marssisuunnassa tien oikealla puolella. Puolustushaaran komentaja on paraatin vastaanottajien kanssa vastaanottopaikalla kunniavieraina komentajien vasemmalla puolella.

Esimerkki ohimarssin vastaanottajien ryhmyksestä.

LIITE 7 Vartiotehtävien luovutus ja vastaanotto (vartioparaati)

1. Erikseen käskettäessä vartioiden vaihto voidaan toteuttaa juhlallisesti. Varuskunnan päällikkö, joukon komentaja tai vartioitavan kohteen päällikkö käskää vartio-ohjeissa vartioiden vaihdosta ja vartioparaateista.

2. Vartiopäällikkö tarkastaa vartiionsa aseistuksen ja varustuksen sekä varmistautuu siitä, että vartiotehtävään määrätyt ovat tietoisia tehtäväänsä liittyvistä käskyistä ja ohjeista, sekä vie vartiionsa kokoontumis- ja vartioparaatipaikalle.

3. Vartioparaatipaikalla vartiojoukot järjestyvät LIITTEEN 8 mukaisesti vartioittain ja vartiionsa vartiohenkilöstö vaihdottain. Kun soittokunta osallistuu vartioparaatiin, se ryhmittyy vartioiden oikealle puolelle.

Vartioiden vaihto (esimerkki)

4. Vastaanottavan vartion saapuessa vartiorakennuksen läheisyyteen luovuttava vartio järjestyy vartiorakennuksen eteen tai vartioaulaan. Luovuttavan vartion vartiopäällikkö komentaa **"OJENNUS, KATSE ETEEN – PÄIN, LIPAS – KIINNITÄ"**.

5. Vastaanottavan vartion tultua päävartion edustalle soitto tai rummutus lakkaa. Vartiopäällikkö johtaa vartiionsa vartiorakennuksen tai -aulan eteen, pysäyttää sen vastapäätä luovuttavaa vartiota alkupää luovuttavan vartion loppupään tasalla ja komentaa **"KÄÄNNÖS VASEMPAAN – PÄIN, OJENNUS, KATSE ETEEN – PÄIN"**. Soittokunta asettuu sille määrätylle paikalle.

6. Molempien vartioiden päälliköt, ensiksi luovuttavan, komentavat **"HUOMIO"**, jolloin soitto-kunta soittaa tai rummunlyöjät soittavat alkuosan vastaanottava vartion asettaneen joukon kunniamarssista.

Soiton lakattua vartiopäälliköt siirtyvät joukonsa eteen kolmen askeleen päähän toisistaan, luovuttava vartiopäällikkö aulassa ja vastaanottava aulan edessä, tervehtivät viemällä käden päähineeseen ja pitävät sen siinä koko

esittäytymisen ajan. Vastaanottavan vartion päällikkö lausuu arvonsa ja nimensä sekä tunnussanaa käytettäessä vanhan tunnussanan ensiosan. Todettuaan sen oikeaksi luovuttavan vartion päällikkö lausuu tunnussanan loppuosan, arvonsa ja nimensä, minkä jälkeen molemmat poistuvat vartioidensa luo. Ellei tunnussanaa käytetä, vartiopäälliköt ilmoittavat esittäytyessään sotilasarvonsa ja nimensä ja vastaanottava vartiopäällikkö lisäksi, mistä joukko-osastosta vartiojoukko on.

7. Kun vartioon kuuluu aulavartio tai vastaava, vastaanottavan vartion päällikkö komentaa **"VARTIOMIES – VARTIOON"**, jolloin ensimmäisen vaihdon vartiomies menee vanhan vartiomiehen eteen ja ottaa häneltä vastaan vartiopaikan. Luovutettuaan vartiopaikan luovuttavan vartion vartiomies siirtyy vartion rintaman editse vartiionsa loppupäähän. Mikäli vartiopaikalla on kello, uusi vartiomies soittaa sitä tehtävien vastaanoton jälkeen.

8. Luovuttavan vartion vartiopäällikkö komentaa **"KÄÄNNÖS OIKEAAN – PÄIN, TAHDISSA – MARS"** ja vie vartiionsa LIITTEEN 8 (KUVION G) mukaiselle paikalle. Luovuttavan vartion päällikkö ja vartiopäällikön apulainen palaavat vartiorakennukseen luovuttamaan vartiotehtäväänsä. Kovalla pakkasella, myrskyllä ja sateella luovuttavan vartion päällikkö voi johtaa oman vartiojoukonsa vartiorakennukseen vaihdon ajaksi.

9. Vastaanottavan vartion vartiopäällikkö komentaa **"LIPAS – IRROTA, KÄÄNNÖS OIKEAAN – PÄIN, JONOON – MARS, SEURATKAA"** ja vie vartiionsa vartiorakennukseen. Komennon viimeisellä suoritusosalla soitto-kunta alkaa soittaa tai rummunlyöjät alkavat soittaa marssia.

10. Soittokunta soittaa vartiotehtävien luovutuksen aikana.

11. Vartiorakennuksessa vastaanottava vartio järjestyy sopivaan muotoon. Sen jälkeen uusi vartiopäällikkö lähettää ensimmäisen vaihdon vartiopaikoille ja käskää muiden vaihdottain

asettaa aset varmistettuina asetelineeseen. Lippaat asetetaan niille varattuun paikkaan.

12. Vartiopaikkojen vaihdon jälkeen molemmat vartiopäälliköt allekirjoittavat luovuttavan vartion vartioilmoituksen, minkä ohessa vastaanottavan vartion vartiopäällikkö tekee siihen merkintänsä havaituista epäkohdista.

13. Vartiopäälliköt ilmoittavat luovutuksen ja vastaanoton vartioiden tarkastajalle, mikäli tämä on paikalla. Sen jälkeen vaihdettu vartio palaa kasarmiinsa.

14. Kasarmi-, varasto- ja varikkovartiot vaihdetaan edellä kuvattuja ohjeita soveltaen.

Vartiomiesten vaihto (esimerkki)

15. Vaihto järjestyy vartiopaikoille lähtöä varten vartiorakennuksen eteen. Aseisiin kiinnitetään lippaat vartiopäällikön käskystä ennen liikkeelle lähtöä.

16. Vastaanottava vartiopäällikkö johtaa vaihtoa, kunnes kaikki vartiomiehet on vaihdettu. Vartiomiesten vaihdon jälkeen luovuttava vartiopäällikkö ottaa johdon. Hän vaihtaa paikkaa vastaanottavan vartiopäällikön kanssa ja johtaa vaihdon vartiorakennuksen alueelle.

17. Vartiomiestä vaihdettaessa vartiopäällikkö pysäyttää vaihdon noin kolmen metrin päähän luovuttavasta vartiomiehestä komentamalla **"VAIHTO – SEIS"**. Sen jälkeen vartiopäälliköt ottavat askeleen sivulle **LIITTEEN 8 (KUVION D)** osoittamalla tavalla. Vartiopäällikkö komentaa **"VAIHTAKAA"**, jolloin vastaanottava vartiomies astuu kaksi askelta kuvion E mukaisesti.

18. Luovuttava vartiomies ilmoittaa **"LUOVUTAN VARTIOPAIKAN"** ja vastaanottava vartiomies **"OTAN VASTAAN VARTIOPAIKAN"**, minkä jälkeen vartiopäällikkö komentaa **"LEPO"**.

19. Vastaanottavan vartion vartiopäällikkö ja vartiomies yhdessä luovuttavan vartion vartiopäällikön ja vartiomiehen kanssa tarkastavat,

olujen sen salliessa, vartiokojun tai -katoksen ja vartiopaikalla olevan välineistön luettelon mukaan sekä vartiopaikan eri lupatodistusten mallit. Samalla paikallisen ohjeen mukaisesti tarkastetaan vartioitavan kohteen ovet, ikkunat, lukot, lyijykkeet tai sinetit ja suoja-aidat.

Tarkastuksen jälkeen vastaanottava vartiomies asettuu vartiopaikalle ja luovuttava menee johon viimeiseksi **LIITTEEN 8 (KUVION E)** mukaisesti.

20. Kun vartiopaikka on luovutettu ja vastaanotettu, vartiopäälliköt menevät paikoilleen ja vastaanottava vartiopäällikkö komentaa **"ASENTO, TAHDISSA – MARS"** ja johtaa vaihdon seuraavalle vartiopaikalle. Näin menetellään, kunnes kaikki vartiomiehet on vaihdettu.

21. Vaihdon saavuttua vartiorakennuksen alueelle vartiopäällikkö komentaa **"VAIHTO – SEIS, LIPAS – IRROTA, LEPO"**. Sen jälkeen hän tarkastaa aset, ja vaihto joko liittyy luovuttavaan vartiojoukkoon omalle paikalleen tai siirtyy vartiorakennukseen. Viimeisen vartiomiehen vaihdon jälkeen johtaminen siirtyy luovuttavalle vartiopäällikölle.

LIITE 8 Vartioparaati

1. Uusi vartio-osasto ja erillisosasto marssivat uuden vartio-osaston johtajan komentojen mukaisesti vartioparaatin aloittamispaikalle vartioparaatin järjestymispaikalta:

- "OSASTO, TAHDISSA – MARS"
- "OSASTO – SEIS"
- "KÄÄNNÖS VASEMMAAN – PÄIN"
- "OJENNUS, KATSE ETEEN – PÄIN, LEPO."

2. Ennen lipun vastaanottoa ja mahdollista kirkonkellojen soimista vartioparaatiin osallistuva joukko voi lyhyesti esitellä erikoisosaamistaan, esimerkiksi viihdemusiikkia, asekäsittelyä tai kuviomarsssia.

3. Mikäli vartioparaatiin kuuluu kirkonkellojen soiminen, sopiva hetki sille on joukon esittelyn jälkeen. Esittelyn päätteeksi on oltava ryhmittyneenä KUVION A mukaisesti. Joukko-osastolippu otetaan vastaan esittelyn ja mahdollisen kirkon kellojen soimisen jälkeen.

4. Lippu vastaanotetaan vartiopäällikön komentojen mukaisesti:

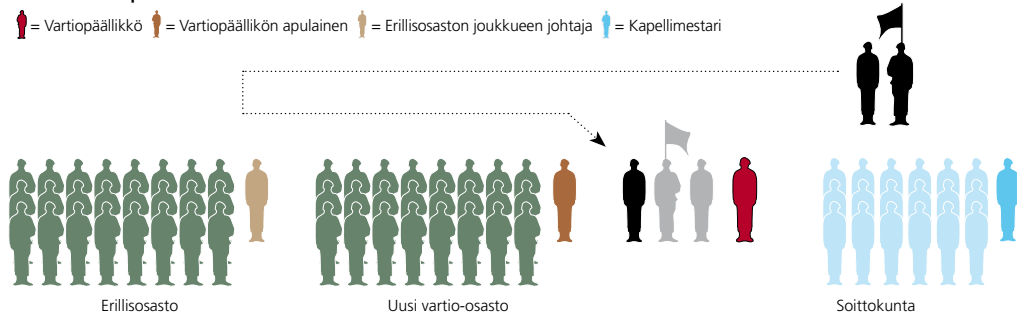
- Signalisti soittaa merkkisoiton.
- "OTAMME VASTAAN JOUKKO-OSASTOLIPUN"
- "ASENTO, ETEEN – VIE"
- "HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN"
- Soittokunta soittaa vartionvaihtoa suorittavan joukon kunniamarssin.
- "KATSE ETEEN – PÄIN."

5. Liikkeellelähdössä vartiopäällikkö komentaa:

- "SUURI VAIHTO, ASENTO"
- "KÄÄNNÖS OIKEAAN – PÄIN"
- "TAHDISSA – MARS."

6. Vartio-osasto marssii KUVION B mukaisessa järjestyksessä päävartioon, jossa vanha

KUVIO A. Vartioparaatin aloittaminen.

KUVIO B. Vartioparaatin marssijärjestys.

vartio-osasto on järjestynyt KUVION C mukaisesti.

Toiminta päävartiossa ja sinne saavuttaessa

7. Vanhan vartio-osaston 1. ja 2. ryhmä ovat ryhmittyneet aulaan KUVION C mukaisesti. (Huom. 1. rivin viimeisen sotilaan paikka vapaana vartiomiestä varten.)

8. Uuden vartio-osaston saapuessa päävartion pihaan vanha vartiopäällikkö komentaa:

- "ASENTO."

9. Soittokunta, uusi vartio-osasto ja erillisosasto marssivat paikallaan kunnes uusi vartiopäällikkö komentaa:

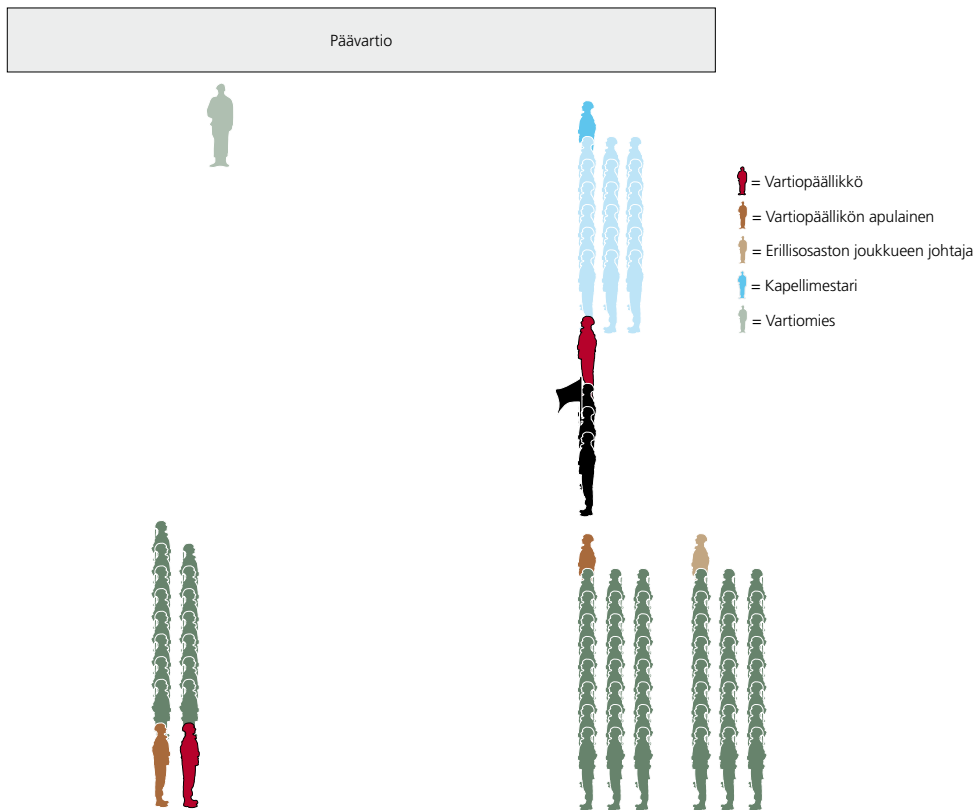
- "OSASTO – SEIS"
- "KÄÄNNÖS VASEMPAAN – PÄIN"
- "OJENNUS" (Uusi vartio-osasto ja erillisosasto toimivat, ja vanha vartio-osasto seisoo asennossa.).

10. Kun osasto on ojentautunut, uusi vartiopäällikkö komentaa:

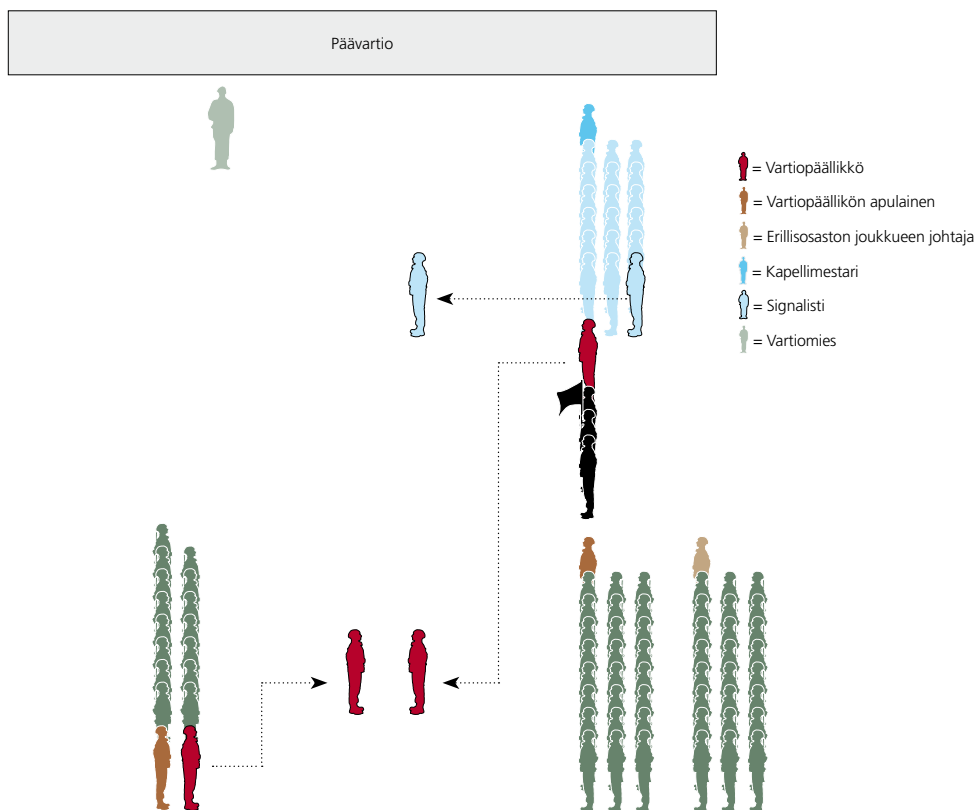
- "KATSE ETEEN – PÄIN."

11. Soittokunta, uusi vartio-osasto ja erillisosasto ryhmittyvät päävartion eteen kolmiriviin KUVION C mukaisesti.

KUVIO C. Ryhmittyminen päävartion edustalle.

KUVIO D. Vartiopäälliköiden tehtävien vaihto.

Vartiovastuun- ja vartionvaihto

12. Pienen tauon jälkeen uusi vartiopäällikkö komentaa:

- "HUOMIO."

13. Soittokunta alkaa soittaa vartionvaihtoa suorittavan joukon kunniamarssia, lippu suorittaa tervehdysksen ja vartiopäälliköt tekevät kunniaa miekoillaan tai pistoolivarustuksessa vievät käden päähineeseen.

14. Rumpalit aloittavat tremolorummutuksen, erillisosaston johtaja tekee kunniaa ja vartiopäälliköt siirtyvät miekka olalla KUVION D

mukaisesti aulan keskelle, tekevät miekkatervehdyksen tai vievät pistoolivarustuksessa käden päähineeseen ja vaihtavat tehtävät sanoen:

- "UUSI VARTIO VALMIINA VAIHTOON"
- "VANHA VARTIO VALMIINA VAIHTOON."

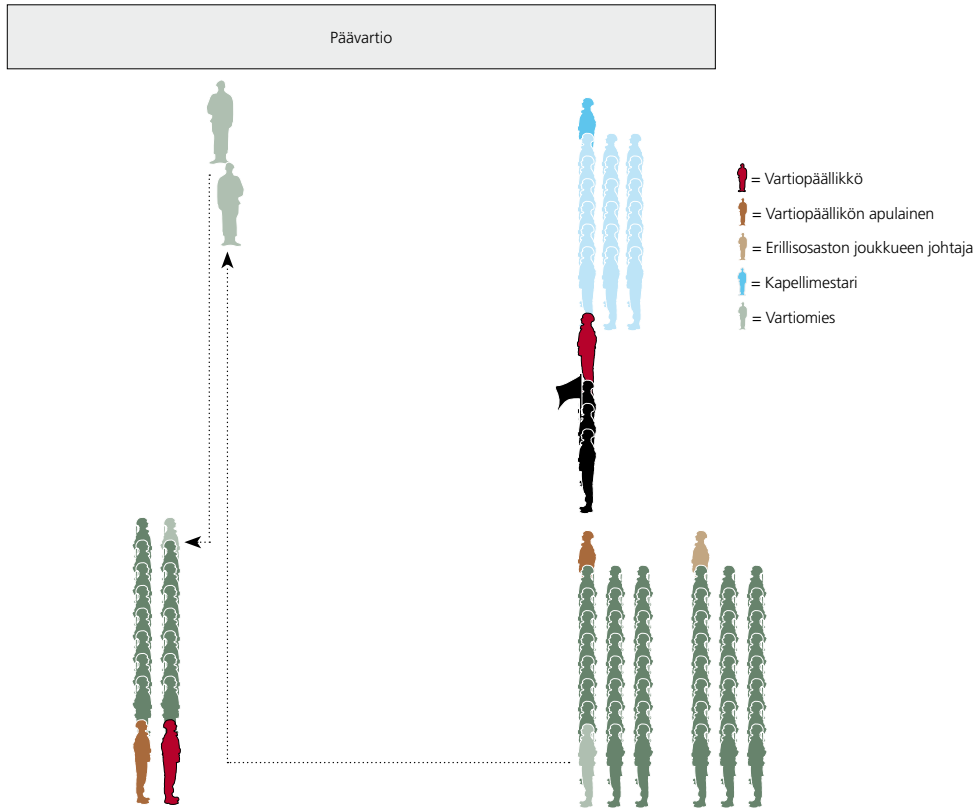
15. Tremolorummutus päättyy, vartiopäälliköt tervehtivät miekoillaan ja palaavat paikoilleen.

16. Signalisti astuu ulos muodosta, soittaa vartionasettamissoiton ja palaa rivistöön.

17. Soiton jälkeen uusi vartiopäällikkö komentaa:

- "VARTIOMIES VARTIOON."

KUVIO E. Vartiomiehen vaihto.

18. Uuden vartio-osaston 1. ryhmän viimeinen sotilas siirtyy **KUVION E** osoittamaa reittiä vartiomiehen eteen ja sanoo: **"OTAN VASTAAN VARTION"**, ja vanha vartiomies vastaa: **"LUOVUTAN VARTION"**.

19. Vanha vartiomies astuu korokkeelta alas pitkällä askeleella oikealle, ja uusi vartiomies astuu korokkeelle ja tekee täyskäännöksen vasempaan. Sen jälkeen vanha vartiomies tekee käännöksen oikeaan ja marssii paikalleen, tekee täyskäännöksen vasempaan ja ojentautuu muun joukon mukaan. Kun vanha vartiomies on paikallaan ja ojentautunut, uusi vartiomies soittaa kellolla kaksi kuuluvaa lyöntiä.

Uuden vartio-osaston siirtyminen päävartioon

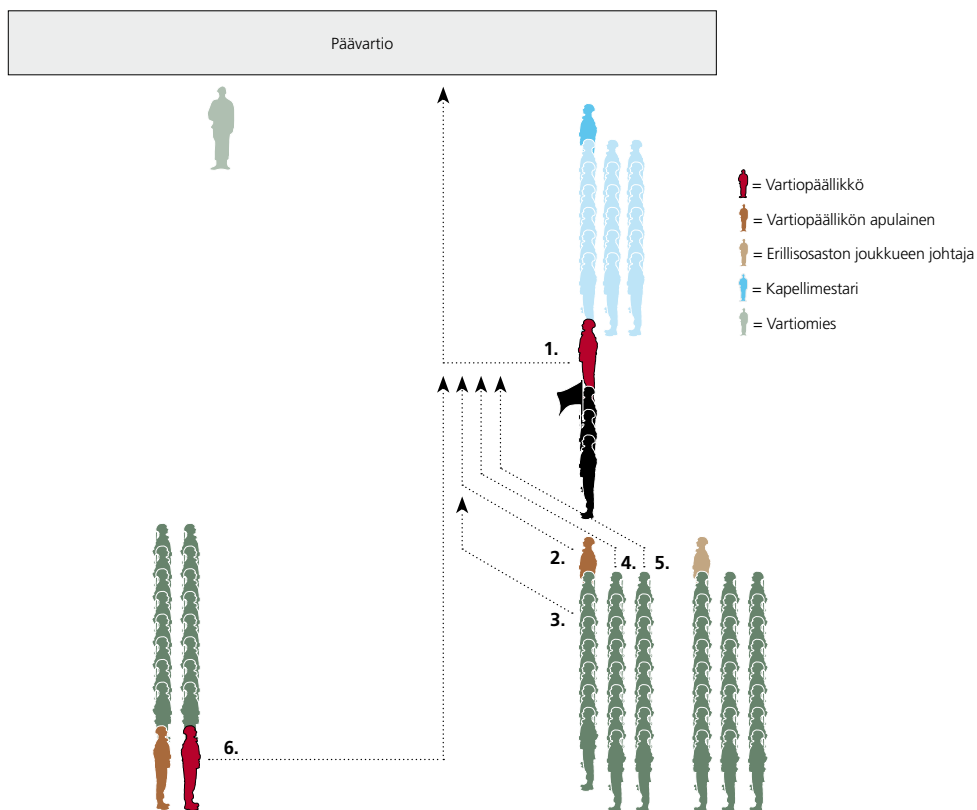
20. Uusi vartiopäällikkö komentaa:

- "ERILLISOSASTO, LEPO"
- "VARTIO-OSASTO, LIPAS – IRROTA"
- "KÄÄNNÖS OIKEAAN – PÄIN"
- "VASEMMALTA JONOON, TAHDISSA – MARS."

21. Erillisosaston johtaja komentaa:

- "ERILLISOSASTO, ASENTO"
- "KOLME ASKELTA – MARS"
- "OJENNUS"
- "KATSE ETEENPÄIN – LEPO."

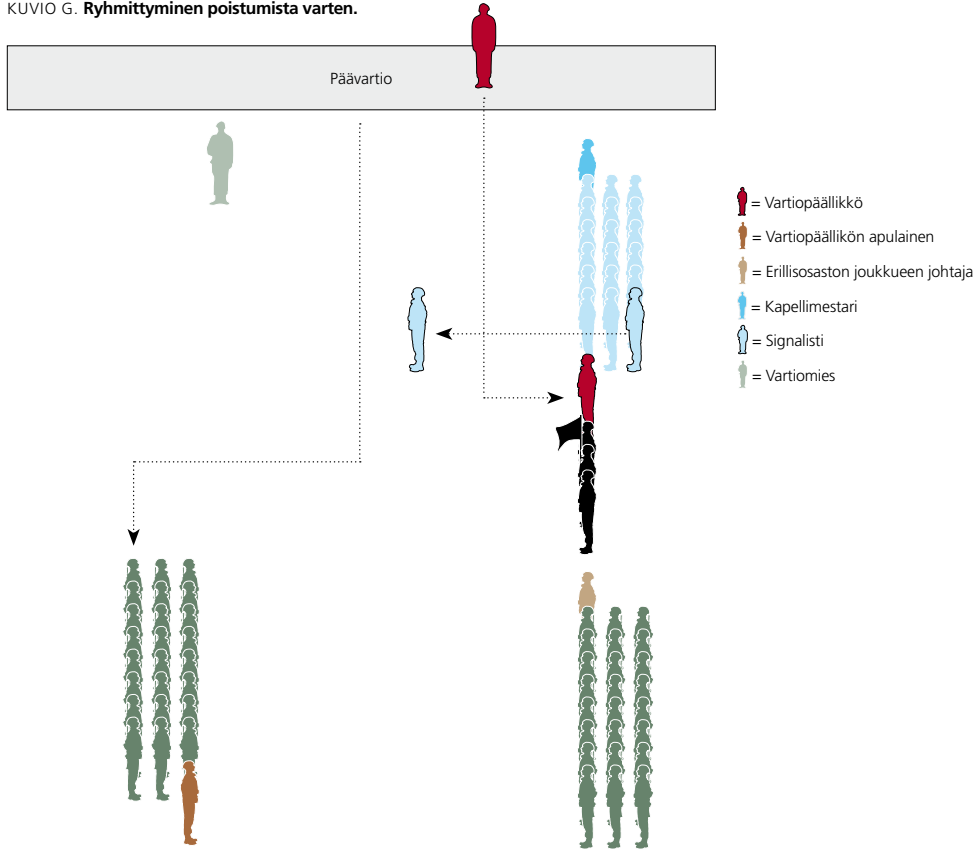
KUVIO F. Uuden vartio-osaston siirtyminen päävartioon.

22. Päävartion ovet aukeavat, ja uusi vartio-osasto sekä molemmat vartiopäälliköt siirtyvät sisään rakennukseen KUVION F osoittamalla tavalla. Erillisosasto siirtyy kolme askelta eteenpäin uuden vartio-osaston jättämälle paikalle, lippuvartion tasalle.

23. Vartio-osaston siirryttyä sisään soittokunta soittaa 1–2 kappaletta. Sen jälkeen signalisti astuu ulos muodosta KUVION G mukaisesti, päävartion ovet avautuvat ja signalisti soittaa kokoon-merkkisoiton ja palaa riviin.

KUVIO G. Ryhmittymisen poistumista varten.

Toiminta päävartiosta poistuttaessa

24. Vanha vartiopäällikkö komentaa sisällä:

- "ASENTO, TAHDISSA – MARS."

Vanhan vartio-osaston 3. ryhmä siirtyy aulavartiomiehen taitse KUVION G osoittamalle paikalle.

25. Ulkona vanhan vartio-osaston pääosien kohdalla KUVION G mukaisilla paikoilla vanha vartiopäällikkö komentaa:

- "OSASTO – SEIS"
- "KÄÄNNÖS VASEMPAAN – PÄIN"
- "LIPAS – KIINNITÄ"
- "OJENNUS"
- "KATSE ETEEN – PÄIN, LEPO."

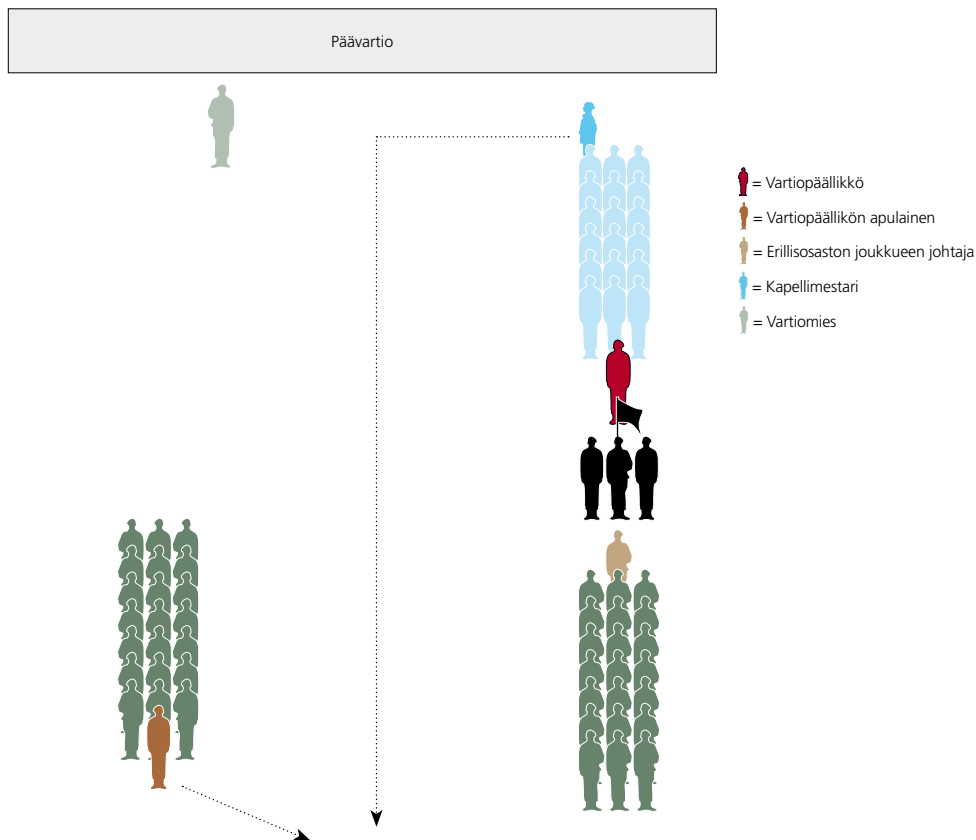
26. Poistumista varten vanha vartiopäällikkö komentaa:

- "SUURI VAIHTO, ASENTO"
- "KÄÄNNÖS OIKEAAN – PÄIN."

27. Vanha vartiopäällikkö siirtyy soittokunnan taakse, ja erillisosaston johtaja siirtyy 2. ryhmän kohdalle, minkä jälkeen vartiopäällikkö komentaa:

- "TAHDISSA – MARS."

KUVIO H. Poistuminen päävartion edustalta.

28. Soittokunnan, vanhan vartiopäällikön ja lippuhenkilöstön marssittua vanhan vartio-osaston ohi se siirtyy marssimaan näiden jälkeen. Erillisosasto jättää lippuhenkilöstön ja itsensä väliin tilaa vanhaa vartio-osastoa varten. Soittokunta, vanha vartio-osasto ja erillisosasto marsivat vartioparaatin aloittamispaikalle tai muuhun käskettyyn paikkaan.

Toiminta vartioparaatin päättymispaikalla

29. Vartiopäällikkö komentaa:

- "SUURI VAIHTO – SEIS"
- "KÄÄNNÖS VASEMPAAN – PÄIN"
- "OJENNUS."

30. Joukko-osastolippu poistuu, vartiopäällikkö komentaa:

- "LIPPU POISTUU"
- "ETEEN – VIE"
- "HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN."

31. Lippuvartio poistuu soittokunnan soittaessa joukko-osaston kunniamarssia, vartiopäällikkö komentaa:

- "KATSE ETEEN – PÄIN"
- "LIPAS – IRROTA"
- "KÄÄNNÖS OIKEAAN – PÄIN."

KUVIO 1. Toiminta vartioparaatin päättymispaikalla.

LIITE 9 Miesten ja naisten hiukset (esimerkki)

LIITE 10 Uskonnonharjoittamisen erityiskysymyksiä

1. Uskonnonharjoittamisen erityiskysymyksiä ovat erilliset rukoushetket, erityisruokavaliot, yleisestä poikkeavat juhla-ajat, paastojärjestelyt sekä hengellinen tuki.
2. Asevelvollisen noudattaessa Islamin rukoushetkiä hänelle on tarjottava mahdollisuus rukoushetkeen aamulla ennen palvelusta, illalla palveluksen jälkeen ja päivällä palvelustauoilla. Maastoharjoituksissa rukoushetket järjestetään tauoilla. Mahdollinen osallistuminen perjantairukouksiin moskeijassa on toteutettava lomajärjestelyin.
3. Erityisruokavaliota noudatetaan useissa uskontokunnissa. Nämä ruokavaliot pyritään huomioimaan samoin kuin eettisistä syistä noudatettavat ruokavaliot.
4. Eri uskontokuntien juhla-ajat poikkeavat merkittävästi toisistaan. Juhlalomien myöntämisessä tulee toimia tasapuolisesti eri vakauksia kohtaan.
5. Kaikille yhteisten juhلالomapäivien (3) (uuden vuodenpäivä, vappu, juhannusaatto) lisäksi kristinuskoon perustuvia yleisiä juhلالomapäiviä (7) ovat loppiainen (ensimmäisellä palvelusviikolle sattuessaan palvelusta), pääsiäinen (pitkäperjantai ja toinen pääsiäispäivä), helatorstai sekä joulukuukausi (joulu-aatto, joulupäivä ja tapaninpäivä).
6. Juutalaisuuden juhlapäivien ajankohdat vaihtelevat vuosittain. Tärkeimmät juhlapäivät ovat jom, kipur, hanuka ja pesach. Juutalaisten viikoittainen pyhäpäivä on lauantai. On huomiotava, että juhlapäivinä matkustaminen on juutalaisen uskonnon mukaan kiellettyä. Tämä on huomiotava matka-ajoissa sekä määrittäessä vapaalle lähtöä ja sieltä paluuta.
7. Islamin juhlapäivien ajankohdat vaihtelevat vuosittain. Tärkeimmät juhlapäivät ovat uusi vuosi, profeetan syntymä, profeetan kuolinpäivä, suuren paaston alkua ja suuren paaston päättyminen. Eri muslimiyhteisöjen juhlapäivät saattavat erota toisistaan.
8. Edellä mainituiksi juhlapäiviksi tulee pyrkiä myöntämään kyseisiin uskonnollisiin yhteisöihin kuuluville varusmiehille juhlalomaa, mikäli koulutukselliset tavoitteet eivät sitä estä.
9. Paastojärjestelyjen erityistarpeita on muslimilla. Muslimien suuren paaston, ramadanin, ajankohta siirtyy vuosittain. Ramadan kestää noin kuukauden. Ramadanin aikana syöminen ja juominen ovat kiellettyjä auringon sarastuksesta auringonlaskuun.
10. Mikäli muslimien suurta paastoa noudattava varusmies palvelee ramadanin aikana, hänelle on järjestettävä mahdollisuus ruokailla auringonlaskun ja -nousun välisenä aikana. Muiden uskonnollisten yhdyskuntien paastokäytännöt eivät yleensä vaadi erityisjärjestelyitä.
11. Sotilaspapit ovat asiantuntijoita uskonnonharjoittamiseen liittyvissä kysymyksissä. Heiltä voi tiedustella toimintatapoja erilaisiin uskonnollisiin erityistilanteisiin liittyen. Sotilaspapiston voivat ottaa yhteyttä kaikki varusmiehet vakaumuksesta riippumatta.

LIITE 11 Merkkisoitot ja rummutukset

Herätys

(M.M. ♩ = c. 92)

Laivapalvelus:

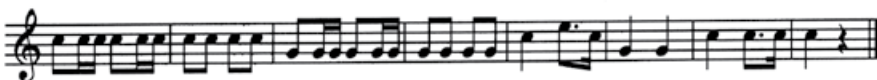
Huomio

Lepo

Iltasoitto

(M.M. ♩ = c. 120)

Rukoukseen soitto

(M.M. ♩ = c. 92)

Aamen

(M.M. ♩ = c. 60)

Huomio, tarkakaa!

(M.M. ♩ = c. 108)

Vartioiden asettamissoitto

(M.M. ♩ = c. 132)

Vartioiden asettamissoitto

(M.M. ♩ = c. 132)

Kokoon

(M.M. ♩ = c. 120)

Hautajaisiin meno ja paluu (M.M. ♩ = c. 100)

Surumarssi (M.M. ♩ = c. 76-80)

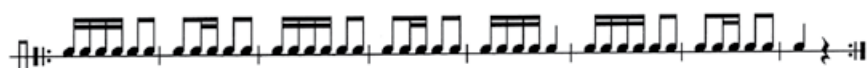
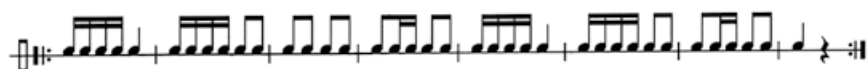
Iltasoitto (M.M. ♩ = c. 120)

Rumpumarssit (M.M. ♩ = c. 120)

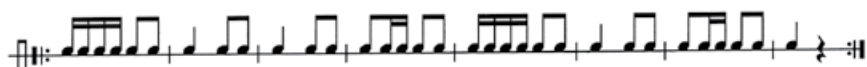
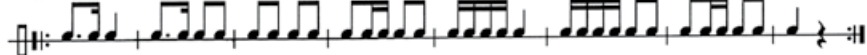
2.

3.

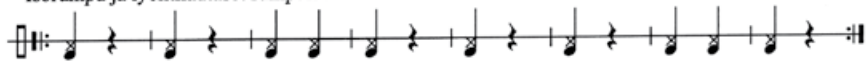
4.

Loppumarssi

Isorumpu ja lyöntilautaset rumpumarssissa

Puolustusvoimat
puolustusvoimat.fi